

Adı Soyadı : Emine Tekin
Okulu / İli : D.Ü. Hukuk Fakültesi
Sınıfı / No : 17300235
Telefonu : Ceza Hukuku Genel
@mail : Hükümler Dersi
Kan grubu : 2018-2019

CEZA HUKUKU

İnsanlık tarihinin en eski hukuku ceza hukukudur, insanlığın varlığıyla beraber ortaya çıkmıştır.

Ceza hukuku: Suça teşkil eden fiillerin neler olduğunu belirleyen ve bunlara hangi yaptırımların uygulanacağını tespit eden hukuk dalıdır.

* Ceza hukuku genel hükümler tüm suçlar bakımından geçerli olan genel kuralları öğretir.

* Ceza hukuku özel hükümler ise her bir suç tipini tek tek ele alarak inceler. Örneğin: soykırım suçu, öldürme, hırsızlık, yağmalama vs...

* Ceza muhakemesi hukuku (şekli ceza hukuku): bir suç işlenmiş midir işlenmemiş midir, eğer bir suç işlenmişse bu suçu kim işlemiştir? sorularına cevap arar.

* Hukukta, özellikle kриминалистикте 3 tür ölüm nedeni vardır; intihar - cinayet - kaza

* Ceza hukuku maddi ve şekli olmak üzere 2'ye ayrılır

maddi ceza hukuku: ceza h. genel ve özel hükümler, infaz hukukundan oluşur.

şekli ceza hukuku: ceza muhakemesi hukukundan oluşur.

* Ceza hukukunun 2 amacı vardır.

- toplumun suçtan korunması

- kişiye bedelinin ödenmesi (kefaret)

* Toplumun diğer kesiminin suç işlemesini önlemeye "genel önleme",

* Suç işleyene ceza vererek bir daha suç işlemesini önlemeye "özel önleme" denir.

- acı verildiği için

- ıslah edildiği için

- hapis süresince toplumdan uzak olduğu için

Özel önlemenin 3 etkisi

1. Kişi suç işlemesiz.

* af genel önlemeyi ortadan kaldırarak bir uygulanmadır.

* "afır hukuku değer ihlalleri" niteliği taşıyan fiillerde cezalandırma yoluna gidilir.

* Bir fiilin suç sayılmasında sınırlar;

- kanun koyucu dâgirdür ama; bu sınırsız dâgirdük değildir. Hukuk devleti, kanunilik, cezanın ve suçun geriye yürümezliği, insanilik, esitlik oranlık ilkelerine uymalıdır.

- hukulü değer ihtali kanun koyucub serbesttir ama ultima-ratio ilkesine uymalıdır.

ultima-ratio (son çare ilkesi): toplumsal düzen ya da hukuk kurallarının diğer hukuk dallarıyla çözülemeyen meseleler ceza hukukuyla çözüülür. Yani son çare olarak ceza hukukuna başvurulur.

- ceza belirlemede de kanun koyucu sınırsız değildir.

* Japtırım peselutiren fiiller; kasten öklürme, disiplin fiilleri, hakıs fiiller ve zabıta fiilleri

* Kabahat ile suç arasındalü farklılıklar;

kabahat: kanunun karşılıpında idari japtırım uygulanmasını ön jördüğü haksızlıklardır (5326 sayılı kabahatler kanunu)

- suç penelde kasten işlenir, taksirle işlenmesi konusunda özel olarak düzenlenir. Kabahatler hem kasten hem de taksirle işlenebilir.

- kanunilik ilkesi ceza hukukunda katı uygulanır, kabahatlerde nispeten genişetilmştir.

- jurt dışında işlenen kabahatlere ceza verilmez, ama işlenen suçlara belli şartlar altında ceza verilebilir.

- 16 yaşından küriklere kabahatten dolayı ceza verilmezken ceza sorumluluğu 12 yaşından başlar.

- suala ilgili cezası bağımsız japtırım uygulanırken, kabahatle ilgili cezası bir idari makam uygulanır.

- suala ilgili japtılamadan sonra istinaf ve temyiz yolu söz konusu iken, kabahatlere karşı sadece sulh ceza hakimliğine itiraz edilebilir.

- kabahatler adli sicile kaydedilmez, suala ilgili cezalar kaydedilir.

- kabahatler hakkında idari japtırımlar uygulanırken bu fiiller

"idari suç" olarak da isimlendirilebilmektedir.

- kabahtlar için genellikle parasal nitelikte bir yaptırım öngörülmektedir. Bu yaptırım ceza hukuku yaptırımı olan adli para cezasından ayırt edilebilmesi için "İdari para cezası" olarak isimlendirilmiştir.

* Ceza hukukunun diğer hukuk dallarıyla ilişkisi

- Ceza hukuku suçun ne olduğunu, suçun unsurlarına ayırarak inceler.
- Ceza muhakemesi usul sürecidir. Ceza muhakeme hukuku şüphyle başlar, suçun kim tarafından işlendiğinin tespitiyle biter. Bundan sonra ceza hukukunun genel hükümlerinden; bu hangi suçtur ve buna ne kadar ceza verilecek? bu tespit edilir. Bu da kesinleştikten sonra bunun nasıl infaz edileceği meselesi başlar.

5237 sayılı TCK

5271 sayılı CMK

5275 sayılı CGTİHK (infaz kanunu) 20. maddesine göre;

"hükümler kesinleşmedikçe infaz edilemez yani hüküm kesinleştikten sonra infaz işlemi başlar.

* müebbet hapis cezası 24 yıldır (5275 infaz kanunu m.107)

* ağırlaştırılmış müebbet h. cezası 30 yıldır. (" " m.107-108)

Kriminoloji (suç bilimi): suçun açıklanmasını yapan, suçlu davranışın nedenlerini inceleyen, suçun önlenmesi ve suçlulukla mücadele ile ilgilenen bir bilimsel dördür. Suçun psikolojik ve sosyal sebeplerini açıklar. Deneysektir. Türkiye'de toplam bir bilim dalıdır.

Kriminalistik (adli bilimler): suçluların bilimsel yöntemler kullanılarak tespit edilmesini ve suç olaylarının aydınlatılmasını içeren bilimler demektir.

Delil, otopsi, otopsinin nasıl yapılacağı vs.

* Adli tıp kriminalistik bilimin alt dalıdır ve tiple ilgili olan delilleri inceler. (babalık testi, kan örnekleri, tükürük örnekleri vs)

Şekillendirme: örneğin 30 sene önce ölmüş ve sadece iskeleti olan bir kişinin etlendirilmesidir. Bu işlemi adli antropologlar yapar.

- * Türkiye'de kriminalistik gelişmiş, kriminoloji gelişmemiştir.
- * Anayasa hukuku ceza hukukunun genel ilkelerini içinde barındırır. Çünkü ceza hukuku insan haklarına müdahale eder.
- * Kabahatler kanunu idare hukuku içerisinde olduğu için idare hukuku dolaylı olarak ceza hukukuyla ilişkilidir.
- * Kabahatler hukuku idare tarafından verilir ama ceza hukukunun ilkeleri geçerlidir.
- * Devletler penel hukuku, uluslararası ilişkileri düzenleyen hukuk olabilir ve devletler sınırları aşan suçlar bakımından önemlidir.

CEZA HUKUKUNUN TARİHÇESİ

- * Devletin olmadığı dönemlerde bir kişi veya toplumun keyfi tepkisi olarak ceza hukuku ortaya çıkmıştır. Cezanın bir sınırı yok, ağ alma duygusu ne kadar o kadar ceza verilir. Daha sonra ceza ulaşma şekline dönüştü. Dinlerin etkili olmaya başlamasıyla birlikte cezanın gerekli ve orantılı olması gerektiği kabul edilmiştir.
- * Tarihteki ilk ve en sert ceza kanunları Hammurabi kanunlarıdır.
- * 12 leuva kanunları Avrupa'nın hukuk sisteminin temelini oluşturur.
- * Avrupa'daki Aydınlanma Çağıyla beraber ceza hukuku gelişmiştir.
- *

* Ceza hukuku kriminoloji tarihinde 2 okul vardır; klasikler ve pozitivistler

Klasikler Okul (1756)

- * İnsanın özgür iradesi olduğu varsayımından hareket ederek failin kendi iradesi ile suç işlediğini savunmuştur.
- * Kusur sorumluluğunu kabul eden bu anlayışa göre, insan neden olduğu sonuçtan dolayı ancak bu sonuç kendisine yüklenebilirse sorumlu olur. (Ne kadar kusur o kadar ceza)
- * Manevi sorumluluk esas, yani kişinin tercihinden dolayı sorumluluk esastır.
- * İrade özgürlüğünü kabul ederler, kişi bilinci olarak bir tercihte bulunur. derler

* Failin suç işleyerek elde ettiği fayda ile ceza ile verilen zarar arasında caydırıcı bir oran olmalıdır, derler. (Bentham)

- Beccaria
  - Bentham (faydacıdır)
  - Feuerbach
- } klasik okul temsilcileri

* Klasik Okula Yapılan Eleştiriler

- Deterministler irade özgürlüğünü kabul etmeyerek klasiklere karşı çıkmışlardır.
- Pozitivistler, irade özg. varsayımıdır diyerek klasikleri eleştirir.
- " , klasikler suçu inceliyorlar ama suçluyu gözardı ediyorlar diyerek eleştirir.
- " , " sosyal gerçeklikten uzak toplumu koruma amacı yoktur demişlerdir.
- Bunun yanında taktiri indirimin çok yapılması, failin kişiliği üzerinde hiç durulmaması (akıl hastası nasıl cezalandırılacak (cevabı yok)) gibi eleştiriler almışlardır pozitivistler tarafından (100 yıl sonra)

Pozitivist Okul (1859)

- * Irade hürriyetini reddetmişlerdir. Onlara göre bir kimseyi suça iten onun iradesi değil, toplumda bulunan ve kötülüğe temel olan sebeplerdir. (kültürsüzlük, kötü muhit, akıl hastalığı gibi)
- * Toplumsal tehlikelilik söz konusudur, kişi topluma karşı ne kadar tehlikelidir bunu belirlemek gerekir derler. (Lombroso)
- * Suçluya kefaret değil toplumu korumak için ceza verilmelidir.
- * Sosyolojik, psikolojik, biyolojik etkenlerin suç etkisini ortaya koymuşlardır.
- * Pozitivistler önventik tedbirlerinin ortaya alınmasına neden olmuşlardır.
  - Lombroso : biyolojik nedenleri incelemiş Darwin'den etkilenmiş, eucimin suç işleme üzerindeki etkisini araştırmıştır.
  - Ferri : psikolojik nedenleri incelemiş
  - Garofalo : sosyolojik " " "
- * Determinizmi esas almışlardır.

* Pozitivistlere göre suçu tipleri;

- ateistikler (doğuştan suçlular), akıl hastası suçlular, ihtirasi v., ihtiyadi ve tesadüfi suçlular.

* Pozitivist Okulu Yapılan Eleştiriler

- Determinizmi esas almaları yani irade özgürlüğünü reddetmeleri.

- Çok küçük bir suçlu grubu üzerinde çalışmışlardır.

- Doğuştan suçlu şeklinde bir kabul mümkün değildir. Belli antropolojik özelliklere sahip olmak her zaman suç işlenmesine etkili değildir.

- İhtirasi suçlulara karşı neredeyse ödül verecek duruma gelmeleri eleştirilmiştir.

- Pozitivistler suçlu ayırımı yapmışlar fakat suç ayırımı yapmamışlardır.

Halbuki insanlar işledikleri suçta göre ayırma tabii tutulmalıdır, suçun ağırlığı her zaman dikkate alınması gereken bir husustur. Çınlı suçu gözardı ettikleri için suçun ağırlığıyla ilgilenmemişlerdir.

İtalyan 3. Okulu: Pozitivist ve klasik okulun görüşlerini ulaştırmışlardır.

Gagas Toplumsal Savunma Okulu: Toplumu suçluların değil, suçluları kendini anlamayan toplumdaki uzak tutmak gerekir, demişlerdir. Suçlulara yardım edelim şeklinde bir yaklaşımı vardır.

Temsilcileri; Gramatika, Ansel, Prati.

TÜRK CEZA HUKUKU TARİHÇESİ

* İslami kabilden sonra, fıkıh uygulanmıştır. Fıkıh, İslam Hukuku demektir.

İslam Ceza Hukukuna "ukubat" denir. Hıf suçları, kısas ve diyet suçları vardır.

* Hıf suçları; Allah ve Allah'ın hükümlerine karşı işlenen suçlardır.

* Kişilere karşı işlenen suçların cezası kısas veya diyettir.

* AİHM kararlarında yorum yaparken derli; sözleşme yaşayan bir belgedir.

* İslam Ceza Hukukunda belli gelişen durumlara göre suç ihdas etme ve cezasını koyma yetkisi hükümlere verilmiştir. Bu yetkinin hıf ve kısas aykırı olmaması gerekir. Fatih. s. nu döneminde ilk kanunname çıkarılıyor. Osman. döneminde, tazir suçlarını içeriyor.

CEZA HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİ

kanunilik - hukuk devleti - kusur - şahsilik - orantılılık - insanilik - eşitlik - ultima ratio (son aore) ilkeleri.

hukuk devleti: devletin kendi koyduğu kurallara riayet etmesi ve onlara uymada hassasiyet göstermesidir.

kanunilik ilkesi: suçlar ve cezalar kanunla konulur, kanunla kaldırılır. (örf/adet) fiilin işlenmesinden önce kanunda suç sayılmamışsa o daha sonra suç sayılmaz ona ceza verilemez, onunla ilgili pönventif tedbirler alınmaz.

* Genel önleme özelliği vardır.

- yürütmenin keyfiligini önlemek

- yargının " " amacıyla cezalar kanunla konulur ve kaldırılır.

* Suata ve cezada açıklık / belirtilik ilkesi (kanunun açık ve net olması) hakimdir.

* Ceza hukukunda kıyas yasaktır ∇

* Örf ve adette suç ve ceza dusturulamaz. (sadece konudaki bazı kelimelerin yorummasına yardımcı olur)

* Aleyhte olan kanun feride yürümez, lehe olan kanun geçerse yürür.

kusur ilkesi: doğru ile yanlış arasında tercih yapabilecek kadar irade yeteneğine sahip olduğu halde doğruyu değilde yanlış tercih etmesi sebebiyle kişinin toplum tarafından kınanmasıdır. Sonuçları;

- kusursuz kişiye ceza verilmez.

- kişiye kusuru kadar ağır ve hafif ceza verilir.

şahsilik ilkesi: fiiri kim işlemişse o suçludur. (TCK m.20)

orantılılık ilkesi: cezanın kusurla orantılı olmasıdır.

eşitlik ilkesi: herkese kendine düşeni vermektir.

insanilik ilkesi:

CEZA HUKUKUNUN KAYNAKLARI

- Şekli kaynak:** hangi türde görünür? (kanun mu, any mı, MA ant. mı?)
- maddi kaynak:** toplumca kabul edilebilirlik, toplumun onu benimsemesi
- doğrudan kaynaklar:** anayasa, kanunlar, uluslararası sözleşmeler ^{TCK, ceza ile ilgili diğer kanunlar}
- dolaylı kaynaklar:** örf ve adet kuralları, doktrin (öğreti, bilimsel çalışmalar), hukulun genel ilkeleri, mahkeme içtihatları, karşılaştırmalı: hükük.

CEZA HUKUKUNDA YORUM

yorum: bir kanun hükmünün anlamının, kanun koyucunun gerçek iradesini ortaya çıkarmaya yönelik faaliyetidir.

lafsi yorum: kanun metnine göre yorumlama

tarihî yorum: kanunun süreç içinde nasıl hal aldığıyla yorum yapılır.

- yorumda akıl yürütme ilkelerini kullanırız.
- kanunun konma nedenini bilmek gerekir.
- kanunun sistematigi önemlidir.

* TCK m.713 ; infaz rejimine ilişkin hükümler.

- infaz kanunu
  - süreli kanun
  - geçici kanun
  - ceza muhakemesi kanunu
- zaman bakımından derhal uygulanma ilkesi
hiçbir şekilde geçmişe yürümez lehe de olsa.

- hapis cezasının ertelenmesi
  - tekrür
  - koşullu salıverme
- istisna geçmişe yürüyebilir, lehe uygulanır hüküm verilecek taksir incelemesi.

CEZA HUKUKUNUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

* Ceza kanunlarında kural olarak kendi içerisinde ne zaman yürürlüğe girecekları düzenlenir ve yürürlüğe girdikten sonra hüküm ifade ederler. Yani ceza kanununda tanımlanmış bir fiil suça sayılmaz (kanunilik ilkesi gereği).

* Sonradan yürürlüğe giren kanun geçmişe yürüyerek suç yaratamaz.

* Kanun geçmişe yürütülemez (uluslararası hukukta istisnalar araya giriyor).

Yürürlüğe girdiği sonraki suçlar için geçerlidir.

* Daha sonra çıkarılmış bir kanun ile daha önceden işlenmiş ve o dönem için suç olmayan bir fiil suç haline getirilemez.

* Fırtından sonra yürürlüğe giren kanunun failin lehine olması halinde bu kanun geçmişe yürür.

* Peki sonraki kanunun lehe olduğunu nasıl belirleyeceğiz?

1) fiil suç olmaktan çıkartılabilir.

2) suçun unsurları zorlaştırılmış olabilir.

3) suç ve cezanın yaptırımını azaltılmış olabilir.

* Aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaktır, lehe kanunun geçmişe uygulanması ilkesi esastır.

* Bir suç işlendi ve burada kanun değişikliği oldu. Bu suçun

✓ hiç yargılanmasına başlanmamış olabilir.

✓ soruşturması devam ediyor olabilir.

✓ davası açılmış, kovuşturma evresine geçmiş olabilir.

✓ hüküm verilmiş temyiz aşamasında (yani kanun yolu aşamasında) olabilir.

✓ kanun yolu aşaması bitmiş, infazı gelmiş olabilir.

✓ infaz sorumluluğu da işlemleri yapmış kişiyi cezasına almış olabilir.

* Hangi aşamada olursa olsun biz lehe kanun değerlendirmesi yapmalıyız.

Mereye kadar? infazın tamamlanmasına kadar.

** infaz tamamlandıktan sonra kural olarak lehe kanun değerlendirmesi yapılmaz

* infazın tamamlanmasına kadar olan aşamalarda ise lehe kanun değerlendirilmesi yapılır.

- * Lehe kanun değerlendirmesinde kanunun yürürlüğe girmesinden önceki eski kanunla ilgili inceleme, hesaplama yapılır, sonrada yeni kanunla ilgili inceleme, hesaplama yapılır, 2'si karşılaştırılır hangisi lehe ise o uygulanır.
- * TCK uyum hükümleri 9/3 (s.189) : Lehe olan hüküm, öncelik ve sonraki kanunların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbiriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenir.*
- * TCK. m. 7.*
- * Hakim hüküm verirken önce infaz yasalarını dikkate almadan lehe kanun hesaplaması yapar. Hesaplama yaptıktan sonra infaz yasasını dikkate alır. buna "Çapraz uygulama" denir.
- * Lehe kanun uygulamasında karma uygulama yasaktır, çapraz uygulama mümkündür.
Çapraz uygulama: Ceza y., infaz yasasında ayrı değerlendirme, hüküm verirken ceza yasasında ayrı değerlendirmeye denir.
infaz rejimi: sen hangi koşutta kalacaksın, disiplin cezaları ne zaman verir, cezaevinde spora nasıl çıkacaksın, cezaevi yönetimiyle iletişim, dijoretai kabul etme gibi hususlar infaz rejimine ilişkindir. Yani hapis cezasının sürecini etkilemeyen değişiklikler infaz rejimine ilişkin değişikliklerdir.
- * İnfaz rejimine ilişkin kurallara lehe kanun değerlendirmesi yapılmaz, buna ilişkin kurallar derhal uygundur. Bunun 3 istisnası vardır.
  - ✓ hapis cezasının ertelenmesi *
  - ✓ koşullu salıverme (cezaevinde kalınacak süreyi belirlediği için lehe ki uyg. yapılır)
  - ✓ tekerrür.
- * Şikayet ve uzlaştırma kavuşturma şarttır. Yani dava açılabilmesi için şikayetin olması veya uzlaştırmanın gerçekleşmemesi gerekir.
- * Kavuşturma şartları karma niteliklidir.
- * Yalnızca kavuşturma şartı olan şikayet ve uzlaştırma karma nitelikli kurumlardır. Yani hem maddi ceza hüvulu yönü vardır, hem de şekli ceza h. yönü vardır.
- * Şekli ceza h. yönü: muhakeme şartı vardır, muhakemeye devam edilemez.
- * Maddi ceza h. yönü : bunlar gerçekleştiği takdirde artık kişi ile devlet arasındaki ceza ilişkisi ortadan kalkar, yani kişiye ceza verilmez.

- * Kovuşturma şartları karma nitelikli olduğundan lehe kanun değerlendirilmesi yapılır.
- * Aynı şekilde CMK kanunlarında, lehe-aleyhe bululmaksızın derhal uygulanır, yani lehe kanun değerlendirilmesi yapılmaz.
- * Kanun bir bütün olarak yorumlanır, süreli kanunlar için bu ilke geçerli değildir.
- Süreli kanunlar:** belirli bir süre öngörülerek yürürlüğe konmuş ve o süre boyunca yürürlükte kalan kanunlardır.
- geçici kanunlar:** bir olay sebebiyle kabul edilen ve olayın devamı müddetince yürürlükte kalan kanunlardır. Örn: ohal kanunları.
- * geçici ve süreli kanunlarda lehe kanun uygulaması yapılmaz. *

Zamanaşımı: bir suanın işlenmesinden sonra belli bir süre içerisinde devlet davayı bitiremezse artık cezalandırma yetkisinden vazgeçmelidir. (dava zamanaşımı) başka bir deyişle zamanaşımı hüküm verme için geçerli olan süredir. *

Cezai zamanaşımı: hükmün kesinleşmesinden itibaren belli bir süre içerisinde infaz edilmezse ceza zamanaşımı oluyor. (infaz etmek için geçerli olan süre)

- * Zamanaşımı konusunda da lehe kanun uygulanır.
- * eski kanunda zamanaşımı süresi 5 yıl, yenisinde 8 yıl ise eskisi lehe olduğu için o uygulanır.
- * TCK. m. 7/2 ve Any. 152/5 (any. mhk'sinin iptal kararları geçmişe yürümez, resmi gazetede yayımlandığı gün yürürlüğe girer ve yürürlüğe girdiği an hükmün ifade eder. *

SORU? Any. mhk'si TCK'nın 297. maddesini iptal etti (cezaevine psok eşya sokmak fiili) ve yürürlüğe girdi, bundan önce işlenmiş yani Any. mhk'sinin iptal kararının resmi g'de yayımlanmasından önce işlenmiş suaba ne yapılmalıdır?

KURAL 1- TCK. m. 7/2 (lehe kanun geçmişe yürür.)

KURAL 2- Any. mhk'sinin iptal kararları R.G'de yayımlandıkları gün yürürlüğe girerler ve geçmişe etki etmezler.

OLAY: TCK. m. 297 any. mhl'si tarafından iptal edilmiş (Bu su demektir geçmişte işlenmiş olan suçlar bakımından lehe bir kanun uygulaması gibidir) ama Any'sinin 153. maddesi vardır.

SONUÇ: Any. mhl'si iptal kararı bir kanun değişikliği olmadığı halde kanun değişikliği hükmüne tabi. Meseleyi şöyle çözmek gerekir; Any'da bununla ilgili değişiklik yapmak gerekir aksi halde bu uygulama bir yanlış içerisindedir kalacaktır. Yargıtay böyle bir durumda bunun lehe bir sonuç yarattığını ve geçmişteki fiil için cezalandırılması gerektiğine hükmetti.

* İcraatı birleştirme kararı değişirse ne olur? İcraatı b.k. kanun değişikliği olmadığı için icraatı b.k'nin değişmesi halinde lehe kanun uygulaması yapılmaz.

SUÇUN KİŞİ TARAFINDAN İŞENMESİ

* Suçun ne zaman işlendiği TCK. m. 8'de belirtilmiştir.

* Suçun işlendiği zaman;

- ✓ anı suçlarda hareketin yapıldığı andır.
- ✓ zincirleme suçlarda son suçun işlendiği andır.
- ✓ kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği andır.
- ✓ teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı andır.

CEZA HUKUKUNUN KİŞİ BAKIMINDAN UYGULANMASI

* Ceza hukukunun uygulanmasında kural olarak herkes eşittir. Buna "ceza yasalarının genelliği ilkesi" denir.

* Ülke sınırları içinde bulunan herkese ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır.

İstisnalar

- 1- CB'nin sorumluluğu
- 2- Yasama bağımsızlıkları
- 3- Diploması bulunmazlığı
- 4- Yabancı askerlerin bulunmazlığı

1- Cumhurbaşkanının Sorumluluğu

- * CB kural olarak yaptığı işlem ve eylemlerden sorumsuzdur. (A.Y. 105)
- * kişi bakımından uygulama CB dışından özel bir durum geçerlidir.

~~a) Görev soruları~~

- * göreviyle ilgili suçlardan dolayı sadece "vatana ihanet" suyuyla yargılanabilir.
- * hangi eylemin vatana ihanet sayılacağı TBMM'ye bırakılmıştır.
- * meclisin salt çoğunluğu ile CB'na soruşturma açılması talep edilebilir.
- 3/5 çoğunlukla soruşturma açılmasına karar verilebilir. 15 kişilik komisyon kurulup soruşturma yapılabilir ve yüce divana sevk kararı 2/3'le alınabilir.
- * CB suanda, görev soruları ve kişisel sual ayrımı yapılmamıştır.
- * CB'nin suaa engel bir mahlumiyeti olursa görev sona eriyor, görev bitse bile bu madde görev sırasında işlenmiş olan sualla ilgili uygulanır.

Diplomasi Dokunulmazlığı

* diplomasi görevlilerinin gittikleri ülkede görevlerini özgürce yerine getirebilmeleri için tanınmış güvencedir.

→ büyükelçi, elçi, orta elçi

maslahatgüzarlar	+ bunların eşi ve aoculları ⇒	tutulamaz
müstesar, ateşe		tutulamaz
hukuk müşavirleri		hapis edilemez
elçilik din adambri		yargılanamaz.

- * elçilik binaları, arsizi ve haberleşmede dokunulmazlığa dahildir.
- * kendi ülkelerinde yetkili mahkeme Ankara Mahkemesidir.
- * elçiliklerde diplomasi dokunulmazlığında kişinin eşi aoculları vs bunun içerisine dahildir. (uygusu anti.) Konsolosluklarda sadece kişi kendisi dokunulmazlığa sahiptir.

DAURANIS NÖRMLERİNİN HUKUKLA İLİŞKİSİ

- * Dauranis normlarının merkezinde irade sahibi insan vardır.
- * İnsanın iradi yeteneği iç ve dış etkilere maruz kalır.
- * Deterministlere göre insan iradesi yoktur, insan; belli şartlar meydana geldiğinde hep aynı şekilde hareket eden bir varlıktır. Bu görüşü kabul etmemiz mümkün değildir fakat insanın iç ve dış etkenlerden bağımsız olduğunu söylemekte mümkün değildir.
- * İnsan kişiliğini dauranis kurallarıyla gerçekleştirir, geliştirir.
- * Dauranis kurallarıyla kastettiğimiz; ahlak, din, örf-âdet, nezaket, huluk kurallarıdır.
- * Dauranis normları devletin müdahalesinden bağımsız, devletin varlığından önce de insanlararası ilişkilerde belli kurallar vardı, yani bu kuralları devlet koymamıştır.
- * Bu normların varlığı belli tarzda özel bilgiyle korunabilir. Bu özel bilgi hikmet bilgisi, felsefedir. Yani aslında dauranislerin altında yatan nedenin ne olduğu konusudur.
- * Dauranis normları insana özgüdür (fitridir) ve insanın doğasıyla da gelişmez.
- * İlim dış dünyanın dauranmasına ilişkin bilgiyi ifade eder.
- * Felsefesiz ilim kuru bilgiden, ilimsiz felsefe de gelişmeler ve yanlışlarla istigalden ibarettir.
- * Dauranis normlarının muhatobı kusur ehliyetine sahip olan yani irade sahibi (doğru ve yanlış arasında tercihte bulunma yeteneğine sahip) olan kişidir.
- * Hukuk ehliyetle ahlaka uygun dauranistir.
- * Huluk ahlaka ulaştığı düzeyde ideal hukuka erişir.
- * Dauranis normları; dauranisleri tasnif eder. (din, ahlak, görgü vs.)
- * Değer yargısı; insanlardan belli dauranislardan kaçınmayı ve belli dauranisleri yapmayı ister. (emredici ve yasaklayıcı normlar)
- * Emredici dauranisler yap! şeklindeki dauranislerdir ve muhatobı da ihmali dauranislerdir, yani emredici dauranislerin yapılması "ihmal" oluşturur.
- * Yasaklayıcı dauranisin yapılması "icrar fiilleri" oluşturur.

- * Davranış normlarına aykırı davranış, ahlaka aykırılık arz eder ve ahlaki sorumluluk gerektirir. Örn: yalan ve hile *
- * Pozitif hukuk alanında ahlaki yükümlülüklerin yerine getirilmesini mümkün kılın kurallardır.
- * Ahlak kurallarıyla hukuk kuralları genel anlamda birbiriyile örtüşür fakat yüzde yüz birbirini tamamlamazlar. Bazı fiiller hukuka aykırı olduğu halde ahlaka aykırı sayılmazlar. Örn: trafik kazası hukuka aykırı iken ahlaka aykırı değildir.
- * Kişi davranış normlarından kaynaklanan yükümlülüklere aykırı hareket ederse sorumlu olacaktır. Davranış normlarına aykırılık başkasının hukuk alanını ihlal etmiyorsa "ahlaki sorumluluk" başkasının hukuk alanını ihlal ediyorsa "hukuki sorumluluk" işin içerisine girer.
- * Bu sorumluluk başka bir kişiye karşı ise bu özel hukuk ilişkisi içerisine girer.
- * " " topluma yönelik bir ihlalden oluşuyorsa kamu h " " "
- * Davranış normlarına aykırılık halinde "hali sabika irca mümkün değildir" (eski hale getirmek mümkün değildir.) Hukuk düzeninin devam etmesi için o kişiye yaptırım uygulanması gerekir.
- * Hukuka uygun davranmak mecburiyetinde olmayan insan, hukuka aykırı davranması halinde bu aykırılığın sonucu olan yaptırıma katılmak zorundadır.
- * Yaptırım 2 kısma ayrılır;
  - bu kişinin mağduriyetini gidermek (özel hukuk ilgilendirir.)
  - haksızlığı gerçekleştirilen kişi üzerinde etkili etmek (ceza hukuku ilgilendirir.)
- * Ceza suç işleyen kişi açısından kurulan kusur yargısının maddi bir yaptırımıdır.
- * Haksızlığı gerçekleştirilen kişiye baten kendisini ve toplumu belli zarar ve tehlikelerden korumak için başka tedbirler de uygulanır. Bunlara da "güvenlik tedbirleri" denir. Örn: kişiyi tedavi etmek, toplum dışında tutmak, belli halden yoksun bırakmak, önceden tedbir almak.
- * İnsan davranış normlarına aykırılığı ancak bir fiille gerçekleştirilebilir, fiil olmadan - böyle bir sorumluluk söz konusu olmaz.
- * Bir haksızlığın gerçekleşmesi gerekir ki hukuki sorumluluk gerçekleşsin. Hukuki sorumluluğun temeli haksızlıktır.
- * Haksızlık suçun karşılığıdır. Almanca'dan dilimize gelmiştir.

CEZALANDIRILABİLİR FİİL ARAŞTIRMASI

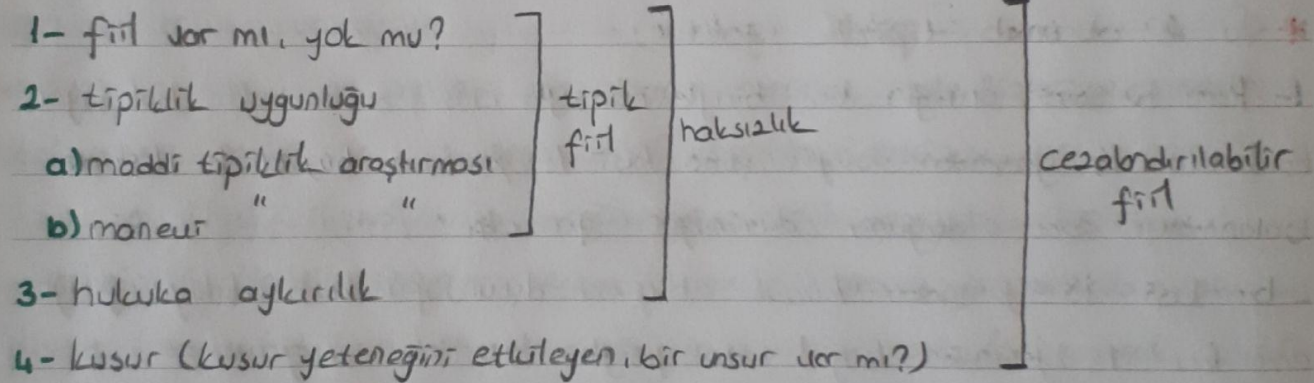
- * Hukukun merkezinde insan vardır. Davranış yükümlülüğü insana hastır. İnsan davranış yükümlülüğünü ihlal eder ve ihlal etmesi sebebiyle yaptırımına maruz kalır. İşte bu ihlalde haksızlığın temelini oluşturur.
- * Davranış normları muhataplarının norma uygun davranışlarını belirler yani "belirleyici normlar" ve normu ihlal eden davranışlarını da bak bu normu ihlal ediyor diye "değerlendirici normlar". Buradan normun 2 özelliği vardır; 1- belirleyici 2- değerlendirici.
- * Davranış normlarını ihlal edenlerle suç teşkil edenler, ceza hukukunun konusunu oluşturur.
- * Suç teşkil eden haksızlığın gerçekleşmiş sayılması için bulunması gereken şartlar nelerdir? sorusu suç teorisinin konusudur.
- * Suç teorisinin konusu; davranış normunu ihlal eden suç teşkil etmesi için gerekli olan şartları inceler. Bir fiilin suç teşkil etmesi için gerekli şartları inceleyen suç teorisidir.
- * Fiille ilgili incelemeyi bir tarafta, faille ilgili incelemeyi bir tarafta yapacağız; fail üzerinden inceleyerek suça gitmeyeceğiz, fiil ceza hukuku üzerinden gideceğiz.
- * TCK'nın sistematiği fiil ceza hukuku üzerine oturtulmuştur. Fiilden hareketle fiili inceler, failin özellikleri daha sonra işin içine girer. Fail hakkında sorguda bulunmadan önce, fiil hakkında sorguda bulunmamız gerekir. Öncelikle bir fiilin varlığını tespit etmemiz gerekir, fiilin varlığını ortaya koymadan faille ilgili bir değerlendirme yapmamız söz konusu olmaz.
- * Kusur olmadan haksızlık olmaz.
- * Kusur hareketin (haksızlığın) unsuru değildir, yani kusur haksızlık dediğimiz şeyin içerisinde değildir.
- * Alman öğretisinde tipe uygun ve hukuka aykırı fiil şarttır. Yani öncelikle tipe uygun bir fiil olmalı, tipe uygun olması yetmez bunun aynı zamanda hukuka aykırı olması gerekir.

- fiilin gerçekleştirilen insan olması
- fiilin iradi olması
- fiilin dışa vurulmuş olması
- fiilin bir amaca yönelik olması gerekir.

fiilin olabilmesi için
gerekli olan şartlar

tipiklik: kanundaki suç tanımına uygun olma yani suç tiplerinin yasalarda gösterilmesidir. Bu ancak bir ceza özel normu ile mümkün olur.

- * tipikliğin maddi ve manevi unsurları vardır.
- * maddi unsurlar gerçekleştiği takdirde ancak manevi unsurlar incelenir.
- * maddi ve manevi unsurlar tamam ise eğer bu fiil tipiktir.
- * tipik fiili belirledikten sonra hukuka aykırılık incelemesi yapılır.
- * tipik olan fiiller karine olarak hukuka aykırıdır.
- * fiil hukuka da aykırı ise haksızlık oluşmuştur.

- * kusursuz suç olur ama ceza olmaz
  - * İtalyan ekolü tipikliğin manevi unsurunu kusurdan ayrı tutmuyor manevi unsuru aynı zamanda kusur sayıyor, yani kastını ve taksirini kusur olarak belirlediği için kusursuz suç ve ceza olmaz diyor.
  - * Alman ekolü, kusuru taksirlikten ayrı olarak değerlendirdiği için diyor ki; "kusursuz suç olur ama kusursuz ceza olmaz."
  - * tipiklik konutlardan doğar.
  - * tipiklik suçun kanuni tanımıdır. (TCK.m.21)
  - * tipiklik suçun kanundaki tanımıdır ve bu tanıma uygun olmasıdır.
  - * dar tipiklik; bir fiilin olması ve kanundaki tanıma uygun olması
  - * geniş anlamda tipiklik; cezalandırılabilir fiil anlamındadır. yani tipiklik bir cezanın verilebilmesi için gerekli unsurların varlığına, şartların hepsini kapsar.
- maddi unsur + manevi unsur + kusurluluk + obj. cezalandırılabilirlik + kavulmuş + şahsi cezai sorumluluk sebebi

* tipiklik sadece bir suanın tipinin değil, tüm suçların bütünlüğünü taşıyan bir kavramdır.

* her bir suanın tipi farklı olduğu için ceza genel hükümlerde ne kadar ortak olan unsurları ortaya koysakta özel hükümlere geçtiğimizde başka hususlar işin içerisine girer.

* fiilin hukuka uygun olması onun tipikliğini ortadan kaldırır.

	tipiklik	hukuka aykırılık	sonuç
	-	-	mesru
fiil	-	+	haksız fiil
	+	-	hukuka uygunluk (tipiklik var)
	+	+	haksızlık (haksızlık oluşturmuyor)

örn: mesru müstahf

* Şu 2 durumda tipiklik yoktur:

1- kuruntu suu: Örneğin kişi biriyile rızasıyla cinsel münasebette bulunuyor, karşılıklı 18 yaşından büyük, ama kişi 18 yaşından büyüklerle ilişkide bulunmanın suu olduğunu düşünüyor ya da

- bir kişi 18 yaşından küçük olduğunu düşündüğü kızla ilişkiye giriyor ama kız 18 yaşından büyük, dolayısıyla bu suu değildir.

2- mefruz (söade) suu: Örneğin ensest ilişki ülkemizde suu değildir fakat kişi ensest ilişkinin suu olduğunu düşünüyor.

* reşit olmayanla cinsel ilişkide bulunma 6 ay hapis cezası gerektirir, şikayete bağlıdır şikayet haksız kızı bağlıdır, kız 15 yaşından küçükse rıza geçerlidir, şikayete bağlı değildir, 8 yıldır.

fiil burada aslında bilindi darda doğru bir eylem içerisinde, ancak bu eylemin bir ceza hukuku normunu karşıladığını düşünmektedir yani suu olduğunu düşünmekte

Yazılı olmayan tipiklik unsurları, konuyu düzenlemede ifade edilmesine de, zorunlu hukuk uygulamasında geliştirilmiş bulunur, konuyu düzenlemeyi sınırlayıcı nitelikteki unsurlardır

/ / 20

TİPİKLİĞİN UNSURLARI

- * Tipikliğin unsurları; maddi-manevi, yazılı-yazısız, deskriptif-normatif unsurlar olmak üzere 3 ayrıma tabidir.
  - * Yazılı olmayan unsur nedensellik ^{ama (neticeli suur)} bağıdır. Nedensellik bağına dünya üzerinde tanımlayan enler ceza konularını vardır. Bunlardan bir tanesi de Rus ceza konusudur. (Sadece Rus ceza konusunun nedensellik bağına konu edilmiştir.)
  - * Yazılı olanlar ise kanun metninde yazılmış olanlardır. Örneğin; kast (manevis unsur), fiil ve netice.
  - * Maddi unsur, faille psikolojik bir bağ kurmakla ilgili dış görünüş itibarıyla belli olan unsurlardır.
  - * Manevis unsurlar ise failin iç dünyasıyla ilgili subjektif bağ içeren unsurlardır.
  - * Kast, taksir, amaç, saik, deskriptif unsur tüm halk arasında aynı şekilde anlaşılır unsurlardır.
  - * Örneğin bir kanun metnini duyursunuz metinde mala zarar vermeden bahsediyor, malın ne olduğuyla ilgili toplum içerisinde yargı var ise buna deskriptif (yani herkes tarafından aynı şekilde anlaşılır) diyeriz.
- deskriptif tipiklik unsurları:** suanın kanuni tanımında yer alan, hem halk dilinde hem de hukuk dilinde aynı şeyi ifade eden, yani özel olarak hukukun bir değerlendirme gerektirmeyen ve gerçek dünyanın somut konularını tarif eden maddi şeylerdir. Bunlar dış dünyanın varlıkları olup, somut objenin belirlenmesinde "pürülebilir" ve bu sebepten "tanımlanabilir" unsurlardır.
- * Normatif unsur ise, mantıksal olarak bir normun varlığıyla tasavvur edilir ve hakim tarafından tamamlayıcı bir değer yargısıyla belirlenir. Yani bir hukukunun yorumuna ihtiyaç duyar. Örneğin hırsızlık konusu eşyanın bir başkasına ait olup olmaması, mülkiyetin kime ait olduğu hususunu hukuk belirleyecektir.
- normatif tipiklik unsurları:** ancak mantıksal olarak bir normun varlığıyla tasavvur edilebilen ve hakim tarafından ancak tamamlayıcı bir değer yargısı yoluyla belirlenebilen unsurlardır. Yani bu unsurlar özel bir hukukun değerlendirmeyi gerektiren ve yalnızca maddi olarak tanımlanabilir olmayan unsurlardır.

Hukuksal aykurluk suun olusmasi icin aranan sartlari biridir.

Hukuksal aykurluk, kanuni tonima uygun fiilin tum hukuk duzenine/ aykurluğudur. Hukuksal aykurluk
oldur

* Hukuksal aykurluk tipikligin bir unsuru degildir. ^{hukukun geneli bir unsuru} suçun genel bir unsurudur

* Hukuksal aykurluk tipiklik incelemesinden sonra yapilabilir. *

* Almanya'da haksizligin subjektif unsurlari da vardir.

* İtalyanlar, subjektif unsur dediginiz kusurdur demislerdir. *

* İtalyan ekolunu incelerken fiil, davranis, nedensellik ve netice bagı olarak inceleyecegiz ve maneui unsurlari (kast-taksir) kusur olarak inceleyecegiz. *

* Alman öğretisinde ise kast ve taksir tipikligin, haksizligin bir parçasi olarak incelenir. Haksizligin olusmasi icin kastin ve taksirin bulunmasi gerekir.

* Kast ve taksir kusur aşıdır deniyorsa klasik suu teorisi ve İtalyan ekolüdür. *

* Alman ekolünde kast ve taksir haksizligin görünüş biçimidir.

* Kastin ve taksirin kusur içinde mi yoksa haksizlık içinde mi incelenecegi 2 ekol arasındadır en büyük farktır. *

* Alman ekolü haksizligin içerisinde maneui unsur altında bunu incelerken, İtalyan ekolü bunu kusur içerisinde incelemiştir. *

* Tipikligin maddi unsurlari 6 tane dir. Bunlar; fiil, fail, nedensellik bagı mağdur, konu ve neticedir.

* Fiil olmasi olmasi, eger netice varsa nedensellik bagı da vardir.

* Alman ekolü bütün suçlarda neticenin var olduğunu kabul etmiyor.

* İtalyan ekolü ise bütün suçlarda neticenin " " kabul ediyor.

* Klasik suu teorisine göre;

maddi unsur (fiil): davranis (hareket), sonuc (netice), nedensellik bagını oluşturan maneui unsur (kusur): kast-taksir.

* Klasik teori sonuc mutlaka bulunmalı der, sonuc olmasi suu olmasi için gerekli olarak nedensellik bagıyla bu sonucun fiile bağlanmış olması gerekir, buna fiil der.

* Alman ekolü, fiil sonucun bağımsızdır, der.

* Hukuksal uygunluk nedenleri, hukuksal aykurluğu ortadan kaldırıp, fiil hukuksal meşru saydığı bir hareket haline getirirler.

HAREKET TEORİLERİ

20

- * Sua teorisi hareketin açıklanması üzerine kurulur.
  - * Harekete verilen önem, hareketten ne çıkarılması gerektiği hareket teorileri bir sua tipini diğerini anlatırken, fakat diğerleri diğer sua tipini anlatmamıştır.
  - * Hareket teorilerini açıklarken 2'li bir grım vardır; ontolojik teoriler ve normatif teoriler.
  - * Ontolojik teorilerin başlıcaları tabiatçı (doğal, nedensel), amaççı (finalizari) ve sosyal hareket teorileridir.
  - * Ontolojik teoriler, insan hareketini, doğal ve toplumsal gerçeklik içinde ele almaktadır.
  - * Ontolojik teoriler, insanın ve eşyanın tabiatına bağlı, bizzat hayatın kendisinden çıkan bir hareket kavramı bulunduğunu varsayımına dayanır.
  - * Zaten kural dışı ontolojik teorilerdir, kural dışı doğal dışı toplumsal dışı olarak açıklanmaktadır, hareketi doğal olarak açıklamaya çalışan antik teorilerdir.
  - * Ontolojik teoride amaç, ceza normlarına başvurmaktan, ceza hukuku bakımından geçerli ve ceza hukukunun kendisine verdiği görevleri yerine getirebilecek bir hareket kavramını önceden elde etmek ve kurmaktır.
  - * Sua inceleme hareketin üzerine kuruludur, hareketi nasıl açıklarsanız sua inceleme ona göre şekillenir.
- ### 1-Nedensel (doğal) Teori
- * Ontik teorilerin birincisi doğal (nedensel) hareket teorisidir.
  - * Ontik teorisinin diğer adı nedensellik teorisidir. Çünkü, her suata sonuca sebep ve her suata da nedensellik bağının olduğunu söylüyor.
  - * Nedensel teoriye göre hareket, bedeninin davranışı (dış anlamda hareket) ve dış dünyadaki değişiklik (netice) ve her 2'sini nedensellik bağıyla birbirine bağlayan tümüyle doğal bir olgudur.
  - * Geniş anlamda hareket, yani fizik dış anlamda hareket ve neticeden ibarettir ve doğayla hareket, netice ve bunları birbirine bağlayan nedensellik bağı fizik unsurlarını oluşturmaktadır.
  - * Bu teoriye göre, illiyet ve iradilik, hareketin dışındaki ontolojik kategorileri dışlanmaktadır.
  - * Burada hareketten çok netice önemli. Davranış, nedensellik bağı ve sonucu bir araç kabul ediyor. Davr., netice ve hareket fizik unsurlardır.

fiil kavramının açıklanmasında amaççı teori dikkate alınır. (Artuk - Göktepe)

2- Gai (amaççı) hareket teorisi: amacı belirtilmeyen durumlar ²⁰ hareket sayılmaz (teoriye göre)

* Alman müellif Welsel tarafından geliştirilen bu teoriye göre insan hareketi amaca yönelik bir faaliyetin icrasdır.

* Bu nedenle hareket sadece illü değil gai, final bir obje olup belirli bir amaca yönelik iradi insan davranışını ifade eder.

* Gai teorisi, belli bir amaca yönelmiş iradi, dışı vurulmuş insan davranışdır.

* Gaiye ile insanın fiili gerçekleştirirken ki amacı, ile kast aynıdır.

* Örneğin yumruk atıyorum bu yumrukla karşımdakinin yaralanacağını biliyorum ve istiyorum, amacım zaten onu yaralamak, yani kast ile amaç aynı şey. O yüzden kast fiilin içindedir, kusur tipi değildir, fiilin içine bu şekilde nakşediyor. Amaca yönelmiştir, o amaç da kasttan başka bir şey değildir, der.

* Kast kusurluluğun değil haksızlığın bir unsurudur, doğal abrok hukuksal aykırılıkta insanın iradesinden ve amacından bağımsız değildir, der.

* Hukuksal aykırılığı değerlendirirken insanın amacını da değerlendirmek gereklidir.

* Örneğin A, B'ye ateş ediyor ve onu öldürüyor. Sonradan yapılan bir soruşturma da B'nin o sırada C'yi öldürmek üzere olduğu ortaya çıkıyor ama A'nın bundan haberi yok. Amacı teorisi, A'nın B'yi öldürürken ki amacının ve bilgisinin, B'nin C'yi öldürmek üzere olduğu ve onu korumak amacıyla öldürüp için mesru müdafiyeyi yararlanmaması peroktipini söyler.

Ama klasik suç teorisi der ki; "ben hukuksal aykırılığı amacından ve irademden ayrı tutarım". A, B'nin C'yi öldürmek üzere olduğunu bilmesinde ben A'ya mesru müdafiyeyi yararlandırırım, irade ve amacı bu şekilde isni içine koyar.

* Kesici amaç önemlidir ve gai suç teorisi bu şekilde hareketin icrasına bunu nakşeder ve kastı da haksızlığın gerçekleştirilme biçimi olarak görür, kusurda ayrı tutar.

* Eğer her fiilde bir amaç varsa takiri suçlarda amaç nedir? Örneğin; trafik kazasında ölmüş adamın elinde cıkmak bulunmuş, muhtemelen sigarasını yutmek için aldı ve o sırada direksiyon hakimiyetini kaybetti. Bu adamın amacı keza yapmak değildir, sigarasını yutmektir. Ceza hukuksal

bakımından hiç önem olmayı bir fiile yönelik bir amaç gösterdi ama göstermesi gereken esas trafik kurallarına uygun direksiyon hakimiyetini sağlamaktır.

- * Taksirli ve ihmali suçları açıklayanması.
- * (Bir amaç teorisi; insan hareketi, taksirli de olsa doğru amaca yöneliktir, der.
- * Tüm suç teorileri normatif teori hariç ihmali suçları ve taksirli suçları açıklayamaz.

3- Sosyal hareket teorisi

- * Hareketin sosyal düzen içerisindeki anlamını değerlendirir. Toplum açısından değeri olan harekettir.
- * Sosyal bakımdan zorunluluğu yönünden dikkate alınması gerekir.
- * Bu teori hareketi, insanın sosyal çevresindeki irade durumları olarak tanımlanmaktadır. Bu teoriye göre hareket; insanı bir durumdan ^(icra veya ihmal) iradidir, sosyal bakımdan önemli
- * Buna göre ceza hukuku bakımından önem taşıyan hareket, sosyal yönden önemli olan toplum açısından bir değeri olan harekettir. Bu icra bir hareket olabileceği gibi, ihmali bir hareket de olabilir.
- * Fırl, tatsızlığın kabul edilmesiyle sosyal bakımdan zorunluluğu yönünden, kusurun tespit edilmesiyle de kınanabilirliği noktasından değerlendirilmektedir.
- * Ancak bu görüşte diğer da hareketin nedensellik değerine bağlı kalmış ve neticeyi hareketin içinde değerlendirmişlerdir.

● Normativist (hukukî) hareket teorisi

- * Değerlendirme teorisidir, yani konusunu düzenleme ve hukuk düzeni bakımından değerlendirme neticesinde ortaya çıkar.
- * Hareket ancak konunun bir değerlendirmesi, konunda yer alan harekettir.
- * Normatif olarak yarı normda yer alan bir harekettir. Günlük diğer teorilerin hiçbirisi taksirli suçları açıklayamaz.
- * Taksirli suçları açıklayabilmek için bir norm koymaya ve bu ile bunu söylemeye gerekir. Yani "senin davranışlarını objektif özel yükümlülüğüne uygun, dikkatli ve özenli seymen gerekir" demek lazımdır.
- * Ontolojik teorilere tepki olarak ortaya çıkan bu teoriye göre, hareket kavramını normlardan ortaya çıkartmak gerekir.

* Hiçbir hareket teorisi u suu tipini (kasıtlı ihmal, icrai, taksiri) açıklanaya yeterli değildir.

* Bu yüzden de kasıtlı suçlarla taksirli suçların; icrai suçlarla ihmal suçların ayrı ayrı belirlenmesi gerekir. Fiilin özellikleri şunlardır;

^{olumlu} **fiil**: yönlendirici irade tarafından tahmin olunan (İRADİ), belli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik (AMAÇ), dış dünyada gerçekleşen (DIŞA UYUMLUŞ), ~~insan davranış~~ insan ve hukukun kendisine değer atfettiği irvan davranışdır. (İNSAN DAVRANIŞI)

TİPKİLİĞİN MADDİ (OBJEKTİF) UNSURLARI

1- Fiil ^{Hareket} (Davranış)

* Ortada bir fiil yoksa, ceza hukukunun incelemesi gereken bir husus bir suu yoktur.

* Bir fiilin şartları;

- insan davranış

- dışa vurulmuş.

- iradi

- bir amaca yönelmiş

davranışın iradi olması, davranışın fiile ait olup olmadığıyla ilgilidir.

* Reflex halindeki davranışlar iradi değildir. (buradaki irade ~~irade~~ ^{irade} gerçekleştirme iradesidir.)

* Tüzel kişiler fail olmaz.

* Salt hayvan davranışlarında, eğer hayvan sahiptir ise ^{sorum} insana mal edilemez ve bunlar ceza hukuku bakımından değerlendirilmez. Eğer hayvan sahiptir ise ve sahibi gerekli önemi göstermemişse hayvan tarafından verilen zarardan sahibi sorumlu tutulur. (taksirle sorumluluk söz konusu dur.)

* Suu teorisi harekete verilen anlamla ilgilidir.

* irade insan davranışının belli bir hedefe yönelmesidir.

* iradilik : iradi bir şekilde isteme.

* Suu teorilerinin hepsi kasıtlı ve icrai suçları açıklamak için ^{çalışmış}

falet bunlar tek başına yeterli olmamıştır.

* Taksirli suç ve ihmali suç birbirinden farklıdır.

* Suç inceleme yöntemleri;

kasıtlı - icrai

taksirli - icrai

kasıtlı - ihmali

taksirli - ihmali şeklinde 4 tipte yapılabilir.

Hareket Sayısına Göre Suçlar

a) **Tek hareketli suçlar**: hukukî anlamda, dışarıdan bakıldığında davranışın bir tane oluşunu düşünüyorsak tek hareketli suçtur. (karşıtı çok hareketli suçtur, örn: kasten öldürme (kurşun sayısının veya bıçak darbesinin birden fazla olması önemli değil, 50 tane yumruk atmakla tek hareketlidir.)

b) **Gök hareketli suçlar**: kanunî tanımında birden fazla hareket istenir. Bu tür suçların oluşması için kanunî tanımında gösterilen hareketlerin tamamının icrası gerekir. örn: özel belgede sahtecilik (belgenin hem hazırlanması hem de tülbenilmesi gerekir, sadece belgenin hazırlanması suç değildir, yağma (altında bileşik suç) ^{→ haccına göre})

c) **Serbest hareketli suçlar**: kanunda bir sınırlamanın olmadığı her türlü davranışla gerçekleştirilebilen suçlardır. örn: kasten öldürme (onbinlerce öldürme çeşidi vardır). Karşıtı bağlı veya seçimlik hareketli suçtur,

d) **Bağlı (seçimlik) hareketli suçlar**: kanunda sayılan davranışlarla gerçekleştirilebilen suçlardır. Yani kanun koyucu o suçun ancak o davranışlarla gerçekleştirilebileceğini söylüyor. örn: mala zarar verme (mülki eşyanın satın alınması ve kabul edilmesi) kanunun ilgili maddesinde o suçun hangi hareketlerle işlenebileceği sayılmıştır.

e) **Mütemadi (kesintisiz) suçlar**: süreklilik gösteren, devam eden suç demektir. Belli suç tipleri vardır ki oluşması için belirli bir süre devam etmesi gerekir, belli bir süre devam etmediği takdirde o suç oluşmaz, olsa olsa teşebbüs olabilir. Özellikle bir fiildir, karşıtı anı suçtur.

örn: hırsızlıktan yoksun bırakma (milyar), kacak elektrik, Örgüt üyeliği ve ^{uyandırma} ~~uyandırma~~

* mütemadi suçta fiilin icrası devam ettiği sürece, fiilin ifade ettiği haksızlık da işlenmeye devam etmektedir.

* Müttemadi suçlarda suçun tamamlanma anı ile bitme anı birbirinden farklıdır.

* Tamamlanma anı ile suç tamamlanmış olur, yalnız bitme anı itibarıyla kendisine sonuclar bağlanmıştır.

* Felsefik suç teorisine göre neticenin devam etmesi gerekir (teoriye göre netice önemli olduğundan)

* Müttemadi suçları iz bırakan (durum) suçları ile karıştırmamak gerekir;

iz bırakan (durum) suçları: müttemadi suçlarda durumun sürdürülmesi failin iradesine bağlıdır, durum suçlarında tipik hakirlik hukuka aykırı duruma neden olunmasıyla bitmektedir. Yani neticenin gerçekleşmesiyle fiil tamamlanmakta ve genel olarak aynı anda bitmektedir.

* Durum suçları anı suç olduğu halde neticeleri devam eden suçtur.
Ör: burnu kırıp iz bırakma; yüzde sabit iz bırakma.

* müttemadi suçlar icrai davranışta da ihtimali davranışta da gerçekleşebilir.

* müttemadi suçla bağlanan sonuclar;

→ tamamlanma anına kadar müttemadi suçlara teşebbüs mümkündür.

→ müttemadi suçlara bitme anına kadar iştirak edilebilir. (anı suçlarda iştirak ancak suçun tamamlanmasına kadar söz konusu olabilir.)

→ müttemadi suçta, suçun işlenme anı: suçun kesintiye uğradığı veya bittiği andır. (zaman bakımından uygulanma için bitme anı, zamanı bakımından kesintinin gerçekleştiği an dikkate alınır.)

→ failin yaşı, müttemadi suçun bittiği veya kesintiye uğradığı ana göre hesaplanır.

→ şikayet, suçun kesintiye uğradığı anda başlar.

→ mağdurun yaşı, ya kesinti ya da tamamlanma anına göre hesaplanır. ^{hacanın görülmü.}

* müttemadi suç, teminin bittiği anda işlenmiş olacağından, o anda taraf taruh yararlıkta ise o kanun uygulanır. (Emle mülk/2)

* müttemadi suçlarda yetkili mahkeme, kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesidir.

TANIM: Failin davranışının belli bir süre devam etmesini gerektiren suçlardır.

Sırf hareket suçları: tamamlanması için neticenin aranmadığı suçlara denir.

Örn: hırsızlık ve çalma

/ / 20

2- Netice (Sonuç)

- * Klasik suç teorisine göre, kanuni tanımda neticeye yer verilmesi bile her suata mutlaka bir netice vardır. Ama bize göre her suata netice olmaz.
- * Netice ancak, suçun kanuni tanımında varsa, bir unsur olarak dikkate alınır. (yani kanunda netice olması fiil tipi yazılıysa netice arıyoruz)
- * Klasik suç teorisine göre netice, hareketin dış dünyada meydana getirdiği bütün değişikliklerdir.
- * Bize göre ise hareketin dış dünyada meydana getirdiği bütün değişiklikler değil, hareketin kanundaki suç tanımında yazılı olan değişiklikte netice aranır.

TANIM: Netice, fiilin dış dünyada meydana getirdiği ve kanunun suç tanımında yazılı olan değişikliklerdir.

Örn: kasten öldürme netice, kişinin ölmüş olmasıdır.

Sayfa
129
bak.

- * Hakaret suçunda kişinin dış dünyasında değişiklik olmadığından netice yoktur.
- * Klasik suç teorisi, hakaret suçunda netice olduğunu kabul etmektedir.
- * Bir suata netice varsa nedensellik bağı da olmalıdır.
- * Kanuni tanımda netice aranmamışsa, buna neticesiz suç diyoruz.

3- Nedensellik (İlliyet) Bağı

- * Kanunda yazılmaz, çünkü dopası gereği vardır, mantıken bulunur.
- * Eğer bir suata netice varsa davranışla netice arasında illiyet bağına da bulunması gerekir.
- * Nedensellik bağı neticenin o fiilin eseri (failin) olması demektir.
- * Fiilin, failin eseri olup olmadığına objektif isnadiyet diyoruz.
- * 3 çeşit isnadiyet vardır;
  - Subjektif isnadiyet (monevî unsur - ^{tedbir} kast): fail bunu irade etmiş midir?
  - Objektif isnadiyet (nedensellik bağı): obj. olarak fiille netice arasında bağ kurulur.
  - Kişisel isnadiyet (kusur): fail bunu dâpir iradesiyle mi işlemiştir.
- * Modern objektif isnadiyet teorisine göre gerçekleşen neticeden sorumlu tutulabilmek için 2 aşamalı bir inceleme yapılır.
  - 1- hareket ile netice arasında nedensellik bağı kurulur.
  - 2- netice faille obj. olarak isnad edilebilirliği araştırılır. Fiil, failin eseri midir?

Nedensellik Bağını Açıklayan Teoriler

- 1- Şart Teorisi:** alternatif olan fakat kümülatif olmayan birden çok şartta birisinin yokluğu varsa olduğunda dahi netice meydana gelecek idiyse her koşul netice bakımından nedenseldir. Yani birinin olmaması neticenin meydana gelmesine engel olsa dahi her 2'si bundan sorumlu tutulur.
- * Bu teoriye göre, bir netice birkaç şartın biraraya gelmesiyle gerçekleşirse, bu şartlardan her biri neticenin oluşması bakımından sorumludur. Bu şartlardan birisi ortadan kalkarak olursa, netice de meydana gelemez. Netice tüm bu şartların biraraya gelmesiyle gerçekleşmektedir.
  - * Örneğin birbirinden habersiz 2 kişi aynı kişinin yemegine zehir koymakta ve yemeye koyulan zehrin dahi tek başına adamı öldürmeye yetmiyor. 2 kişi aynı yemeğe zehri koymaları halinde zehir etkisini gösteriyor. Bu 2 kişi birbirinden habersiz zehri koymaları için iştirakten soru oluşmaz, her biri öldürmeye teşebbüsten sorumlu olur.
  - * Şart teorisi belli bir noktada illiyet bağını keserek nedenselliği sınırlandırmıştır, genişletmiştir.

- 2- Uygun Sebep Teorisi:** bu teoriye göre, bir neticenin meydana gelmesine sebebiyet veren hareketlerden yalnızca neticeyi meydana getirmeye elverişli olan hareket veya hareketler nedensellik değeri taşırlar.
- * uygun nedensellik bağı: failin durumlarının neticeyi meydana getirmeye uygun, elverişli olması demektir.

- 3- Objektif İsnadiyet Teorisi:** nedensellik bağını bahsederken mutlaka neticenin faille, insan olma özelliğinden kaynaklanan kabiliyet durumuna göre objektif olarak isnad edilmesi gerekir. Yani bu netice bu failin ürünüdür dememiz gerekir. Neticenin faille objektif olarak isnad edilebilmesi için;
- 1- durum ile netice arasında nedensellik bağı olmak.
  - 2- neticenin hayat tecrübesinin dışında tabii bir gelişme olmaması gerekir.

3- fail olayın peşiminde irade sahibi olmak.

4- netice normun koruma alanı dışında olmamalı yani kanun neyi koruyorsa onun koruma alanı içerisinde kalmalı.

* Özetle netice failin eseri olmalı, 3. kişinin veya rastlantının eseri olmamalı.

4- Fail

* Her suçun mutlaka bir faili vardır.

* Fail, fiili gerçekleştiren kişidir.

* Kural olarak tüzel kişiler fail olmaz, icri yaptırımların mulatibi olabilirler.

* Fiili gerçekleştiren insan olmalıdır.

* Fail TCK'nın 37. maddesinde, suçun kanuni tarifindeki fiili gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmıştır.

Özgül suçlar: kanunda, suçun faili olmak için kişinin insan olması dışında belli özelliklere sahip olmasını aradığı suçlardır. Örn: çalı kırma sadece kadına dır. *

genel suçlar: failin insan olma dışında başka herhangi bir sıfatının aranmadığı suç tipleridir. *

* bazen suçun temel şekli genel suç iken, nitelikli şekli özel suç olabilir

görüştü özgül suç: suçun temel şekli bakımından herhangi bir sıfat gerektirmiyor, yalnız nitelikli bakımından belli sıfatın olması gerekir. Başka bir deyişle, herkes tarafından işlenebilmekle birlikte nitelikli şekli özel faillik vasfını taşıyanlar tarafından işlenebilen suçlardır. (sayfa 115 bak) resmi belgede sahtecilik *

gerçek özgül suç: eğer temel şekli bakımından bir sıfat gerektiyorsa, yani sadece özel faillik vasfını taşıyanlar tarafından işlenebilen suçlardır. *

* özgül suçun müsterek faillik olmaz, özel suca ancak oamettime ve yardım olur. *

biizat işlenebilen suçlar: kanuni tanımlı tipik hareketin dışından dışarıya failin kendisi tarafından yapılması şartı aranan suçlardır. *

Örn: yalan tanıklık. *

5- Suun Maddi Konusu

- * Suun maddi konusu, üzerinde suun meydana geldiği kişi veya şey.
- * hukuki konu, ihlal edilen değerlerdir. (Klasik suç teorisinin netice dediği şey aslında hukuki konudur)
- * hukukî değer ihlalî olmayan suç yoktur, bütün suçlarda h. değer ihlal edilir.
- * ceza hukuku her hukukî değer ihlallerini değil, hukukî değerlerini ağır ihlallerini suç olarak düzenler.
- * hukukî değerler subjektiftir (elle tutulmaz, pürülmez) bunlar hakla ilgilidir ve hukukî konuyu oluşturur.
- * maddi konu üzerinde suç fiille işlenir.
- * suçlar maddî konularına göre zarar suu ve tehlike suu olarak ayrılır.
- * "zarar suçlarında", tipe uygun hareketle, hareketin maddî konusu zarara uğratılmaktadır. Yani bu suçlarda hareketin konusu gerçek bir değer kaybına maruz kalmaktadır. Örn: mala zarar vermede, mal zarar görür.
- * "tehlike suçlarında", işlenen fiille suun kanunî tanımında gösterilen hareketin konusu bakımından bir tehlikeye sebebiyet verilmesi yeterlidir.
- * tehlike suçlarında hareketin yönelik olduğu konunun perçekten zarara uğraması şart olmayıp, bu konunun objektif olarak zarara uğrama tehlikesi ile karşılaşmış olması yeterlidir.
- * tehlike suu, somut ve soyut tehlike suu şeklinde ayrılmaktadır.
- * eğer suun kanunî tanımında bir tehlikenin meydana gelmiş olmasını arıyorsa somut t. suu, somut olarak bir tehlikenin meydana gelmesini aramıyorsa soyut tehlike suudur. m/19/1 → somut / m/19/3 → soyut tehlike suu.

6- Mağdur

- * mağdur, suun konusunun ait olgusu kişi veya kişilerdir. Yani, işlenen fiil nedeniyle haksuzlığa uğramış kişi, kendisine karşı suç işlenen kişidir.
- * mağdur insan olmalı.
- * mağdur ile suun konusu birleşebilir.
- * mağdur ile " " aynı şey değildir.
- Örn: dolandırıcılık suçunda malvarlığı değeri maddî konu, mağdur ise

malin sahibidir. Kasten yaralamada mağdur suçun üzerinde işlendiği kişidir. öldürmede mağdur yok maktul (ölen kişi) var, mirasçuları da suçun zarar görenlerdir.

- * gerçek kişiler mağdur, tüzel kişiler suçun zarar gören olabilirler.
- * devlet bir tüzel kişi olduğundan, mağdur olmaz, suçun zarar gören olur.
- * doktrinde fail ile mağdurun aynı kişi olmayacağı kabul edilir.

7- Nitelikli Haller

- * genelde tipikliğin maddi unsurları içerisinde anlatılır.
  - * suçun temel şekline ilave edilen ve cezanın arttırılmasını veya indirilmesini gerektiren hollere suçun nitelikli unsurları denir.
  - * suçun işlendiği yer, zaman, failin ve mağdurun niteliği vs. bakımından incelenir.
  - * suçun temel şekli konudaki tipiklik unsuru olarak sayılan aşırı şartların biraraya gelmesiyle gerçekleşmiş halidir.
  - * nitelikli hallerde mutlaka bu temel şekle bir şeyler eklenir ve bu temel şey cezanın ya arttırılmasına ya da azaltılmasına neden olur.
- Örn: hırsızlık pece işlenirse, bir suç eyle karşı işlenirse, mala zarar verme örneği olma duşpusuyla işlenmişse ceza artar.
- * nitelikli hal ile suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali farklı şeylerdir.
  - * suçun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hali sadece netice bakımındadır. yani buradaki fiilin temel şekline ilave edilen bir özellik olmayıp, o fiilin olup olmadığı neticenin ağırlığıyla ilgilidir. ↓
- TANIM**: failin bir mekânla duruşta bulunması, ancak neticenin failin istediğinin de ötesinde daha ağır neticelere sebep olmasıdır. (netice seb. eylem hal)
- * nitelikli hallerin hepsi failin kastına bağlıdır, şayet nitelikli unsur bir failin kastı kapsamında değilse cezanın ağırlaştırılması söz konusu olmaz. (m.202)
  - * buna karşılık ağırlaştırılan neticenin faile yüklenilebilmesi için tokusunun varlığı yeterlidir (m.23)

Klasik Suç Teorisi

Maddi unsurlar

Manevi unsurlar (kusur)

fiil {
- davranış
- netice
- nedensellik bağı

- kast
- taksir } kusurluluğun
sektörü

Neo Klasik Suç Teorisi

tipiklik → maddi ^(obj) unsur; fiil, fail, konu, sonuç, meşdur, ned. bağı
 cezalandırılabilirlik - hukuka aykırılık
 için gerekli - kusurluluk (faille ilgili yapılar) → manevi ^(subj) unsur → kast, taksir, amaç, sair
 formel - obj. cez. şartı → faille, fiil arasında subjektif
 şartlar - cezalandırılabilir diğer şart → ilişki sağlayan hususlardır.
 duşürümlü şartlar - muhakeme şartları

TİPİKLİĞİN MANEVİ (SÜBJEKTİF) UNSURLARI

- * Manevi unsurlar bellikle nedensellik bağı sebebiyle objektif olarak faille fiil arasında bağı kuran ve görüntü itibarıyla yani dıştan bakıldığında tipikliğinin unsurlarını içerendir. Fiille fail arasında subjektif bağ (manevi bağ) kurmadan manevi unsurdan bahsedilemez.
- * Davranışın tek başına faille ait olması yeterli değildir, davranışın fail tarafından istenmesi de gerekir. Yani kökölüpe isteyen beyin ve kökölüğü için el gereklidir.
- * Manevi unsurda aslolan kast'tır ve bu unsur kasıtlı suçlar üzerine kuruludur. Taksir ise istisnadır.
- * Failin penel yapısı değil, objektif psikolojik, manevi bağ önemlidir.
- * Bir davranış ancak manevi unsurların varlığı halinde tipik haksızlık olarak nitelendirilebilir. Kişi ile gerçekleştirildiği davranış arasında manevi bağ yoksa bu davranış fiil niteliği taşımaz ve suçun varlığında söz edilemez.
- * Ancak kastın işlenen hareketler cezalandırılabilir, konuma ayrıca ve ayrıca belirtilmedikçe taksirli hareketler cezalandırılmaz. (m 2/11)
- * Kast ve taksir zorunlu olarak bir kişiye karşı işlenen fiille birlikte bulunamaz.

yeni teorilere göre haksızlık-kusur ilişkisini nasıl açıklarsın? (soru)

1-Kast Suun kanuni tanımında unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir (m.21)

- * bir fiilde amacın olması ve o amacın iradeye yönlendirilmesine denir.
- * klasik suç teorisine göre kast kusurluluğun bir şeklidir yani kusurluluk ile kast aynı şeydir. Buna "psikolojik kusur teorisi" diyoruz.
- * Alman teorisi ve yeni teorilere göre kusur; kısırlılık hukuksal aykırılığı sebebiyle toplum tarafından tınanma hususunda yargıdır. Buna da "normatif kusur teorisi" diyoruz.
- * Kast, haksızlığın bir unsurudur. Kusurun bir unsuru neye türü değildir.
- * Kastın bulunduğu yerde ilgili 3 görüş vardır;
  - a) Kast ve taksiri suç sayar, Klasik Suç Teorisi
  - b) Kastı haksızlığın bir görünüş biçimi sayar, Neo-Klasik Fırat Suç Teorisi
  - c) Alman Ekolu ise; "kastın çifte fonksiyonu vardır, kast hem bir kusur şeklidir, hem de haksızlığın görünüş şeklidir." der
- * Kast davranış gerçekleştirme iradesidir. Kusur ise iradenin oluşum şartlarını, davranışların hukuksal perakelerine uygun yönlendirme yeteneğini tartışır.
- * Kastın varlığı için failin davranışa, sonucuyla beraber karar vermesi gerekmez, failin o davranışı istemiş olması yeterlidir. (m.21)
- * Suun oluşması kastın varlığına bağlıdır.
- * Kast suun kanuni tanımında unsurların (maddi unsur) bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Yani kast bilme ve isteme olmak üzere 2 unsurdan oluşur.
- * Kastın nedensellik bağı her zaman açıklanmasına gerek yoktur.
- * Kastın kapsamını; fiil, kavri, netice, mağdur, fail, nedensellik bağı oluşturur.
- * Failin kusur yeteneğine sahip olduğunu bilmesi gerekmez, hukuksal aykırılıklarını bilmesi gerekir. → fiil ile kast birlikte eşanlı olarak bulunmalı.
- * Kast, fiilin icrası sırasında aranır. Çok hareketli suçlarda kast ilk hareketten sonra -> haksızlıkta da yönelme gerekir.
- * Fiilin icrası tamamlaninceye kadar kastın olması gerekir.
- * Kast subjektif haksızlığın, haksızlık bilinci ise kusurun bir unsurudur.
- * Kusur suç teşkil eden fiilin bir unsuru değildir. Kusur istediği hukuksal aykırılığı davranış nedeniyle fail hakkında yapılan bir dinama yargıdır.
- * Failin kusurlu sayılıp sayılmaması, tipik haksızlık oluşumu çerçevesinde bir etkiyi getirebilir.

* Failin işlediği suçun maddi unsurları hakkındaki bilgisinin derecesine göre kastı, doğrudan kast ve olası kast şeklinde ikiye ayırmak mümkündür.

a) Doğrudan kast (m 21/1)

* bilme unsurunun en belirgin olduğu kاستtır.

* burada failin suçun bütün maddi unsurları hakkındaki bilgisi tamdır, yani davranışın tipikliği gerçekleştirileceği kesin olarak biliniyorsa doğrudan kاستtır.

* failin hareketiyle hedeflediği doğrudan neticelerin yanı sıra, hareketinin zorunlu neticesi ya da kaçınılmaz yan neticesi olarak öngördüğü ve iradi olarak kabul ettiği her şey, bunları istemese dahi doğrudan kاستın kapsamındadır.

b) Olası kast (m 21/2)

* m. 21/2 : kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleştirileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır.

* suçun kanuni tanımındaki unsurların somut obje gerçekleşmekte olduğunun muhtemel akdedildiği kاستtır da diyebiliriz. Olursa olsun kاستı da dır.

* olası kاستta kabullenme vardır.

* olası kاستta bilme unsuru yeterlidir, isteme unsuru gerekli değildir.

* fail neticenin meydana gelmeyeceğine güvenmişse olası kast yoktur ama güvenmesi için de sebeplerini ortaya koyması gerekir.

* olası kاستın varlığı için 3 koşul gereklidir;

- fail tehlikeyi bilecek (tehlikeyi bilmiyorsa olası kast yoktur.)

- böyle bir tehlikenin gerçekleştirileceğini "ciddiye alacak"

- tehlikenin gerçekleşmesini göze alacak, kabullenecek.

* olası kast halinde cezada indirim öngörülmüştür.

* olası kast halinde fail tipikliğin gerçekleşmesini kabullenir, göze alırken; bitinali takdir halinde tipikliğin gerçekleşmesini kabullenmez, aksine özen yürütmesine aykırı olarak onun gerçekleşmeyeceğine güven duyar.

m. 81, 85, 21, 22 bak.

2- TAKSİR

- * Objektif özen yükümlülüğünün ihlalidir.
- * TCK m.22/2 : taksir dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir.
- * Asılsan kasttır, taksirle işlenen fiiller, kanunun ayrıca belirttiği hallerde cezalandırılır.
- * Eğer bir kanun metni içerisinde o fiilin kasıtlı mı, taksirli mi işlendiğine dair herhangi bir ibareden, yorumdan çıkarılmıyorsa bunun kasıtlı işlendiği kabul edilir. ⁴ 22/1
- * Çünkü m. 21/1 ve 22/2 (asılsan kast, istisna taksirdir.)
- * TCK'nın taksir düzenlemesine eleştiriler; (s.189)
  - taksir tanımını yapmış ve sınırlandırmış.
  - taksiri sadece neticeyle ilişkilendirmiş (m.22) (netice her zaman için zorunlu unsur değildir, ama taksir tanımını yaparken neticeye bağlanıpından eleştirilir.)
  - Kanunda dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlali diyor, sadece özen yapılması yeterlidir çünkü özen yükümlülüğü dikkati zaten kapsıyor, yapılmasına gerek yok.
  - neticenin öngörülmeyerek gerçekleşmesi deniyor, öngörmek ileriye yönelik bir fiildir yani ileride olarak birşeyi ancak öngörebiliriz. Bu da neticeyle ilişkindir. Halbuki özen yükümlülüğü ihlali neticeyle her zaman bağlantılı değildir, davranışı yaparken özen yükümlülüğünün yerine getirilmesi söz konusudur.
  - öngörmek ileriye yöneltirse, suçun netice unsuru bakımından dikkate alınabilir. Halbuki taksir; fiile ilişkin olabilir, konuya ilişkin olabilir, kanunun bilinmemesi sebebiyle olabilir. Bu yüzden kanunda öngörme yerine müşahede etme kelimesi kullanılmıyorken.
- * Taksir haksızlığın bir gerçekleştiriliş şeklidir. ← vakıuluk şeklidir.
- * Klasik suç teorisi taksire kusur çeşididir der fakat taksir kusur çeşidi değildir.
- * Kasıtlı ve taksirli suçlar birbirinin tamamlayıcısı değildir, birbirinden bağımsızdır. Yani bir olayda kast yoksa taksir vardır şeklinde bir yaklaşım doğru değildir.
- * Taksir bağımsız bir suç tipidir ve kasttan türememiştir.
- * Taksir kastın hafifletici bir şekli de değildir; bu yüzden kast ve taksir aynı şartlar bakımından kasıtklı olarak birbirini ortadan kaldırırlar.
- * Taksirin cezalandırılmasının sebebi, toplumun fertlere yüklediği dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlalidir.

Taksirli Suçların Yapısı

- * Bir davranışa taksirli diyebilmek için davranışın obj. özen yükümlülüğüne aykırı olması gerekir. Obj. yükümlülük; örneğin Ahmet'in arabası nasıl davranması gerektiği değil, Ahmet tipindeki bütün obj. faillerin, araba nasıl davranması gerektiğine ilişkindir.
- * Dış dünyada gelişen hareket teorileri ile taksiri açıklamak mümkün değildir, mutlaka içerisinde normatif bir kökenin olması gerekir.
- * Taksirli suçlar özellikle Sonuç Deurimi ile ortaya çıkmıştır. İş kazaları ve trafik kazalarında çok görülür.
- * Yapılması gereken, ya da pösterilmesi gereken bir gereklilik olmadan taksir: açıklanamaz, böyle bir gereklilikte normatif değerlendirme gündeme getirilir.
- * Taksirli suçlarda failin fiili önem arz eden bir amaca yönelik değildir, zaten önem arz eden bir amaca yönelik olmaması cezalandırılmaktadır.
- * Taksirli suçlar, belli bir hukuki değer ihlalden kaçınılabileceğimiz halde korunmadığımız için cezalandırılır. Yani özen yükümlülüğüne dikkat ederek bir hukuki değeri koruyabileceğimiz halde bu " " dikkat etmeyip o hukuki değeri ihlal ediyoruz.
- * Taksirli suçun, haksalık unsurunu özen yükümlülüğüne aykırı davranış oluşturmaz.
- * Taksirli suçun kusurluluğunu ise, failin işlediği haksalık olayıyla kıranıp kıranamayacağı oluşturmaz.
- * Kusurcu, bütün herkesin pöstermesi gereken özen yükümlülüğünün pösterilmemesi haksalık unsurunu yani suçu oluşturmaz, kişinin içinde bulunduğu durum sebebiyle bu özen yükümlülüğüne uygun davranabilip, davranamayacak durumda olması yani kendisinin özel durumu kusuru oluşturmaz. (sorular)
- * Özen yükümlülüğü, aykırılık belirlendikten sonra kusur euresine girer.
- * Neticeli suçlar bakımından, sonuçun ifade ettiği haksalık açısından taksirli ve kasıtlı suçlar arasında fark yoktur. Örneğin; kasten öldürmeyle trafik kazasında ölüme arasında netice bakımından fark yoktur, sonuçta ilki durum sonrakine de ölüm meydana geliyor.
- * Taksirli suçun esasını netice değil, hareketin icrasının tarz ve şekli

yani obj. dzen yükümlülüğünün ihlal olusturur.

* Kusur bakımından faili tarayabilir miyiz, keşif miyiz inceleme yapılar.

* Klasik teoride taksir manevî unsur yani kusur esastir.

* Yeni dönemde taksirli suuta tipiklikin maddî unsurları şunlardır;

- dzen yükümlülüğüne aykırı davranış
- neticeye sebebiyet verme
- neticenin obj. isnadlığı (yani ned. bağıyla obj. isnad edilebilir olması)
- objektif dñpürülebilirlik
- objektif tarayabilirlik

* Taksirli suçlarda manevî unsur yoktur.

* Subjektif dzene aykırılık; kişî dzene aykırı davranış ama, dzene aykırı davranış olmayabilir miydi? böyle bir iradesi, yeteneği, psikolojik durumu var mı yok mu tartışması kusuru olusturur.

* Taksirli suçun tipiklik unsurları;

- tipiklik
- hukuka aykırılık
- kusur şeklinde aykırılık.

* Taksirli suçun maddî unsurları;

- fiilin taksirle işlenen suç olması (m. 2211)
- hareketin irade olması
- neticenin irade olması
- hareket ile netice arasında ned. bağının bulunması
- neticenin dñpürülebilir olması
- dikkat ve dzen yükümlülüğüne aykırı davranış.

* Taksirli suçun faktüel unsurları;

- obj. olarak, emredilen dzen yükümlülüğünü bir davranışla ihlal etmek (icra^{da} irade^{de} değil)
- dzene aykırı davranışın neticeye sebebiyet vermesi.
- neticenin faille obj. olarak isnad edilebilirliği.

* Taksirli suçlarda kusurluluk;

- kişinin kusur yeteneği olacak *
- netice kişi bakımından öngörülebilir olacak *
- özene uygun davranış o kişiden beklenebilecek. *

* Objektif özen yükümlülüğünün ihlali: obj olarak failin ilişkili cauresindeki ortalama bir insanın ve onun durumundaki başka başka kişilerin yükümlülüğe uygun davranıp davranmayacağına bakarak belirlenir.

* obj. özen; hukuk normları, genel meslek tecrübesi ve yaşam tecrübesi dikkate alınarak belirlenir. Eğer bunlar yoksa failin ilişkili cauresindeki kusurlar dikkate alınır **

* Subjektif özen yükümlülüğü, kişinin yeteneklerine göre belirleme yöntemidir (bu yöntem uygun değildir)

* Karma özen yükümlülüğü dikkate alınmaz.

* Bizim aldığımız olan obj. özen yükümlülüğüdür.

* Haksızlığın esasını obj. özene aykırı davranış oluşturmaz.

* Netice, taksirli suçun unsuru olarak kabul edilmez, netice obj. cezalandırma şartıdır, çünkü taksir bir amaca yönelik değildir.

* Netice varsa, davranışla netice arasında ned. bağıntının bulunması gerekir.

* Neticenin obj. nispet edilebilirliği: özene aykırı davranış ile netice arasında ned. bağıntı bulunacak, netice failin eseri olacak ve netice öngörülebilir mi öngörülemez mi?

* Neticenin obj. öngörülebilirliği: özen yükümlülüğüne uyulduğunda tipik neticenin gerçekleşme olasılığının ortadan kaldırılmasıdır yani özen yükümlülüğüne uygun davranılsa bile kanuni tanımda yer alan unsur gerçekleşmeyecekti.

* Neticenin meydana gelmesi hiç kimse tarafından öngörülemiyorsa burada "kaza" veya "tesadüf" vardır.

* Öngörülebilir bir netice var ve özene aykırılığın kabul edilmesi veya reddedilmesi failin öngörülebilir olan bu neticeyi önlemek için nasıl tedbir aldığı hususunu önemlidir.

Taksirli Suçlarda Obj İsnadiyet Gevresinde Ortaya Çıkan Problemleri

1- Hukuka uygun alternatif davranışta bulunulması sorumluluktan kurtarır mı?

- Nedensellik Teorisi: fail özen yükümlülüğüne aykırı davranışta bulunmuş ise sorumludur.

Bu teori faili tamamen sorumlu tutar. Yani sorumlu

- Riskin Yükseltilmesi Teorisi: fail özen yükümlülüğüne aykırı davranışla neticenin meydana gelme riskini arttırmıştır, eğer bu riski arttırma önemliyse fail sorumlu olur, yani sorumluluğu obje göre yorular. (Bu teoriyi kabul ederiz) Yani sorumlu

- Kazanabilirlik Teorisi: netice, özen yükümlülüğüne uygun davranılmış olsaydı bile meydana gelecekti o takdirde faili isnad edilmez, bu teoriye faili tamamen sorumluluktan kurtarır.

* Mağdurun kendi sorumluluk alanındaki riskler başkasına mül edilemez.

* Birden fazla taksirli hareket birleşirse, her bir kişi kendi taksirinden sorumludur.

* Sınırlı Sorumluluk Alan Teorisi: İsnadiyet katılanın sorumluluk alanının sınırlandırılması suretiyle belirlenmelidir. Obj 3. kişinin faili konusunda müşahede edilebilir, işaretler emareler varsa burada 3. kişinin sorumluluğu söz konusudur

* Taksirli Suçlarda Kusur: failin işlediği hakirlik nedeniyle kınanması gerektiği konusundaki yargıdır, yani özene uygun davranabilecek halde olmasına rağmen özene aykırı davranması sebebiyle kınanması.

* Kasıtlı suçlarda ise tercihini suçu işleme yönünde, neticeye yönelttiği olarak amacı ortaya yöneltirmesi sebebiyle kınanmasıdır.

* Kişisel Olarak Yapılabilirlik: kabiliyeti ve özene uygun davranışın failden beklenebilirliğidir, yani subj olarak ona isnad edilmesi, fail, yaşı, sosyal durumu, bilgi düzeyi, diploması seviyesi, kişisel kabiliyeti, tecrübesi içinde bulunduğu şartlar itibarıyla obj olarak mevcut olan özen yükümlülüğünü ihporebilecek ve yerine getirmek durumunda olması. Böyle bir durumda olduğu halde özen yükümlülüğünü ihporememiş ve yerine getirmemişse bundan dolayı kınanabilir ve kendisine ceza tayin edilir yani kusurlu sayılır.

Kanunda bilinali taksir var ama doktrin kabul etmemekte.

/ / 20

Bilimli taksir: m.22/3, kişinin öngörülmesi neticesi istememesine karşın neticenin meydana gelmesi halinde bilinali taksir vardır ve bu durumda ceza 1/3'ten yarısına kadar arttırılır.

Bilinasiz taksir: m.22/2, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla bir davranışın suunun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.

Olası kast: m.21/2, kişinin, suunun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemi halinde olası kast vardır.

- doğrudan kast: ölümlü hak etmişti
- olası kast: hak etmedi, ama ölrse ölsün
- bilinali taksir: ben beceririm, bir şey olmaz
- bilinasiz taksir: ölmüş mü, çok çok nazanım.

* Olası kast ve bilinali taksirin her ikisinde de netice öngörülmektedir.

* Olası kastta, fail kendi istediği neticenin diğerleri doğrudan istememekte ise de öngörülen neticeyi KABULLENMEKTEDİR.

* Bilinali taksirde ise öngörülen netice KABULLENMEMEKTEDİR.

Kast ve Taksir Kombinasyonu (Neticesi Sebebiyle Açılmış Suçlar)

* Bir fiil kast ile başlıyor ve o neticeye yönelik kast, failin yöneldiği neticeden daha ağır bir sonuç ortaya çıkıyorsa, yani failin istediği neticenin bir besamak ötesinde daha ağır bir netice ortaya çıkıyor veya başka bir netice ortaya çıkıyorsa netice sebebiyle açılmış suçlar söz konusu olur. Örneğin, fail, kişiyi yaralamak istiyor ama kişi ölüyor.

* Net. seb. açılmış suçlar, ilk kademede kuralı olarak kasten işlenen temel suç tipinin, ikinci kademede ise en ağırdan taksirle sebebiyet ^{bilimli tok, doğrudan olan kast olabilir.} görülür. Verilen ağır neticenin bulunmasını gerektiren iki kademeli bir yapıya sahiptir.

* Bu suçlarda failin temel suç tipi bakımından kasten, ağır netice bakımından ise en ağırdan taksirle hareket etmesi gerekmektedir.

* Ceza hukukunda obj sorumluluk olmaz.

sonuç ←

- * Fırlın, kast edilenden daha ağır bir neticeye yol açmasına "perçek neticesi sebebiyle" ağırlaşmış suç" denir. Örn: yaralama kastıyla öldürme.
- * Fırlın, kast edilenden tamamen başka bir neticeye sebebiyet vermesine "pörlünste neticesi sebebiyle ağırlaşmış suç" denir.

3- AMAÇ VE SAİK

- * 'Amaç', failin fırlı ile ulaşmak istediği hedeftir.
- * Amaç, haksulığın ierliğini arttırabilir. Örneğin, cinsel taciz amacıyla hürriyetten yoksun bırakma.
 → Ceza ve indirim olur.
- * Amaç, haksulığın ierliğini azaltabilir. Örneğin, alacağını almak için hirsulik yapmak.
- * Amaç ileriye yöneliktir, yani suç işlenip ona erişilecektir. Örneğin, suç delillerini yok etmek için adam öldürme.
- * 'Saik', faili haksulık teşkil eden fırlı işlemeye iten iç etken, dırtıcıdır. Saik de maksat gibisi, kasttan önce gelen, kasti hazırlayan bir duşunu, düşünce dir.
- * Saik geçmişe yöneliktir, vardır ornda dolay, suç işlenmektedir. Örneğin, töre saiki, kan pütme saiki, ırk saiki vs. mesela töre saikinde geçmişte olmuş bitmiş bir vakit suçun temelini oluşturmaktadır.
- * Amaç ve saik bazen suçun kurucu unsuru olur, bazen de nitelikli hali olur. Örneğin, faydalanmak amacı hirsuliyetin kurucu unsurudur, hürriyetten yoksun bırakma suçunda cinsel amaç hürriyetten yoksun bırakma suçunun nitelikli halidir (arttırma sebebi).
- * Özel kast - genel kast ayırımı yoktur.

Olası Kast - Bilinçli Taksir

- * Kişi, bunu her ne olursa olsun perçekleştireceğim diyorsa olası kast vardır.
 } bu ayım geçireceğim değil.
- * Neticenin perçekleşeceğini bileyim tahakkükü yapmadım diyorsa bilinçli taksir.
- * Bilinçli taksirde fail neticenin perçekleşmeyeceğine güveniyor.
- * Olası kastta neticeyi kabullenme, perçekleşmemesi için çaba göstermeme ve düşüce olsun düşünceyi vardır. Düşünceyi atma etme, kurmayı ıskıta geçme vs.
- * İns bir şey olmaz deniliyorsa, bilinçli taksir vardır.
- * dursa olsun kasti = dolaylı kasti = olası kasti = kabullenme kasti.

Hukuka uygunluk nedeni yanında ceza sorumluluğunu kaldıran nedenler olarak yazılmış ama bu yoktur, çünkü ceza sorumluluğunu kaldıran nedenler; h. uygunluk nedenleri ve kusurluluğu kaldıran nedenler olarak ayrılması gerekirdi (doktrinde bu şekilde kabul edilir)

- * Fiili gerçekleştirirken, ölümün meydana gelmesi muhakkak ise dâfiradan kasttır.
- * Otopara bir kişiyi öldürmek için bomba atılıyor. Ölenler için dâfiradan kast yaralananlar için öldürmeye teşebbüsten yargılanır. (doktrinde farklı görüşler var)
- Doktrin yaralananlar için yaralanmadan sorumlu tutuyor. Patlama da hiç yaralanmayanlar için de teşebbüsten sorumlu tutmakta sakınca yoktur fakat yargıtay bu görüşte değil, yargıtay oluşan neticeye göre sorumlu tutuyor.

HUKUKA AYKIRILIK VE HUKUKA UYGUNLUK NEDENLERİ

- * Hukuka aykırılık, suçun bir unsurudur ve hukuka aykırılık tespit edildikten sonra bize ona haksızlık yani suç diyoruz.
- * Tipiklik, hukuka aykırılığın karinesidir.
- * Hukuka aykırılık: hukuka uygunluk nedenlerinin dışta bulunmamasıdır.
- * Hukuka uygunluk nedenleri: fiili tüm hukuk düzeni bakımından meşru hale getiren nedenlerdir. Örn: meşru savunma, işinin rzası, hakkın kullanımı, kamu emrini yerine getiren.
- * Fiil hukuka uygun ise haksızlık (suç) teşkil etmez.
- * Tipiklik yok, haksızlık var ise kişi taaminat hukuku bakımından sorumlu olur.
- * Hem tipiklik hem hukuka aykırılık varsa haksızlık olur.
- * Kanun koyucu alelade bir şey kullanırsa (bir kavrama ait olmayan) burada dâfiradan kast bakımından bir şey ifade etmez.
- * Kanun koyucu bir kavramı niteliyorsa mutlaka o kavrama ilişkin hukuka aykırılığı failin bilmesi gerekir. Bu da kastla işleneceği hususunda bize fikir veriyor.
- * "Hukuka uygunluk nedenlerinin subj olması": failin hukuka uygunluk nedenlerini bilmesidir.
- * Hukuka uygunluk nedenleri subjektiftir, fakat yargıtay obj görüşü kabul eder.
- * Hukuka uygunluk nedenleri u taesdir;
  - meşru savunma
  - işinin rzası
  - hakkın kullanılması
  - kanun emrini yerine getirme.

mesru savunmaya karşı mesru savunma jübinal.

..... / ..... / 20.....

Hukuka Uygunluk Nedenlerinin Ortak Özellikleri

- bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde fiil kanuni tarife uygun olmasına rağmen hukuka aykırı değildir, hukuka uygundur. Bu durumda da bir suun varlığından söz edilemez.
- hukuka aykırılık, fiil esas alınarak eksante (oby anına göre) değerlendirilir, expust (neticeye göre yani oby sonrasına göre) değerlendirilmez.
- hukuka uygunluk nedeni kendi sınırları içerisinde kalmak koşuluyla, kişiye başkasının hukuki alanına müdahale hakkı verir.
- hukuka uygunluk nedenlerinde sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir, ayrıca örf adette failin lehine h. uygunluk nedeni oluşturulabilir ve bu kanunsuz suu olmaz ilkesine aykırılık teşkil etmez.
- hukuk uyg. nedenleri, birden fazla da olsa birleşebilir.
- " " " " , bütün sudar için geçerlidir.
- kanunda özel suu tipinde o suua ilişkin huk. uyg. nedeni düzenlenebilir.

1- Hakkın Kullanılması (m. 26/1)

- * TOK m. 26/1: "hakkını kullanan kimseye ceza verilmez"
- * Eylem tipik olsa bile hakkını kullanan kişinin fiili suu oluşturmaz.
- * Hakkın kullanılmasının hukuka uygunluk nedeni oluşturabilmesi için şu koşulların bulunması gerekir:
  - bu hak kişi tarafından doğrudan kullanılabilen bir hak olması
  - subjektif bir hak olması (yani belli bir kişiye ait hak olması).
  - kişinin bu hakkını tanınma sebebinin sınırları içinde kullanması gerekir.
  - hakkın kullanılması ile işlenen ve tipe uygun olan fiil arasında nedensellik bağının bulunması gerekir.

2- Görevin ifası (kanun hükmünü yerine getirme) (m. 24)

- * kanun bir kişiyi belli bir şekilde hareket etme konusunda yetkilendirmişse kişi bu hareketi jpti diye cezalandırılmaz. (Kanun hükmünü yerine getiren kimseye ceza ^{mi} verilmez)
- * kişinin böyle bir durumda bulunmak bakımından kanun tarafından yetkilendirilmiş olması
- * bu yetki çoğunlukla kamu görevlilerine aittir.
Ön: polislin silah veya zor kullanma durumu.

3- İlgilinin Rızası (m. 26/2)

- * Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez (m. 26/2)
- * hukuka aykırılığı ortadan kaldıran rızanın şartları:
  - ilgilinin rızası, kişinin üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabileceği bir hak bakımından h. uygunluk nedenini oluşturmali.
  - beyanda bulunan kişi rıza gösterme ehliyetine sahip olmalı. rızayı yetkili kişi vermemiştir.
  - ilgili rıza beyanında bulunmuş olmalıdır.
  - rıza beyanı fiilden önce veya fiille aynı anda olmalıdır, fiilden sonra verilen rıza geçersizdir.
- * Rıza beyanı açık veya örtülü, yazılı veya sözlü olabilir.
- * Tıbbi müdahaleye verilmiş olan aydınlatılmış onam TCK m. 26/2'de yer alan h. uygunluk nedeni olan ilgilinin rızasıdır.
- * 2 tür rıza vardır; tipikliği kaldıran rıza ve h. aykırılığı kaldıran rıza.
  - a) **tipikliği kaldıran rıza**: bir suç tipinde hareketin, ilgilinin iradesine karşı veya iradesi olmaksızın işlenmesi aranmış ise bu tür suçlarda ilgilinin rızası tipikliği kaldıran bir etkiye sahip olacaktır. Aslında fiil zaten tipik olmayacağı için bir hukuka uygunluk incelemesi yapmaya da gerek yoktur.
  - b) **hukuka aykırılığı kaldıran rıza**: suçun kanuni tanımında rıza açıkça ifade edilmişse veya yorum yoluyla tipikliğin oluşmesi için rızanın bulunması gerektiği anlaşılıyorsa h. uygunluk nedeni olan rıza söz konusudur.
    - örn: m. 99/1 → açıkça rıza belirtiliyor
    - m. 109/1 → rıza açıkça yazılmamış ama rızanın olması gerektiği anlaşılıyor.

varsayılan rıza: İlgilinin rızasının zamanında alınmadığı, ancak ilgiliye sorulseydi rıza göstereceğinin kabul edilebileceği durumlarda söz konusu olmaktadır. Varsayılan rızanın geçerli olabilmesi için, ilgilinin rızasının önceden alınmasının imkansız olması, ifatinin hakkına fiziksel müdahalenin onun varsayılan iradesine uygun olması ve müdahalede bulunulan hak üzerinde ilgilinin tasarrufta bulunma yetkisinin olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır.

4) Meşru Savunma (m. 25/1)

- * Meşru savunma halinde, kanunda belirtilen şartlara uygun olarak işlenen fiil hukuka uygundur ve herhangi bir sorumluluğu gerektirmez.
- * Meşru savunma : bir kimsenin kendisini veya başkasını hedef alan bir saldırı karşısında, savunma amacına yönelik olarak ve bu saldırıyı defedecek ölçüde kuvvet kullanmasını ifade eder.
- * Meşru savunmanın saldırıya ilişkin ve savunmaya ilişkin şartları vardır.
- * Saldırıya ilişkin şartlar şunlardır:
  - ilk şart bir saldırının var olmasıdır. (mevcut, çok yakında başlayacak olan veya tekrarı muhtemel görülen bir saldırı olmalı) - icrai - ihtimali, kasten - taksirle olabilir.
  - saldırı haksız olmalıdır (hukuk düzeninin izin vermediği bir saldırı)
  - saldırı insandan kaynaklanmalıdır, hayvan dursa sorumluluk alanına girer.
  - saldırının hukuka aykırı olması yeterli olup ayrıca suç teşkil etmesi gereklidir.
  - saldırı kişilere ait herhangi bir hakka yönelik olmalıdır.
- * Saldırının kasıtlı ya da taksirli olması arasında fark yoktur.
- * Karşılıklı çatışma ve kavga gibi hallerde, ilk haksız saldırıya uğrayan kişi meşru müdafadan yararlanır.
- * Savunma, saldırıya karşı yönelen ve saldırının uzaklaştırılması amacıyla icra edilen her türlü hareketlerdir.
- * Savunmaya ilişkin şartlar şunlardır:
  - savunma zorunlu ve gerekli olmalıdır. (hacama sadece gerekliliği kabul edip)
  - savunma saldırıya karşı olmalıdır.
  - saldırı ile savunma orantılı olmalıdır.
- * Kusur yeteneği olmayan bir kişiye karşı da meşru savunma olur. ^{bu} örnekte kasten
- * Haksız tahrike karşı meşru savunma olur. Örn: A, B'ye hakaret ettiğinden B, A'ya karşı bağırarak geldi, bunun üzerine A'da kendi tabancasını çıkardı ve B'yi vurdu. A burada meşru savunmadan yararlanır.
- * Mala karşı da meşru savunma mümkündür.
- * Saldırı karşılıklı ise saldırının kaynağı incelenir, ilk saldırının kim olduğu belirtilir.
- * 3. şahıs lehine de meşru savunma mümkündür. Yani 3. kişiye saldırı varsa o da savunulabilir.

Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Sınırın Aşılması (m.27/1)

- * Meşru savunmanın sınırının heyecan, korku veya telaş nedeniyle aşılması haksızlık değil, kusurluluk üzerinde etkili olan bir husustur.
- * Sınırın aşılmasının şartları şunlardır;
  - olayda h. uygunluk nedenleri şartlarının olması gerekir.
  - hukuka uygunluk nedeninin oranının aşılması gerekir.
- * TCK'nın 27. maddesinin 1. fıkrası h. uygunluk nedenlerinin sınırının kast olmaksızın aşılması halinde uygulanır.
- * Kosten sınırı aşma halinde kişi sorumlu tutulur.
- * Sınır kosten de aşılabılır, taksirle de aşılabılır.
- * Taksirle sınırı aşma halinde, o suçun taksirli hali konunda var mı yok mu incelemesi yapılır. Taksirli hali konunda varsa cezada indirim uygulanır.
- * Sınırı aşma zaman bakımından olabilir, bu durumda hata bahsine değinilir
- * Sınırı aşma kapsam " " tüm objektifliklerimiz kapsama dahil

SUGUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİCİMLERİ

İHMALİ SUGLAR

- * Hareket teorileri özellikle kasıtlı ve icrai suçları ayırtlamak üzere kurulmuştur.
- * Taksirli ve ihmali suçları ayırtlamak zor olduğundan özel olarak düzenlenmiştir.
- * İcrai ve kasıtlı suçlar esas, ihmali ve taksirli suçlar istisnadır.
- * İhmal: failin iltidarında olmasına rağmen mevcut bir vakianın pidişetine müdahale etmemesidir.
- * Ceza hukukundaki ihmali ile borular hukukundaki ihmali aynı şey değildir. Borular hukukunda ihmali; kast olmaksızın kusurluluk halini anlatır, ceza hukukunda ihmali; yapmama şeklindeki genelde kasıtlı suçun ifade eder.
- * Hukuk normları, ya yasaklayıcı ya da emredici normlar şeklinde ortaya çıkarlar.
- * Yasaklayıcı norm, belli bir davranışın icrasını yasaklar, yasaklayıcı normların ihlali ancak icrai bir hareketle perdedestirilebilir.
- * İcrai suçlarda fail tabii bir şekilde belirtilir (A,B'ye ateş etti, icrai bir suç)

İcrai hareket ile ihmali hareket arasındaki esaslı fark; ihmali hareket ancak harekete geçme konusunda özel bir yükümlülük bulunduğu zaman ceza hukuku bakımından önem arz eder.

İcrai hareket her zaman cezalandırılabilir olarak görülmektedir. / 20

- * Emredici norm: belli şartlar altında belli bir yönde hareket edilmesini emreder.
- * Emredici normlara karşı gelmek, normun istediği icrai davranışın yapılmaması suretiyle gerçekleştirilir. (ihmali suç).
- * Fail icrai suçlarda aktif bir durumda cezayı gerektiren bir yasağı ihlal etmektedir.
- * İhmali suçlar, failin tipikliği emredileni yapmamak suretiyle, yani sırf ihmalle gerçekleştirildiği suçlardır.
- * Normatif unsurları ön plana çıkarmadan ihmali suçları açıklamak mümkün değildir. İhmali suçlar normatif bir özellik göstermektedir.
- * İcrai ve ihmali hareket arasındaki fark normatif olarak belirlenmeli (doctrin).
- * Düşünce bir fiil olmaz, düşünceyi açıklamak bir fiil olabilir. Fiil ancak düşünceyi dış vurma şeklinde ortaya çıkar.

İhmali Suçların Çeşitleri

- * İhmali suçlar 2 gruba ayrılmaktadır; gerçek (saf) ve gerçek olmayan (pözümlü - parantörsel) ihmali suçlar

1) Gerçek İhmali Suçlar

- * Gerçek ihmali suçlar, ihmali hareketin bizzat suç tipinde gösterildiği suçlardır
- * Bu suçlarda tipiklik, kanunda tarif edilen belli bir emredici normun kasten yerine getirilmemesiyle gerçekleşir.
- * Gerçek ihmali suçlar, sırf hareket suçları olup failin kanun tarafından yapılması istenilen hareketi yapmamasıyla oluşurlar.
- * Bu suçlarda icrai harekette bulunma hukuki yükümlülüğü doğrudan o suun kavri tanımından doğmaktadır.
- * Gerçek ihmali suçlar, kişinin tipte yer alan icrai durumda bulunma yükümlülüğünü kasten yerine getirmemesiyle oluşur.
- * İhmali davranışın sonucunda ayrıca bir neticenin meydana gelmesi gerekli değildir.
- * Gerçek ihmali suçlar farklı olarak burada belli bir neticenin ihlaliyle yükümlülüğü yaktır.
- * Temelinde belli bir değeri koruma vardır.

- * Gerçek ihmali suçlarda suçun unsurları kesin olarak kanuni tipte tanımlanmak zorundadır, ve hareket yapılmadığı takdirde suç oluşur.
- * Gerçek ihmali suçların objektif (maddi) unsurları;
  - tipe uygun durumun gerçekleşmesi
  - emredilen hareketin yapılmaması (ihmalî hareket)
  - fiziksel obrak - perçektir kurtarma - koruma imkanının bulunması
- * Gerçek ihmali suçların subjektif tipikliği bakımından kural olarak kast gereklidir ve burada da olası kast yeterlidir.
- * Gerçek ihmali suçun taksirle işlenmesi de mümkündür ve kanunun açıkça öngörmediği hallerde taksirli ihmali bir davranış diğer unsurların oluşmasıyla cezalandırılacaktır.
- * Gerçek ihmali suçta suçun unsuru, kanuni tipte tanımlanmak zorunda ve o hareket yapılmadığı takdirde suç oluşur.
- * Bir yardım etmeyi bu kişiden bekleyebilir miyiz, bekleyemez miyiz şeklindeki ifade maddi unsur içerisinde değil, kusurluluk içerisinde.
- * Beklenebilirlik konusu obj kusurla ilgilidir.

2- Gerçek Olmayan (Garantörsel) İhmali Suçlar

- * Tipe uygun neticenin engellenmesi amacıyla konulmuş olan emredici hüküm ihlalidir. Ancak bunun için failin özel bir hukuki yükümlülük (garanti - garantörlük) altında bulunması gerekir.
- * Kanunda düzenlenmiş bulunan ve kural olarak icrai hareketle işlenebilen bir suçun ihmali hareketle de işlenmesine gerçek olmayan ihmali suç denmektedir.
- * Bu suçlarda kişinin neticeden sorumlu tutulabilmesi için neticeyi önleme yükümlülüğü ona hukuki yüklenmesi gerekir. (garantör)
- * İhmali suçtan sorumlu tutulabilmek için ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer olması gerekir. (m.83: bu sadece ötürme için geçerli)
- * Gerçek olmayan ihmali suçlar neticeli suçlardır.
- * İhmali hareketle işlenebileceği açıkça belirtilmeyen suçların, ihmali hareketle işlenmesi mümkün değildir.

tipik neticenin gerçekleşmesi.

Gerçek olmayan suçlarda tipikliğin objektif (maddi) unsurları

- emredilen hareketin yapılması
- neticenin meydana gelmesi
- ihmali nedenselliği ve neticenin obj. isnadlığı
- neticenin önlenmesi ve yükümlülüğünün (garantörlüğün) bulunması

Gerçek olmayan suçlarda tipikliğin subjektif (manevi) unsurları

- kast
- taksir
- diğer manevi unsurlar (maksat, saik)
- tipiklik hatası

* İcrai suçlarda nedensel süreci icrai dönemde bulunan kişi başlattığı halde, ihmali suça seyreden nedensellik, sürece müdahale etmemek şeklindedir, yani süreci başlatan kişinin kendisi değildir ama müdahale etmemektedir.

* Objektif isnadlığı bakımından, failin ihmali hareketi ve netice arasında özel bir yükümlülüğe aykırılık bağlantısı olacak.

* Nedensel süreci normatif değerlendirmeye tabidir.

* Bir ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer olmasını sağlayan garantörlük durumu m. 5312'de belirtilmiştir. Garantörlüğün olmamasına neden olan 3 sebep vardır:

* tipik neticenin meydana gelmesini önleme konusundaki yükümlülüğün kaynağı

- kanun örn: ebeveynlerin çocuklarına karşı garantör olması
- sözleşme (pönüllü istenme var) örn: katil
- öngelen tehlikeli hareket örn: trafik kazası

* İhmali suçlarda kast, penel olarak, tipikliğin tüm obj. unsurlarını bilerek hareketsiz kalmaya karar verme olarak tarif edilmektedir.

* Garantörlük durumu tipikliğe bağlıdır, kasta bağlı değildir.

* Garantörlük durumunun bilinmemesi "maddi unsur hatasına" girer. Örneğin, havuzda düşen çocuğum benim oğlum olduğumu bilmiyorum, başkasının oğlu olduğumu zannediyorum. (Bu durum kasti ettüler.) m. 99'e göre değerlendirilir.

* Havuzda düşenin çocuğum olduğumu biliyorum fakat çocuğumu kurtarma yönünden bir yükümlülük olmadığımı düşünüyorum. Bu da "yasak hatasider" kusurluluğu ettüler. m. 304 göre değerlendirilmaz.

ALLI

* Korunan hukuk değerinin istisinin aynı olması için 2 çocuğu havuza düşen annenin birini kurtarabilmesi.

ihmalî suçlarda kusurluluk: emredici normun varlığında hataya düşülmesi yani işinin neticesi önleme yükümlülüğünün olmadığını zannetmesidir.

norma uygun davranışın beklenebilirliği: yani o kişiden bu davranış beklenebilir mi, beklenemez mi? Örneğin yüzmeye bilmeyen bir babanın havuza düşen çocuğunu kurtarması beklenemez.

* Beklenebilirlik kanunda açıkça belirtilmemiş ama tüm ihmalî suçlarda pda önünde tutulması gereken bir husustur ve bu kusurluluğu etkiler.

* Belli suçlar bakımından neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış suçlarda sayılmıştır. Örneğin, 97/2 → net. seb. ağır suç, 98/2 → saf ihmalî suçun net. seb. ağır suç.

* Bazı suçlar bakımından icrai davranış ile ihmalî davranış için aynı ceza öngörülmüştür.

94/5 → istencenin ihmalî olarak işlenmesi

83/3 → hakime takdir yetkisi verilmiş.

257/2 → daha az ceza, 116/1

* İhmalî suçlarda teşebbüs olur

* Saf ihmalî suçta teşebbüs olmaz.

CEZA HUKUKUNDA HATA

* Bilmeme ve yanlış bilme şeklinde ortaya çıkan hata, kişinin tasavvuru (zihninden geçirdikleri) ile gerçeğin birbirine uymamasıdır.

* Hata iradenin oluşum sürecine etki eder.

* Hata, dış dünyaya ait bir hususa ilişkin olabileceği gibi normatif nitelikte bir hususa ilişkin de olabilir.

* Dış dünyada bir şeyin gerçeğinden farklı algılanmasına "unsur hatası" denir.

* Normatif unsurlara yönelik bir hata varsa, "yasak hatası (haksızlık h.)" vardır.

* Unsur hatasında bir algılama hatası söz konusu iken, bir kuralın olup olmadığı hususundaki yanlışta değerlendirme hatası söz konusudur.

* Hata tipikliğinin maddi unsurlarına ilişkin ise kast üzerinde etkili olan hatadan söz edilir (kastı kaldıran hata).

- * Hata; tipikliğinin hukuki değerlendirmesine veya kusurluluğu etkileyen hallerin maddi şartlarına ilişkin ise kusurluluk üzerinde etkili olmaktadır.
- * Bazen de hata hiçbir şeye etki etmez, yani ortada bir hata vardır fakat bu hata ceza hukuku bakımından, kişinin sorumluluğu açısından önemizdir.
- * Hatayı inceleme biçimimiz Alman inceleme biçimidir.
- * Hata; kastı kaldırır hata ve kusurluluğu etkileyen hata olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kastı kaldırır hata halleri;

- 1) suun maddi unsurlarında hata (m. 30/11)
- 2) suun nitelidisi unsurlarında hata (m. 30/12)
- 3) hukuka uygunluk sebeplerinin maddi şartlarında hata (m. 30/13)

Kusurluluğu etkileyen hata halleri;

- 1) kusurluluğu ortadan kaldırır veya azaltır sebeplerin maddi şartlarında hata (30/13)
- 2) tahsirat hata (yasak hata) (m. 30/14)

* Suun kanunî tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kişi kastı gerçekleştirmiş olmaz. Bilme yoksa istemede yoktur → unsur hatası

* Kastın kapsamında olup da bilinmediği takdirde unsur hatası oluşturacak unsurlar; fail, fiil, mağdur, konu, netice ve nedensellik bağı.

① Suun maddi unsurlarında Hata; suun maddi unsuruna ilişkin olarak somut olayda failin tasavvuru ile perçepin birbirine uymamasıdır. suun maddi unsurlarının, konularındaki bilgisizliği eksik veya yanlış bilgiyi de ifade eder.

* Kastın ortadan kalkması otomatik olarak taksirli sorumluluğu gündeme getirmez. 2 şeye bakılır;

1- suun taksirli hali kanunda düzenlenmiş mi?

2- fail burada taksirli mi?

* Suun kanunabli düzenleme şeklinde taksir söz konusu değil ise failin taksirli olup olmadığını araştırmaya gerek yoktur, zaten taksirli hali düzenlenmemiş.

* Eğer suun kanunî tanımında taksirli hal söz konusu ise bundan sonra failin taksiri var mı, yok mu? araştırılması yapılır.

- * Unsurda hata kastı ortadan kaldırır, kastın ortadan kaldırılması direkt taksirli sorumluluğa sebep olmaz.
- * Örneğin; kayıplığın arkasında arkadaşının sadece kafası dönüyor kekük zannedip vuruyor. Burada maddi unsurda hata yapıldı kast ortadan kalktı. Ötkürmenin taksirli hali düzenlendiğinden failin taksirli olup olmadığı araştırılır.
- * Kastın kapsamında olan unsurlar özel olarak hukuki bir değerlendirme gerektirmeyen unsurlardır.
- * Normatif unsurların sosyal olarak itaatiği de failin bilgisinde olmalı.
- * Kişi gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsaydı böyle bir netice ile karşılaşmazdı şeklindeki bir jarguya ulaşılabiliyorsa taksirle işlenmiş bir hakısalık söz konusu olur.
- * Unsur yanılığı tersine de olabilir. Örneğin, kişi başkasının çektiğini calmak ister ama yanılılıkla kendi çektiğini alır. Bu duruma "tersine unsur yanılığı" denir.
- * Şüphesiz varsa hata yoktur, şüphesiz olursa dosya kast janteme gelir.
- * Maddi unsurlara ilişkin bilgisizliğin, kusurlu olup olmamasının önemi yoktur, buna göre bir ayırım yapılmaz.
- * Medensellik bağına ilişkin hata genellikle önemsizdir.

2- Suanın Nitelikli Unsurlarında Hata (m. 30/2)

- * Suanın temel şekline başka bir unsurun eklenmesi ile cezanın daha ağır veya daha hafif olmasına neden olan duruma nitelikli hal denir.
- * Nitelikli hal; konuya ilişkin, mağdurun sıfatına ilişkin, fiilin gerçekleştirildiği biçimine ilişkin, zamana ilişkin ve mekana ilişkin olabilir.
- * Nitelikli hallerde hata söz konusu ise failin lehine dikkat edilir.
- * Burada suanın temel şekli gerçekleştirilmiştir burada bir hata yoktur ama nitelikli haline ilişkin bir hata söz konusudur. Örneğin; fail öldürdüğü kişiyi gövüğü olduğunu bilmiyor.
- * Suanın nitelikli hallerine ilişkin hata bir maddi unsur hatasıdır.

- * Nitelikli hallerde hata söz konusu ise failin lehine yorum yapılır.
- * Daha az ceza gerektiren nitelikli unsurun varlığı konusunda hata ilü selüde karımıza çıkabilir;
  - birinci ihtimale, olayda failin bilmediği ancak cezanın azaltılmasını gerektiren bir nitelikli hal gerçekleşmiş olabilir. Kural olarak kişiye daha az ceza verilmesini gerektiren nitelikli hallerin bilinmesine gerek yoktur.
  - ikinci ihtimale ise; olayda gerçekte daha az ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hal bulunmamasına karşın, fail bu nitelikli halin gerçekleştiğini düşünmektedir. Her 2 ihtimale failin lehine uygulanır.
- * Örneğin; gebe olan bir kadını öldürmek TCK m.82'ye göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektirirken, gebe olmayan bir kadını öldürme m.81
- * Fail kadının gebe olduğunu bilmiyor fakat kadın gebe veya kişi gebe kadını öldürdüğünü sanadıyor ama kadın gebe değil her iki durumda m.81 uygulanır.
- * Fail dayada hafifletici bir neden olduğunu düşünüyor fakat yok burada nitelikli halden yararlanma uygulanır.
- * Olayda hafifletici bir sebep var fakat kişi yok sanadıyor nit. hal uygulanır.
- * Olayda ilü tane nitelikli, hafifletici hal varsa hangisi kişinin daha lehine ise o uygulanır.

3- Hukuka Uygunluk Sebeplerinin Maddî Şartlarında Hata (m. 30/3)

- * Hukuka uygunluk sebebinin varlığında hata ile maddî şartlarında hata farklıdır.
- * H. uygunluk sebeplerinin maddî şartlarında hata halinde fail, hukukten tanınan bir hukuka uygunluk sebebinin maddî şartları gerçekleşmediği halde bu şartların gerçekleştiği düşüncesiyle davranışını gerçekleştirmektedir.
- * İtalyan doktrini (klasik suç teorisi) huk. uyg. nedenlerinin objektif olduğunu söyler, objektif olması demek fail davranışını h. uygunluk nedeni olduğunu bilse de bilmese de bundan faydalanır. Yani bundan faydalanması için bilmesi gerekmez.
- * Alman doktrini, kişinin h. uyg. nedenini bilmesi gerektiğini söyler bunun da ötesinde amacının da bu h. uyg. nedenini gerçekleştirmek olması gerektiğini söyler.

* Kişi aslında somut olayı istediği fiilin tahsizatı dusturduğunu bilmektedir.
Yalnız olayın hi uyğ nedeni şartlarının oluştuğu hususunda hataya düşmektedir.

Eğer hukuka aykırılığı suçun olumsuz unsuru sayarsak kast ortadan kalkar. (doktrinde ağırlıkta görüldü)

* Hukuka uyg. nedeninin maddi şartında hata kasti ortadan kaldırır.

* Hukuka uyg. nedeninin varlığında hata ise kuşurluluğu kaldırır.

* Hata iradenin gerçekleşmesi üzerinde olursa sapma oluşur.

Örneğin; A'ya atış ediyorum dış etkenler nedeniyle B'ye isabet ediyor. Burada iradenin oluşumu üzerinde hata meydana gelmektedir.

- * Suun maddi unsurlarının gerçekleşmesi fiilin suu teşkil etmesi için kafi gelmez. Haksızlık teşkil eden bu fiil ile tip arasında manevî bir bağ da kurulması gerekir.
- * Maddî unsurlar tipikliğinin objektif boyutunu oluştururken, manevî unsurlar tipikliğinin manevî boyutunu oluşturur ve kişinin iç dünyasına ilişkindir.
- * Manevî bağ, abstrinde "manevî unsur, kusur veya kusurluluk" şeklinde adlandırılır.
- * Fiil maddî ve manevî unsuru içeriyor ayrıca tüm hukuk düzeni bakımından da hukuka aykırı ise haksızlık oluşturur.

KUSUR

- * Hukukta, sorumluluğun sebebi davranışın iradî olmasıdır.
  - * Haksızlık incelemesinde ilk etapta kişinin şahsî özellikleri hangi huyarda, hangi durumlarda olduğu bizi ilgilendirmiyor.
  - * Haksızlık incelemesinde "kişi ne yaptı?" sorusunu soruyoruz. A, B'ye yumruk attı. A'nın davranışını incelediğimizde maddî unsurları taşıdığını görüyoruz. Sonra "bunu bilerek ve isteyerek mi yaptı?" sorusunu soruyoruz. (yani kişinin iç dünyasına yöneliyoruz)
  - * Kötülüğü yapan bir el (maddî unsur)
  - * Kötülüğü yapan eli yöneten bir beyin (manevî unsur)
  - * Kusur bakımından inceleyeceğimiz noktada beynin ve elin başka bir etki altında olup olmaması.
  - * El davranışı yaptı, beyin bunu bilerek ve isteyerek yaptırdı. Fakat beyin bu iradeyi göstermesinde başka bir etki var mı? Yani iradenin oluşum sürecini etkileyen bir etken var mı? İşte bu kusurun konusudur.
  - * Haksızlık incelemesini fiil ile ilgili yapıyoruz.
  - * Kusur incelemesini ise fail ile yapıyoruz.
- TANIM:** Kusur, kişinin irade sahibi olarak hukuka uygun davranışı seame yeteneğine sahip olduğu halde hukuka uygun davranışı değil, hukuka aykırı davranışı tercih etmesi nedeniyle toplum tarafından kınanmasıdır. (Normatif kusur teorisi).

- * Fiil ile fail arasındaki bağ kusurdur (psikolojik kusur teorisi).
- * Gündümüz ceza hukuku, kusur sorumluluğuna dayanır, bu ilkeye göre failin cezalandırılabilirliği, onun kusurlu olmasına bağlıdır.
- * Modern ceza hukuku, netice sorumluluğunu kabul etmemiştir, sadece illiyet bağının varlığını bahisle kısıtlanmıştır.
- * Kusurluluk fiil yönünden aranır.
- * Kusur haklılığın gerçekleştirilişi biçimi değildir. (kast haklılığının gerçekleştirilişi biçimidir).
- * Sürdürülebilirliğin biçimi bakımından kimse yargılanamaz.
- * Haklılığın (suun) düşmesi için kusur şart değildir ama cezalandırmak için kusur şarttır.
- * Kusursuz suç olur, kusursuz ceza olmaz.
- * Failin kusurluluğu ceza normunda yasaların durumunun maddi unsurları, manevi unsurları ve hukuka aykırılık unsurunun gerçekleşmesinden sonraki safhada incelenir.
- * Kusurluluk, failin kusurlu davranabilme kabiliyetine sahip olmasına bağlıdır (kusur yeteneği).
- * Kusur yeteneği; "failin doğruyu yanlıştan, haklıyı haklıdan ayırabilme (irade kabiliyeti) ve buna göre davranabilme"yi ifade eder.
- * Kusur yeteneği failde suun işlediği anda var olmalıdır.
- * Kusurluluğun 2 unsuru olduğunu söylemek mümkündür. Bunlar;
  - a) algılama (anlama) yeteneği (dış alemi algılama yeteneği)
  - b) irade (isteme) yeteneği (davranışlarını yönlendirme)
- Algılama yeteneği: bir kimsenin yaptığı hareketin toplum içindeki değerini bilmesi ve bu davranışının topluma hakim olan düzeni korumayı amaçlayan bir hukuk kurallarıyla çatışma halinde olup olmadığını anlamaktır.
- Kısaca işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını bilme, kavrayabilme.
- * Burada kişinin haklılık tesli eden hareketinin aynı zamanda kanuna aykırı olduğunu da bilmesi şart değildir.
- * Algılama yeteneği azalır uşalmaz; ya vardır ya da yoktur.

Kanunumuz;

- 12 yaşında çocukların algılama yeteneğinin olmadığını
- 12-15 yaş arası çocukların algılama yeteneği olup olmadığını doktor raporu belirlediğini
- 15-18 yaş " " yeteneği var kabul edilir, ancak durumlarının yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olduğunu kabul eder (akıl hastaları için)

* Algılama yeteneği fiilin doğru mu, yanlış mı? oluğu konusundaki değerlendirmesi icap eder ve bu fiilin haklılık içerdiği konusunda kişiye bir değer yargısı biter. Kişi bu durumun bir haklılık oluşturduğu hususunda bir değerlendirme yapacak durumda mı?

İrade yeteneği: Kişinin fiili işlediği sırada hareketlerini serbest olarak tayin edebilme, yönlendirebilme kudretine sahip olmasıdır. Kısa, kişinin durumunu hukukun icaplarına göre seçme yeteneğidir.

* Fiilin hukuki anlam ve sonuçları arasındaki bilgi o fiilin konusunda suu olarak tanımlanmış olması ile aynı değildir.

* Bu bilgi fiilin haklılık oluşturduğuna ilişkin bilgidir.

* Kast maddi unsurlara, kusur hatta fiilin oluşmasına dair bilgidir.

* Kusur yeteneği fiilin işlendiği anda mevcut olmalıdır.

* Doltrinde failin kendi iradesiyle kusur yeteneğini sona ettirdikten sonra işlediği suu teşvül eden fiillere "sebebinde serbest olan hareketler" denmektedir.

Suuun Kanuni Tanımındaki Maddi Unsurların Yerine Getirilmesinde Objektif İsnadiyet

* A silahını aakti ilerideki hareketli şeye ateş etti ve hareketli sayıldı.

1. kısım, maddi unsurları yerine getirdi obj olarak buna isnad etti

2. kısım, biliyor ve istiyor muydu? insan oluğunu biliyor ve istiyorsa buna da subjektif olarak isnad etti.

3. kısım, bireysel isnad yapılır.

* Kast, suuun maddi unsurundaki her bir unsurun bilinmesi iten, kusur da alemde değerlendirme yapabilme yeteneğidir.

* Algılama ve irade yeteneğinin her ikisi varsa kişi sorumludur

- * Algılama ve irade yeteneğinden birinin olmaması halinde veya etkilenmiş olması halinde kusurda azalma veya ortadan kalkma s&S2 konusu olacaktır.
- * Kusur belirlemede iki noktadan hareket edeceğiz;
  - beden ve ruh sağlığı yerinde olan insan normal şartlar altında kusurludur. iradesi sağlamdır, dış olgular da değerlendirme yeteneği vardır.
  - fiilin kendisine veya fiilin işlendiği sırada mevcut olan ancak mutlak olmayan bazı istisnai halleri insandaki bu algılama yeteneğini veya davranışlarını yönlendirme yeteneğini ortadan kaldırması
- * Kusurun olmaması istisnai bir durumdur.

KUSURLULUĞU ETKİLEYEN (KALDIRAN veya AZALTAN) HALLER

- yaş küçüklüğü (m.31, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal)
- akıl hastalığı (m.32, " " " " " ")
- sağır ve dilsizlik (m.33, " " " " " ").
- zorunluluk hali (m.25/2, kusurluluğu kaldıran hal)
- meşru savunmada sınırın aşılması (m.27/2, kaldıran hal).
- haksız tahrik (m.29, kusurluluğu azaltan hal)
- hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (m.24/2-4, kaldıran hal)
- cebir ve tehdit ile kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.28, " ")
- kusurluluğu etkileyen hata halleri (sebeple yanılma → m.30/3 azaltan veya kaldıran hal, haksızlık yanılması → m.30/4 kaldıran hal)
- geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma (m.34, kusurluluğu kaldıran hal).

1) Yaş Küçüklüğü (m.31)

- * Dünyada hangi yaş itibariyle ceza sorumluluğunun başlayacağı konusunda değişik kategoriler vardır. Almanya → 14, Türkiye → 12 yaşın doldurulmasıyla başlar
- * Yaş küçüklüğü algılama ve irade yeteneğini etkileyen bir durumdur.
- * TCK m.31 : fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması

yapılamaz; ancak çocuklara karşı güvenlik tedbirleri uygulanabilir.

* TCK m.56; çocuklara karşı güvenlik tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları ilgili kanunda gösterilir.

* Bu ilgili kanun 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'dur.

* On iki yaşındaki küçük çocuklar için sorgusturma yapılamaz, akılla sorulamaz, itihaname düzenlenemez. Sırcı talipsizlik üstes.

* **12-15** yaş grubu için m. 31/2' ye göre işlem yapılır.

- Suç tarihi ve suçun adı yazılarak algılama ve irade yeteneğine dair bir rapor hazırlanır.

- Kravın işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama, davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmiş ise, cezai sorumluluğu vardır; ancak **A-S** ceza 31/2'de belirtilen şekilde indirilerek verilir.

- bu yaş grubundaki kişilerin fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama, davranışlarını yönlendirme yeteneği gelişmemiş ise cezai sorumlulukları yoktur; bu kişiler hakkında ÇKK m.5/1'de düzenlenen çocuklara karşı güvenlik tedbirleri uygulanır.

* **On beş yaşını bitirip on sekiz yaşını bitirmemiş olanlar için m. 31/3** uygulanır. Bu yaş grubu için cezai sorumluluk vardır; ancak bu kişilere verilecek cezanın belli oranda indirileceği öngörülmüştür. Rapor hazırlanmasına gerek yoktur.

* yaş tespiti yapılırken fiilin işlendiği tarih dikkate alınmalıdır.

* zincirleme suçlarda teselsülün, mütemadi suçlarda ise temadinin sona erdiği tarih yaş tespitinde göz önünde bulundurulur.

* ifade alma sırasında müdafinin hazır bulunması şarttır.

* Sorgusturma safhasında çocuklara tekepe ve benzeri aletler takılamaz.

* duruşma kapalı yapılır.

* Çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemes halinde sorgusturma ve sorgusturma ayrı yürütülür (ÇKK m.17/1).

* İki yıla daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin cezası ertelenebilir.

- * fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan kuluçklar hakkında belirli hokbri kullandıktan yoksun bırakılma güventik tedbirini uygulanmaz 53/4
- * Çocukların cezaları, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında (CCTİK m.11) ve çocuk eğitim evlerinde (CCTİK m.15) ceptirilir.
- * on sekiz yaşını doldurmuş olup da yirmi bir yaşını bitirmemiş olan genç hükümlülerin cezaları ise genelik kapalı infaz kurumlarında ceptirilir.
- * fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuk hakkında -51- idari para cezası uygulanmaz.
- * Çocuk kimdir? (TCK m 6/1-6)

2- Akıl Hastalığı (m.32)

- * Cezasında iki kişi bulunamaz; hamileler ve akıl hastaları
- * Akıl hastasının ceza sorumluluğu olmadığından kusuru kalkacaktır.
- * Akıl hastalığı hususunda bir tereadüt olursa kişiyi psikiyatrste sevk ederiz (day tarihini ve yaşını yaparak rapor istiyoruz)
- * Rapor sulh ceza hakimine gönderilir, gözetim ve karar verilmesi istenir (tıbbi gözetim süresi 3 haftadır). ~~no qititid inqay qnd no~~
- * Raporda algılama ve irade yeteneği tam değilse jo da önemli derecede azalmış ise ceza verilmez, güventik tedbirine hükümlenir.
- * Güventik tedbirini kişinin tehlikeliliği geeme kadar o saflık kurulusunda bulunmasıdır.
- * TCK m.32'ye göre akıl hastalığının kusur yeteneğini etkileyebilmesi için bir takım şartların varlığı gerekir:
  - fail akıl hastası olmalıdır.
  - akıl hastalığı suçun işlendiği anda mevcut olmalı.
  - akıl hastalığı doğuyuyla failin davranışlarını yönlendirme yeteneğinin önemli derecede azalmış olması.
  - algılama ve irade yeteneğinin kaybı, akıl hastalığı ve işlenen suç arasında nedensellik bağı bulunmalı.

- * fail, fiili iktisaden sonra akıl hastası oluyorsa CMK m.74 uygulanır,
- * infaz sırasında akıl hastalığı ortaya çıkmışsa infaz kanunu m.16 uygulanır (infaz engeli).

3- Sağır ve Dilsizlik (m.33)

- * Yaş küçüklüğü ile ilgili kurallar bu durum içinde geçerlidir, sadece üzerine diğer yaş eklenir.
- * Kişinin doğuştan veya küçük yaştan itibaren sağır ve dilsiz olması gerekir.
- * Kişi hem sağır hem dilsiz olmalı.
- * Sağır ve dilsizliğin kalıcı olması gerekir.
- * Geçici işitme ve konuşma yeteneğinin kaybı kusuru etkileyen bir hal değildir.
- * Sağır ve dilsizlikle 21 yaşını tamamlanmasına kadar kusuru etkileyen bir faktör.
- * 21 yaşını tamamlamış olan sağır ve dilsizlerin işlevleri sualar yönünden kusur yeteneklerinin tam olduğu kabul edilir.

4) Geçici Nedenler, Alkol ve Uyuşturucu Etkisi (m.34)

- * Geçici nedenler, akıl hastalığı düzeyine ulaşmayan, kişi üzerinde sürekli etki doğurmayan fakat somut olaylar yönünden kişinin kusur yeteneğini geçici olarak kısmen veya tamamen kaldıran hallerdir.
- * Geçici olarak; bilincin kaybı, sara hastalığı, hipnoz altında olma vs.
- * Kanunda, kasten ve taksirle alınan alkol ve uyuşturucuda sorumluluğun tam bir şekilde devam ettiği belirtilmiştir.
- * İrade dışı alınan bir alkol ile (örn, çayına bir şeyler katılarak) bir suç işlenmesine sebep olma durumunda o kişinin sorumluluğu kalkacaktır. Maddeyi katanın sorumluluğu gündeme gelecektir.
- * Geçici nedenler; uykulu hali, sara hastalığı, yeni doğum yapmış kadın ve ateşli hastalık geçirilmesi vs.

- * Kitle psikolojisi, bazen kişinin toplu bir şekilde hareket edilen durumlarda, kişinin psikolojisini o gruba teslim etmesi, yürüye gibi
- * Kitle psikolojisi kusurluluğu etkiler fakat Türkiye'de indirim yok
  - kişinin bilerek ve isteyerek sarhoş olması : kasdi sarhoşluk
  - kişinin bilerek alkol ve uyuşturucu alması ~~ancak kişiyi sarhoş etmeyi~~ ~~istememesi~~ : taksirli sarhoşluk
  - kişinin suça işlemek için alkol veya uyuşturucu alıp sarhoş olmayı istemesi : tasarlanmış sarhoşluk
- * TCK m. 57/7 → akıl hastalarına öpü önlenlik tedbirleri

5) Cebir ve Tehdit Etkisi (m.28)

- * TCK m.28 " karşı koymayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet ... sonucu suça işleyen kişiye ceza verilmez.
- * Cebir etkisinde kalınarak suça oluşturan bir fiilin işlenmesi halinde bu fiili işleyen kişiye ceza verilmeyecek, buna karşılık, cebri uyandıran işlenen suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulacaktır.
- * Cebir kişinin iradesini mutlak olarak ortadan kaldırıyorsa "mutlak kuvvet", kişinin iradesini tam olarak ortadan kaldırmıyorsa "zorlayıcı kuvvet" ismi verilmektedir.
- * Cebirden söz edilebilmesi için, mutlaka kişiye yönelmiş fiziki bir zorlamanın varlığı gerekir. Bu nedenle suça işlettirilen kişi değil de bir başkasına ya da esyaya fiziki güç kullanılıyorsa, cebirden değil korkutma veya tehditten söz edilir.
- * Cebir mutlaka suça işlettirilecek kişiye yönelmiş olmalıdır.
- * Tehdidin kusurluluğu kaldırabilmesi, ihlal edilen hakla korunmak istenen zarar arasında eşitlik bulunmalı.
- * Korunmak istenen zarar ağır ve muhakkak olmalı (tehditle)
- * Tehditle kulmanın emirlerine boyun eğmeden bundan kurtulmanın mümkün olmaması ve tehdidin meydana gelmesine bilerek sebebiyet verilmemesi şartlarında tehdit kusurluluğu kaldırabilir.

6- Zorunluluk Hali (m.25/2)

- * Örneğin, ayı saldırısından kaçan kişi iki ayı susu işliyor, kapıyı kırarak mab zarar verme suçu, içeri girerek konut dokunulmazlığı ihlali suçu. Fakat burada zorunluluk halinde dahi, ceza verilmez.
- * Zorunluluk halinde faydalanılabilmesi için ağır ve muhakkak bir tehlike olmak ve fail buna bilerek kendisi sebep olmamalı.
- * Tehlikeyi üstlenme yükümlülüğü olmamalı. Örn; bir itfaiyeci yangından kaçamaz.
- * Klasik suç teorisi "zorunluluk hali hukuka uymuluk nedenidir." der.
- * Alman bir ise "zorunluluk hali, hukuka uymuluk nedenini, tüm hukukî (F) düzeni bakımından fiili hukuka uygun hale getirir" demektedir.
- * Kusurluluğu kaldırın neden dediğimizi zaman suçu kabul etmiş oluyoruz zorunluluk halindeki azmettiren sorumlu tutuluyor.
- * Zorunluluk Halinin Tehlikeye İhtislin Şartları;
  - ağır bir tehlikenin varlığı
  - tehlikenin muhakkak olması
  - tehlikenin kişinin kendisine veya başkasının haklarına yönelik olması. 25/2
  - tehlikeye bilerek sebebiyet verilmemesi
- * Zorunluluk Halinin Korunma İhtislin Şartları;
  - tehlikeden başka türlü korunma imkanının bulunmaması
  - işlenen fiil ile tehlike arasında oran bulunması m.25/2
  - tehlikeye geçiş perne mükellefiyetinin bulunmaması
- * Zorunluluk Hali ile Meşru Savunma Arasındaki Farklar (sınau)
  - meşru savunma h. uymuluk sebebi iken zorla kalma kusurluluğu ortadan kaldırır bir haldir. (SIRA.M) zorunluluk m.25/2 (8)
  - meşru savunma sabırgana darsi yapıklığı halde; zaruret halinde tamamen masum üüncü bir şahsa yöndilte olabilir.
  - meşru savunma insandan kaynaklanmaktadır, zaruret hali ise bir doğa olayı veya hayvan hareketinden de kaynaklanabilir.

— meşru savunmada, savunmada bulunabilmek için kusursuz olmak gerekmez, zoruret halinde meydana gelen tehlikeye bilerek sebebiyet verilmemiş olması gerekir.

— meşru savunmada sınırın aşılması halinde m.27/1 uygulanabilirken, zorunluluk halinde sınırın aşılması durumunda madde uygulanmaz.

— zorunluluk halinde tazminat ödeme yükümlülüğü varken, meşru savunmada yoktur.

* 3. kişi lehine zorunluluk hali mümkündür (tartışmalı).

7) Hukuka Aykırı, Bağlayıcı Emir Yerine Getirilmesi (m.24/3-4)

* Anayasa m.137 : kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfatla ya da suretle çalışmakta olan kimse üstünden aldığı emri yöneltmek, tüzük ya da kanun hükümlerine aykırı görürse yerine getirmemez ve bu aykırılığı emir verene bildirir, ancak ısrar eder ve emri yazıyla yinelerse emir yerine getirilir. Bu hokke emri yerine getiren sorumlu olmaz.

* Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilmez. Bu durumda emri yerine getiren kişi sorumluluktan kurtulmaz (Anay.137/2)

* Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hokke kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisna saklıdır.

* Emir yerine getirilmesinin sorgulanamayacağı durumlarda hukuka aykırı olsa dahi ceza verilmez.

* TSK İa Hizmetler Kanunu m.14

8) Sınırın Aşılması (m.27/2)

* Meşru savunmada sınırın aşılması hakı kaldırılan nedendir.

* Kişinin psikolojik durumu irade yeteneğine etki ettiğinden dolayı durumlarını yönetebilme bakımından irkiliyor, kusuru tabii oluyor.

* Kişinin saldırıya uğramasından dolayı kendisinde pratteği şiddetli elem korku, telaş değilde öfke ve garaba sebep olmuş ve ondan dolayı saldırıya uğramışsa bu durumda haksız tahrik var diyoruz.

9) Haksız Tahrik (m.29)

- * Cinayet suçununun fişinin cinyeti işlediği kesin ise tek savunulacak yer haksız tahrikten geçer.
- * Dayanak vasıtasıyla deliller varsa sadece inkar mekanizmasının gitmek ileride haksız tahrikten alınacak indirimi de ortadan kaldırabilir.
- * Fiilin haksız olması yeterlidir, ayrıca suç oluşturmaya gerekmez.
- * Fiilin " " " " , kasıtlı olması gerekmez, taksirli olması yeterlidir. Adam yanlışlıkla arabaya vuruyor, bende sınırlanıyorum ve adamo vuruyorum, haksız tahrikten faydalanabilirim.

haksız tahrik - tasarlama (taammüt)

- * fiili işleme kararı alındıktan sonra yapılan plan gereğince vasıtalar hazırlanmış etraflı düşünülmüş (teammül) ve sonra harekete geçilmişse, kastın en ağır şekli sayılan tasarlama (taammül) bahsedilir.
- * tasarlama (taammül) kasten öldürme suçunda daha ağır ceza gerektiren nitelikli unsur kabul edilmiştir.
- * tasarlamanın hukuki esası soğukkanlılık (suçun sülûnet içinde hazırlanması ve işlenmesi) olarak kabul edilmiştir.
- * tasarlamanın esası konusunda soğukkanlılık teorisine ağırlık veren Jargıtey, haksız tahrik hükmüyle tasarlamanın bir arada bulunabileceğini kabul etmektedir (2+ görüşler de mevcut)

haksız tahrik - kan pütme saiki

- * kasten öldürme suçuna ilişkin 82'nci maddenin 4'üncü fıkrasının (J) bendinde "kan pütme saiki"nin varlığı, suçun temel şekline nazaran cezaı arttıran bir sebep kabul edilmiştir.

haksız tahrik - töre saiki

- * kasten öldürme suçunun töre saikiyle işlenmesi, yasanın daha ağır cezaı gerektiren bir nitelikli unsur olarak görülmüştür (TCK m.82/1-k)
- * TCK m29'un gerekçesinde kanun koyucu, töre saikiyle hareket eden failin haksız tahrik indiriminden yararlanamayacağını belirtmiştir.

Haksız tahrik - taksirli suçlar

* Hocamıza göre taksirli suçlarda haksız tahrik olabilir. Örneğin, ameliyat öncesi hasta doktoru uyarıyor ve doktor ameliyatta hata yapıyor.

* Yargıtay ab. haksız suçlarda haksız tahrik hükmünün uygulanamayacağı iktidatında bulunmuştur.

Haksız tahrik - meşru savunma

* Haksız tahrik müessesesi meşru müdafiyeye dahildir ve meşru müdafiyenin bulunduğu hallerde tahrikten bahsedilemez.

Haksız tahrik - takdiri hafifletici sebepler

* TCK m. 62/1 de takdiri hafifletici sebepler müessesine yer verilmiştir.

* Haksız tahrik dolayısıyla indirim yapıldıktan sonra aynı sebeple takdiri hafifletici sebep indirimi yapılamaz.

Haksız Tahrikin Şartları

- tahribi teşkil eden bir fiil gerçekleşmiş bulunmalıdır.

- fiil haksız olmalıdır.

- haksız fiil sonucunda failde "hiddet veya şiddetli elem" ortaya çıkmış olmalı.

- suç "hiddet veya şiddetli elem" etkisi altında işlenmiş olmalıdır. (ned. bağ)

* ilü. eylem arasında nedensellik bağı olmalıdır, zaman bakımından da nedensellik bulunmalı.

* suç tahrik fiilini isteyen kişiye karşı olmalı, ama tahrik fiilinin suçu isteyen kişiye karşı olması gerekmez.

* plan teorisi: fail sadece neyin olacağını planlıyor.

* haksız tahrike karşı haksız tahrik olmaz. Sadece suçu isteyen faydalanır.

* 2007 yılında ağır - hafif tahrik ayrımı kalktı.

* kendi haksız hareketiyle doğa sebebiyet veren kişi haksız tahrik indiriminden yararlanamaz.

KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HATA HALLERİ

Kusurluluğu Azaltan veya Kaldıran Aladenin Maddi Şartında Hata (m.30/3)

- * Kusurluluğu ortadan kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.
- * Bu ihtimale kişi, kusurluluğu kaldıran veya azaltan nedenlerden birinin şartları somut olaya gerçekleşmediği halde, şartların gerçekleştiği konusunda yanılığa düşmektedir.
- * Bu yanılığın kaçınılmaz ise fail bu hatasından yararlanacak ve cezalandırılmayacaktır.
- * Kişi esasen kendisine yönelik bir tehdit olmadığı halde, böyle bir tehdidin varlığını sanarak suç işler ve bu hatası kaçınılmaz olursa işlediği suçtan dolayı cezalandırılmaz.
- * Örneğin köpek kullananların duymurum ve bir sokak olacağını düşünürüm, hemen birinin kapısını kırıp evine girerim.

Haksızlık Yanılgısı (Yasak Hatası) (m.30/4)

- * Haksızlık yanılgısı, failin işlediği fiilin hukuk düzenince yasaklandığını bilmemesidir. Burada failin haksızlığın mahiyetine ilişkin bilgisi tamdır, buna karşılık o hareketine izin verilmemesini bilmemektedir.
- * Failin yasaklayıcı normu gözden kaırmasına "doğrudan veya soyut haksızlık yanılgısı" denmektedir.
- * Failin gerçekte olmamasına rağmen işlemiş olduğu fiili hukuka uygun hale getiren bir sebebin bulunduğunu düşünerek hareket etmesine "dobyı veya somut yasak yanılgısı" denilmektedir.
- * Haksızlık yanılgısı kaçınılmaz ise kusurluluk ortadan kalkar, eğer fiilin haksızlık oluşturdugu hususurublu hata kaçınılabılır nitelikteyse kusur kalmayacak ve failin kasten işlediği suçtan dobyı ceza sorumluluğu devan edecektir, bazen kaçınılabılır haksızlık yanılgısı kusurun derecesinde azalmayı söbölüdür.

CEZALANDIRILABİLİRLİĞİN NİĞER ŞARTLARI

- * Haksızlığın unsurları, bir davranışın ne zaman cezağı gerekli kıldığını belirler.
- * Kişinin işlemiş olduğu fiilden dolayı cezalandırılabilmesi için varlığı gerekli olan unsurlara "objektif cezalandırılabilme şartları";
- * Cezalandırılabilme için bulunmaması gereken unsurlara ise "şahsi cezasızlık sebepleri veya "cezağı etkileyen veya kaldıran şahsi sebepler" denilmektedir.

1) Şahsi Cezasızlık Sebepleri ve Cezağı Kaldıran Şahsi Sebepler

- * Şahsi cezasızlık sebepleri suçun işlenmesi anında var olan ve failin cezalandırılmasına engel olan şahsa bağlı sebeplerdir.
- * Örneğin, bazı düzeydeki akrabalık ilişkileri cezasızlık nedeni olarak düzenlenmiştir (TCK m.167), mü'lerinin yasama sorumluluğu (AY m.83/1).
- * Şahsi cezasızlık olayı varsa kişinin bunu bilip bilmemesine gerek yoktur (22/6).
- * Cezağı kaldıran şahsi sebepler ise suçun işlenmesi anında bulunmayan ancak suç işlendikten sonra ortaya çıkan, kişiye hiç ceza verilmemesini veya kişinin daha az ceza almasını sağlayan sebeplerdir.
- * Örneğin; etkin pişmanlık hali cezağı kaldıran bir şahsi sebeptir.
- * Örneğin; mala karşı abandırıcılık veya hırsızlık suçu işlendi. Kişi bu suçun bakımından mağdurun zararını giderirse zamana göre indirim yapılır.
- * Örneğin soruşturma başlamadan önce ya da yakalanmadan önce kişi gelip örgütün dağılmasıyla ilgili bilgiler verirse ceza olmaz. Fakat yakalandıktan sonra bilgi verirse cezada indirim uygulanır.
- * İrtikap ^{→ kamu görevini kötüye kullanma.} suçunda etkin pişmanlık yoktur.
- * Şahsi cezasızlık sebeplerinin ve cezağı kaldıran şahsi sebeplerin varlığı halinde cezalandırma mümkün olmamakta, bu sebeplerin yokluğu cezalandırılabilirliğin şartını oluşturmaktadır.
- * Şahsi cezasızlık sebepleri ve cezağı kaldıran şahsi sebepler şahsa bağlıdır bundan dolayı istisna halinde işlenen suçlarda bu sebeplerden diğer suç ortaklarının yararlanması mümkün değildir. (TCK m.40/1)

- 7
- * Azmettiren kişinin ceza sorumluluğu devam eder. Örneğin; A, B'yi kardeşi C'nin malını çalması için azmettirdi. Tam tersi bir durum dursa yine azmettiren tarafa B şahsi cezasızlık hükümlerinden yararlanır ve A'nın sorumluluğu devam eder.
  - * Şahsi cezasızlık kimde varsa bu kişi ceza almaz, suun oluşmasıyla nitelikle halleriyle ilgisi yoktur. Örneğin, A, sevgilisi B'ye kocasını ölürtürse nitelikli halden yararlanmaz, azmettiren olarak ceza alır. Fakat B, A'ya tarını ölürtürse bu sefer * nitelikli halden yararlanabilir.
  - * Şahsi cezasızlık sebebi kimde varsa ona uygulanır (CMK m.223/4) ve o kişiye ceza verilmez.
- ## 2) Objektif Cezalandırılabilme Şartları
- failin kastına dahil olmayan bilgisinde olmayı
- * Objektif cezalandırılabilme şartları suun haksızlık unsurlarının dışında kalan ve failin cezalandırılabilmesi için gerekli olan kusullardır.
  - * İşlenen fiil haksızlık teşkil etme özelliğini taşıyarak birlikte, objektif nitelikteki bu şartlar gerçekleşmedikçe kişiye ceza verilmemektedir.
  - * Objektif cezalandırılabilme şartları ceza sorumluluğunun alanını daraltan bir işlev görmektedir.
  - * Örneğin hileli iflas suunun oluşması için iflas kararının verilmiş olması gerekir.
  - * Objektif cezalandırılabilmenin şartlarını, failin bilip bilmemesine gerek yoktur; bilinmesi gerekmez.
  - * Örneğin, kamu görevlisinin görevi + ötüye +ullanma suu belli bir kişinin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olması gerekir.
  - * Suun unsurlarına ilişkin hata, taksirli sorumluluk saklı olmakla birlikte kastı kaldırılmaktadır (m.30/1)
  - * Kastın kapsamına dahil olan şeyler obj. cezalandırılabilme şartları içine girmez, sayılmaz. Suun unsurları dışında kalır.
  - * Obj. cezalandırılabilme şartları, suun içerisinde haksızlık ve kusurluluk alanının dışında bulunmaktadır.

- * Obj. cezalandırılabilirlik şartı obj. fiile teşebbüs mamluktur, Teşebbüs aşamasında kalması halinde obj. cezalandırma şartı gerçekleşmediği sürece fail hakkında ceza verilemez.
- * Zaman aşımını, şartın gerçekleşmesine bağlamak gerekir.
- * Haksulığın cezalandırılabilirliği bakımından kurucu bir özellik taşımayıp sırf cezalandırılabilirliği sınırlayan bir fonksiyon icra eden cezalandırılabilirlik şartlarına "gerçek obj. cezalandırılabilirlik şartları" denir.
- * Haksulığın ceza gerektirmesi bakımından kurucu veya ceza arttırıcı karakterde olan, yani haksulığın örtülü unsurunu oluşturan obj. cezalandırılabilirlik şartları ise "görünüşte obj. cezalandırılabilirlik şartlarıdır".
- * Mutekabiliyet suarı, hileli haps

SORUŞTURMA VE KAVUŞTURMA ŞARTLARI

1) ŞİKAYET

- * Suçlar re'sen soruşturma ve kavuşturmaya tabidirler, şikayete tabi değildir.
- * Kural re'sen takip olmakla birlikte, kanun koyucu değişik gerekçelerle bazı suçlar hakkında soruşturma ve kavuşturmanın yapılabilmesini şikayete bağlı kılmıştır. TCK m.73'te şikayete ilişkin kurallara yer verilmiştir.
- * Bazı suçların daha az önemli olması, bazı suçların yakınlar arasında işlenmiş olup dışa vurulmak istenmemesi, bazı suçlarda mağdurun korumak amacıyla şikayete tabi hale getirilmiştir.
- * Örneğin; cinsel taciz suçlarında, kardeşler arası hırsızlık (aynı evatı altında yaşamayan kardeşler için geçerli) şikayete tabi.
- * Şikayete bağlı suçlar mutlaka kanunda bulunur.
- * Eğer belli bir suç tipi bakımından soruşturma ve kavuşturma yapılabilmesi şikayete bağlı ise bu şart gerçekleşmeden hiçbir surette soruşturma ve kavuşturma başlatılamıyorsa bu tür suçlara "mutlak şikayete bağlı suçlar" denir. Örneğin haberleşme gizliliğinin ihlali (m.132), ve özel hayatın gizliliğinin ihlali (m.134).

- * Re'sen soruşturma ve kovuşturmaya tabi bir suç, bazen belli olayların gerçekleşmesi durumunda, özellikle belli kişisel ilişkilerin bulunması nedeniyle şikayete bağlı olarak soruşturulabilir ve kovuşturulabilir hale gelebilmektedir. Bu tür suçlara "nisbi şikayete bağlı suçlar" denir. Örneğin, malvarlığına karşı işlenen suçların aralarında belli akrabalık ilişkisi bulunan kişiler arasında işlenmiş olması da durum böyledir. (m.167/2)
- * Bazı suçun temel şekli şikayete tabi iken nitelikli şekilleri ise şikayete tabi değildir. Örneğin (m.155) güveni kötüye kullanma şikayete tabidir fakat meslek perçemi teslim edilen mal ile ilgiliyse şikayete tabi değildir.
- * Şikayet hakkı mağdur veya suçtan zarar görene aittir.
- * Ancak suç mağdurunun yanı sıra fiilden doğrudan zarar gören kişilerin de şikayet hakkına sahip oldukları kabul edilmektedir. Örneğin euli bir kadına yapılan hakarete fiilen doğrudan zarar gören olmaktadır.
- * Şikayet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan biridir, mirasçılara intikal etmez.
- * Şikayete bağlı suçun birden fazla mağduru varsa, her birinin şikayet hakkı diğerinden ayrıdır ve her biri bağımsız olarak şikayet hakkını kullanabilecektir. Şikayet hakkına sahip olanlardan sadece birisinin şikayet etmesi o suçun soruşturması için yeterlidir, tüm mağdurların şikayetinde bulunmasına gerek yoktur.
- * Fikri icrimada işlenen suçlardan ağır suç şikayete bağlı, hafifi re'sen kovuşturulan bir suç ise şikayet gerçekleştirilmediğinde kovuşturma hafif olan üzerinden yürütülür.
- * Zincirleme suçlarda ise her bir suç bakımından ayrı ayrı şikayette bulunması gerekir.
- * Tüzel kişiler için de yetkili organlar şikayet hakkını kullanacaktır.
- * Mağdur ve suçtan zarar gören tarafından şikayetin suç ortaktarından bir kısmıyla sınırlandırılması mümkün değildir. Yani şikayete tabi bir suç istisna halinde işlenmişse, birden fazla fail varsa olayda bir failden

şikayeti dup diğerinden şikayeti olmama gibi bir durum olmaz. *
Buna "şikayetin bilinmezliği veya sınırlandırılmazlığı" denilmektedir.

* Mağdur ve suatın zarar gören şikayetinde suç oluşturan fiile ilişkin nitelendirmenin önemi yoktur.

* Şikayetin yapılması gerekir.

* Şikayet belli süre içerisinde kullanılmalı.

* Şikayet süresi, fiil ve failin öğrenildiği tarihten itibaren 6 aydır. *
bu hak düşürücü bir süredir.

* Mağdur, fiili öğrendiği andan itibaren şikayet hakkını kullanabilir.

* Fiilden haberdar olmak kaydıyla yardım edenlerden birinin bilinmesiyle de şikayet süresi işlemeye başlar, failin kimliğinin öğrenilmesi şart *
olmayıp şahıs olarak tarif edilmesi yeterlidir. *

* Şikayet hakkının doğumu için fiilden ve failden haberdar olmak gerekir bazen sadece fiilden haberdar olmak yeterli olur.

* Mütemedi sualarda şikayet süresi kesintiye uğramasıyla başlar. *

* Şikayetin kovuşturma talebini içermesi gerekir. Dilekçe de şikayetiğim kelimesini kullanmasına gerek yoktur. *

* Şikayetin kovuşturma talebinde bulunmak iradesini yansıtan bir ikeriğe sahip olması gerekmektedir.

2) İZİN, TALEP, KARAR

* Bazı sualardan dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanının iznine bağlı tutulmuştur. Örn: CB'na hakaret (m. 305/3) *

* İzin herhangi bir süreye bağlı değildir. İstirak halinde istenen sualarda izin verilmesiyle bütün suç ortakları bakımından kovuşturma mümkün hale gelir. *
Zincirleme suçlarda her bir suç bakımından izin alınması gerekir. *

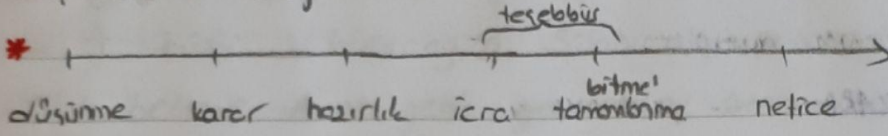
* Bazı hallerde istenen bir suatın dolayı yargılama yapılabilmesi Adalet Bakanlığının talebine bağlıdır. Örn, yurt dışıında istenen suçların dolayı *

Türkiye'de yargılama yapılabilmesi Adalet Bakanlığının talebine bağlıdır. *

* Karar; en tipik örneği okunulmazlığın kaldırılması, Mu'lerinin dokunulmazlığının TBMM tarafından kaldırılmasına ilişkin karar bir kovuşturma ve kovuşturma şartıdır (AY m. 83).

TEŞEBBÜS (TCK m.35)

* Kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlanmaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.

* Suçu işleme bilinci ve iradesi, karar verme ve hazırlık hareketi bizzat suçu oluşturmaz. Örneğin;

A, B'yi öldürmeye karar verdi. A gidip zehir aldı (hazırlık hareketi) B'nin de zehiri içmesi sonucu icra hareketi başlamış olacaktır.

* İcra hareketi başladığında cezalandırılabilirlik başlar.

* Suçun tamamlanması ve neticenin gerçekleşmemesi durumunda teşebbüs olacaktır.

* Teşebbüs demek için ya fiilin tamamlanmaması ya da fiilin tamamlanmasına rağmen neticenin gerçekleşmemesi gerekir.

* Cezalandırılabilirliğin alanını genişletmek amacıyla ve neticenin meydana gelmemesi ve fiilin tamamlanmaması halinde kişinin sorumluluktan kurtulmasının engellenmesi için kanun koyucu TCK m.35'e yer vermiştir.

Örn: öldürmeye teşebbüs (m.81,35), eşini öldürmeye teşebbüs (m.82,35)

* Teşebbüs icrasına başlanıp ancak elde olmayan nedenlerle tamamlanmayan suçlardır.

* Teşebbüs bağımsız bir suç tipi değildir.

Teşebbüsün Cezalandırılmasının Nedenini Açıklayan Görüşler

a) **Sübjektif Teori**: iradeyi ve kişisel olarak düşünceyi esas olarak cezalandırır. Teşebbüste cezalandırmayı iradeye dayandırmaktadır. Sorumluluğu genişletir.

b) **Objektif Teori**: teşebbüsün cezalandırılabilirliğini suç tipiyle tanıyan kanunun tehlikeye sokulmasına bağlanmaktadır. Ceza sorumluluğunu daraltır.

c) Karma Teori: subjektif görüşü esas almaktadır. İradenin objektif olarak ortada görülmesi gerektiğini söyler.

* Türk Ceza Kanunu objektif teoriyi esas almıştır. TCK'da teşebbüs için fişinin kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlamış olması aranmıştır.

TEŞEBBÜSÜN ŞARTLARI

1) Kasten İşlenen Bir Suçun ve Bu Suçu İşlemeye Yönelik Kasten Varlığı

* Kasten işlenebilen suçlar teşebbüse elverişlidir, taksirli suçlar teşebbüse elverişli değildir.

* Teşebbüs halinde kalmış suçlarda varlığı gerekli olan kast, belirli bir suçu teşebbüs aşamasında bırakmaya yönelik değil tamamlamaya yönelik kasttır.

* Olası kastta sorumluluğu netice belirler. Olası kastta netice gerçekleşirse teşebbüs olmaz, gerçekleşmese teşebbüs olur.

* Teşebbüsten söz etmek için, kast dışında suçun oluşması için amaç ve sair de gerekliyorsa manevî unsur bakımından da failde amaç ve sairün de bulunması gerekir.

2) İcra Hareketi Niteliğindeki Fiillerin Gerçekleştirilmesi

* Teşebbüsten söz edilebilmesi için failin işlemeyi kastettiği su bakımından doğrudan doğruya icraya başlama niteliğindeki hareketleri gerçekleştirmiş olması gerekir.

* İcrasına başlanmamış yolum suç işleme kararları cezalandırılmaz.

* Prensip olarak hazırlık hareketlerinin cezalandırılması mümkün değildir. Fakat bunun istisnası vardır. Örneğin; örgüt kurmak (m.220)

* Doğrudan doğruya icraya başlama teşebbüsün doğduğu anı belirlemektedir.

Frank Formülü: tipik hareketin ayrılmaz bir parçası olarak görülen hareketler "icra hareketi", böyle zorunlu bir bağlılığı tespit edilemeyen hareketler ise "hazırlık hareketidir".

- Örneğin, gece yarısı atm'ye merdiven dayıyarak otla kablolarını kesmişlerdir (2 kişi). Aynı tam onbeşinde bunu gerçekleştirmişlerdir.

Burada icra hareketi tabloların kesilmesi, tipik hareket ise hirsızlıktır.

- A işyerine girmek için asma kilidi kırıyor ve bu sırada yakalanıyor burada icra hareketi asma kilidinin kırılmasıdır.

- A kişisini öldürecekmiş. Silahı alıp onun geatiği yerde bekliyorum silah belimde A da geldi - geamette; ben de tabancayı çektim, vurdu. Burada tipik hareket tetiği çekip, ateş etmektir.

3) Elverişli Hareketlerin Gerçekleştirilmiş Olması

- * Elverişlilik, bir fiilin doğrudan abgrup icraya başlama sayılabilmesi için taşıması gereken niteliği oluşturmaktadır.
- * Elverişlilik sadece kullanılan araç bakımından değil, suçun konusu da dahil olmak üzere bütün fiil yönünden bulunmalıdır.
- * Teşebbüsten sorumlu tutulabilmek için fiilin sonucu meydana getirmeye elverişli olması gerekir.
- * Alet bakımından, bilgi bakımından, hakimiyet bakımından ve ortaya konulan hareketler bakımından değerlendirilmesi gerekir.
- * Fiilin elverişli olup olmadığı değerlendirildiğinde fiilin gerçekleştirdiği şartlar göz önünde bulundurularak olay anındaki duruma göre yapılır.
- * Örneğin, hirsız arabanın kapısını ağıyla aramaya çalışmış, teşebbüsten yargılanmış. Kesif japon halim ailingir uğırarak ağıyla kapının açılmasının mümkün olup olmadığını denemiştir.
- * Konusu bulunmadığı için tamamlanamayan suçlara "işlenemez suç" denilmektedir.
- * TCK'da işlenemez suçların cezalandırılması mümkün değildir.
- * Hareketin yapıldığı anda suçun konusunun bulunması muhtemel ve gerçekleştirilen fiil ile suç konusunun hukukî değer ya da suçun konusu bakımından bir tehlikeye sebebiyet verilmişse, yokluk nisbidir ve doktrinde nisbi bir elverişlilik söz konusudur.

Örneğin adam evin içine girerek bir şey yok olayta nisbi ve mutlak ayrımı yapmazsak suç yoktur deriz, faili sorumlu tutmayız ama normal şartlar altında obje bir değerlendirme ile orada konunun bulunması imkansız mutlak olarak elverişsiz deriz. (sayfa 431 örneğe bak 3)

4) Failin Elinde Olmayan Nedenlerle İcra Hareketlerini Tamamlanmaması veya İcra Hareketlerini Tamamlamasına Rağmen Neticeyi Gerçekleştirememesi

- * Eğer bir suçun kanunî tanımında suçun tamamlanmış sayılabilmesi için hareketin dışında neticeye unsur olarak yer verilmemişse, bu suç icra hareketlerinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır (m.35/2).
- * Neticeli suçlarda teşebbüs 2 şekilde gerçekleşebilir;
  - ilk olarak fail elverişli hareketlerle suçun icrasına başlamıştır ve fakat elinde olmayan nedenlerle bu hareketi tamamlanmamıştır.
  - ikinci olarak fail icra hareketlerini tamamlamış, ancak elinde olmayan nedenlerle neticeyi gerçekleştirememiş olabilir.

- * Teşebbüs halinde kalmış suçlarda, suçun o ana kadar gerçekleştirilen şekliyle meydana getirdiği zararın veya tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak cezada hangi oranlarda indirim yapılacağı belirtilmiştir.

Teşebbüste Özel Durumlar

- * Mütemadi suçlarda tamamlanma ana kadar teşebbüs mümkündür.
- * Saf (gerçek) ihmali suçlara teşebbüs mümkün değildir. Örneğin, kamu görevlisinin görevini yapmaması durumunda suç tamamlanmış olacaktır.
- * Görünüşte ihmali suçlarda ise teşebbüs mümkün olabilir. Konu üzerindeki hakimiyeti devam ediyorsa tehlike, konu üzerindeki hakimiyeti çıkarıyorsa teşebbüs başlamıştır. Örneğin, annenin bebeğini ormana bırakması.
- * İştirak halinde istenen suçlarda müşterek faillerden birinin doğrudan doğruya icraya hareket sayılabilecek bir davranışın gerçekleştirilmesi tüm müşterek failer açısından yeterlidir, teşebbüs aşamasına geçmiştir.
- * Dolaylı faillikte, aracı olan failin icra hareketine başlaması yeterli.
- * Netice sebebiyle ağırlanmış suçlara teşebbüsün mümkün olduğu kabul edilmektedir. Bu suçlarda teşebbüs 2 şekilde gerçekleşebilir;
  - esas fail tamamlanmadığı halde netice sebebiyle ağırlanmış suç

tamamlanmış olabilir. Örneğin, işkence fiilinde, işkence tamamlanmadıkça ölüm meydana gelir. Buna "netice sebebiyle ağırlaşmış teşebbüs" denir.

- "Netice sebebiyle ağırlaşmış suça teşebbüs"; teşebbüs aşamasında kalmış veya tamamlanmış temel suç tipinin sonucu olan teşebbüs halinde kalmış netice sebebiyle ağırlaşmış suçtur. Örneğin, yüzünde sabit iz bırakmak amacıyla yaralama ağır neticeler bakımından failin abıruktan kastının varlığında bahsedilebileceği hallerde söz konusu olacaktır.

* Suun nitelikli hallerine teşebbüs mümkündür. Örneğin, hamile kadını öldürmeye çalışmak, anne-babayı öldürmeye teşebbüs etmek suçları.

GÖNÜLLÜ VAZGEÇME

* Gönüllü vazgeçme, kısaca failin kendi isteğiyle icra hareketlerine devam etmemesi veya bu hareketleri tamamladıktan sonra iradi etlün durumlarıyla tipik neticenin meydana gelmesini önlenmesi olarak tanımlanır.

* Kanundaki düzenlemede gönüllü vazgeçmenin suun tamamlanması aşamasına kadar mümkün olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla suun icrası sürecindeki bütün aşamalarda gönüllü vazgeçme mümkündür.

* Gönüllü vazgeçme, cezağı kaldırın şahsi bir sebeptir.

* TCK m.36 : Fail, suun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten abıyı cezalandırılmaz.

Gönüllü Vazgeçme Failin Cezalandırılmamasının Nedenini Açıklayan Teoriler

* Gönüllü vazgeçme halinde cezai sorumluluğun kalkması genel olarak kabul görmekle beraber, bunun gerekleri hakkında görüş farklılığı bulunmaktadır.

Altın köprü (suç sıypseti) teorisi : gönüllü vazgeçen faille cezalandırılmama hususunda bir imkân verilerek, icraya başlarken yitirdiği köprüleri altından yapıp geri dönmesini sağlamaktır.

Af - ödül teorisi, suç yoluna girdikten sonra bundan vazgeçince fail ya affedilir ya da faille ödül verilir.

* Failin bu zamana kadar işlediği fail başka bir suçu oluştuyorsa o suçtan da sorumlu olduğu durum eder.

* Eğer neticelendirme ile vazgeçme arasında bir fark olmasaydı fail o zaman neden vazgeçsin? Örneğin fail adamı atıp etti ve adamı yaraladı. Daha sonra acıyı onu hastaneye götürdü. Adamı hastaneye götürüp iyileştirmesi ile onu ölüme terk etmesi arasında herhangi bir fark olmasaydı, fail bunu neden yapsın? Bunun da boyu kişiyi teşvik etmeli ve yoldan döndürmeliyiz. (Altın Köprü)

Gönüllü Vazgeçmenin Unsurları

1) Suç tamamlanmalıdır (tamamlanmamalıdır)

- * gönüllü vazgeçme ancak teşebbüsün mümkün olduğu safhada gerçekleşebilir.
- * fail icra hareketlerini sonuna kadar götürme imkanı ve iltidarı bulunmasına rağmen icraya devam etmemiş olmalıdır.
- * TCK m.36, suun icra hareketlerinden vazgeçme veya suun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önleme şeklinde...
- * neticenin önlenmesinde çaba ciddi ve gönüllü ise, gönüllü vazgeçmedir.
- * failin nihai olarak kastını da kabarması gerekmektedir.
- * fail icra hareketlerini tamandıktan sonra mağdur bizzat kastı olarak neticenin önüne geçilmesine mani olursa, gönüllü vazgeçme hükümlerinin uygulanması mümkündür. Örneğin, fail mağdurun hastaneye götürdü fakat mağdur kan almak istemedi.

2) Vazgeçme iradi olmalıdır

- * bilingsiz ve iradi vazgeçmeler cezai sorumluluk üzerinde etkilidir.
- * istemeden veya yanlışlıkla ortaya çıkan neticenin engellenmesi hali cezai sorumluluğu kaldırır.

3) Vazgeçme gönüllü olmalıdır

- * fail suç hareketlerini sonuna kadar götürebilecek durumda olduğu halde başka bir dış etken olmadan (iradesini etkileyip vazgeçmeden) bir neden) suç yolundan geri dönmelidir.
- * ahlaki bir motivasyonla inanmış bir nedametle dönmesine gerek yoktur

- * failin suçu sonuna kadar götürmeyeceği inancına kapılması gönüllü vazgeçme değildir. Örneğin, girdiği eude tasayı yarım saatte aşama yapacağına inanması, devam ederse ykalanma riski ortaya çıkacağı için devam etmez ise gönüllü vazgeçme değildir.
- * Örneğin, girdiği eude hırsızlık yapacağı sırada ezan okundu. Evi halkı uyarır diye düşünerek vazgeçerse gönüllü vazgeçme değildir.
- * dış etkenler veya mağdurun kaçması gibi nedenlerle suçu tamamlanmadığı hallerde gönüllü vazgeçmeden bahsedilmez.
- * vicdan, utanma, öfke kontrolü, cesaretini kaybetme, can sıkıntısı, keyiflilik sebebiyle vazgeçerse gönüllü vazgeçmedir. : ~~bu durum gönüllü vazgeçme değildir.~~
- * fail bir baskının ilna etmesiyle vazgeçerse gönüllü vazgeçmedir, tehdit edilerek yapması engellenirse gönüllü vazgeçme değildir. Örneğin, kiralık katil para karşılığında adamı öldürecek, katil sırtını kaldırıyor sonra vazgeçiyor, bu gönüllü vazgeçmedir. ~~bu durum gönüllü vazgeçme değildir.~~

ETKİN PİŞMANLIK

- * Suçun tamamlanmasından sonra failin pişmanlık duyarak suçu işlenmesinin meydana getirdiği sonuçları gidermeye yönelik davranışlarda bulunmasına etkin pişmanlık denir.
- * Kural olarak etkin pişmanlığın ceza sorumluluğu üzerinde etkili yoktur.
- * Etkin pişmanlık cezaı kaldırır veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep oluşturmaktadır.
- * Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mağdurun rızasına bağlı değildir.
- * Örneğin kişiyi dövdürdüktan sonra alınan bir peri ödemesi,

İŞTİRAK

* Teşebbüsün ana teması fiil ve netice ile ilgilidir.

* İştirakte ise fail ve fail sayısı ile ilgilidir.

* Suçlar, oluşumları bakımından failin sayısına ilişkin kanuni tarifleri belirlemeye göre tek failli suçlar ve çok failli suçlar şeklinde ikiye bir ayrımına tabi tutulmaktadır.

tek failli suçlar: eğer bir suçun kanuni tarifinde, suçun oluşması için failin sayısına önem verilmemişse, yani o suç tek kişi tarafından da işlenebiliyorsa, tek failli bir suç söz konusudur.

çok failli suçlar: suçun oluşması bakımından birden fazla failin işin içerisine dahil olması gereken suç tipleridir.

* Bazı suçlar zorunlu olarak birden fazla failli gerektirir. Buna "zorunlu iştirak" diyoruz ve bunu 2'ye ayırıyoruz;

1- yakınsama suçları: çok failli suçların bir kısmında, suçun işlenişine katılan kişiler ortak bir amacın gerçekleşmesini hedefleyerek aynı yönden hareket etmekte ve aynı hareketleri gerçekleştirmektedirler. Örneğin, suç işlemek amacıyla örgüt kurma (m.220)

2- karşılaşma suçları: suçun işlenişine zorunlu olarak katılanlar, aynı amaca matuf olarak ve fakat farklı yönlerden hareket etmektedirler. Örneğin, rüşvet suçunda (m.252) biri rüşvet veren diğeri rüşvet alan olmak üzere 2 karşılıklı amaç söz konusudur.

* Kanunen ve nitelikleri gereği tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kişinin değişik şekillerde katılımıyla işlenmesine veya bir kişinin çok failli bir suçun icrasına fail sayılmayı gerektirmeyecek nitelikteki davranışlarla katılmasına "suça iştirak" denir.

* İştirak, genişletici bir sorumluluk olanı içerisindedir. Sadece suçu işleyen değil suçu işlemeye yardımcı olanı da cezalandırır.

* Çok failli bir suçta da iştirak söz konusu olabilir.

* Fail kavramını açıklamaya yönelik abstrinde 2 görüş ileri sürülmüştür; geniş fail kavramı ve dar fail kavramı.

geniş fail anlayışına göre, ceza hukuku tarafından korunan hukuki bir değer ihlaline hukuka aykırı ve kusurlu katılan herkes katkı oranında sorumlu olur. Bu görüştekiler illiyet bağını esas almaktadır. Azmettirme ve yardıma bulunma şelilleri de geniş anlamda fail kavramı içerisinde.

dar fail anlayışında, sadece tipik fiili gerçekleştiren kişiye fail denir. Faile katkı sağlayanlara ise "şerik (iştirak eden)" denir.

* Hukukumuzda suça iştirak dar fail anlayışının hareketle düzenlenmiştir.

* İştirakte sorumluluğun belirlenmesinde, eşitlik, ikilik ve cezanın faile göre tespiti şeklinde 3 husus vardır.

* Eşitlik sistemine göre, iştirak eden her kişiye aynı işbiri para cezası veya işbiri yaptırım uygulanır. (Kabahatler Kanunu m.14). Eşitlik sistemi kabahatler kanununda kabul edilmiştir.

* Cezanın faile göre tespiti sistemine göre, her bir fail sergiledikleri kötülük derecesine göre cezalandırılır.

* İkilik sistemi ise dar anlamda fail anlayışını benimsemiştir, dolayısıyla Türk Hukuk sistemi de ikilik sistemi benimsemiştir.

İŞTIRAK ŞEKİLLERİ

Faillik

Şeriklik

Azmettirme

Yardıma Etme

* Faillik ve şeriklik ayrımıyla ilgili; subjektif, şekli obj, maddi obj ve fail hakimiyeti teorisi olmak üzere 4 temel görüş vardır.

Subjektif teori, geniş fail anlayışını esas alır, iştirak şekillerini suça katılanın iradesine yani kastına bağlar.

Şekli Objektif teoriye göre, faillik ve şeriklik ayrımı suç tipindeki unsurların kısmen veya tamamen gerçekleştirilmesine göre yapılmaktadır.

Tipine uygun icra hareketlerini gerçekleştirenler fail, suanın icrasına doğrudan katılmayınlar ise şerik olarak değerlendirilir.

Maddi Objektif teori, suanın icrasına katılanın katkısı ile netice arasındaki nedensellik bağına göre değerlendirme yapar, yani her bir katılan nedensel olarak ne kadar etlilde bulunmuştur şeklinde bir ayırım yapıyor.

fiili hakimiyet teorisine göre, fiile hakim olan, suun oluşum sürecini yönlendiren kişi faildir, fiile hakim olmadan yardımcı aktör olarak suun işlenmesine yol açan veya teşvik eden kişi ise seriktir. Bizim hukukumuz bu teoriyi kabul eder.

* **Fiil hakimiyeti teorisinin 3 görünüm şekli bulunmaktadır:**
harekete hakimiyet, fiili bizzat gerçekleştiren, harekete hakim olarak suu icra eden, kişide mevcuttur (doğrudan fail).

iradeye hakimiyet, suç teşkil eden fiili başkası aracılığıyla isteyen, doğrudan hareket eden üstün irade ile yönlendiren artakki kişide bulunur (dolaylı fail).

fonksiyonel hakimiyet, suç teşkil eden fiili biriyle veya başkalarıyla müştereken gerçekleştirende bulunur (müşterek faillik).

FAİLLİK

- doğrudan faillik - müşterek faillik - dolaylı faillik - yan faillik

* suun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştirenlere "müşterek failer" denir.

müstakil (doğrudan) faillik, kanuni tanıma uygun olan haksızlığı davranışlarıyla tek başına bizzat gerçekleştiren kişi doğrudan faildir.

müşterek faillik, birden fazla kişinin birlikte suç işleme kararına bağlı olarak suun icra hareketlerini gerçekleştirip suun kanuni tanımında yer alan fiil üzerinde müşterek hakimiyet tumaktır.

* Müşterek faillğin 2 unsuru vardır; fiilin birlikte icrasına sunulan katkı ve suç işleme kararı.

1) Fiilin birlikte icra edilmesi

* İş bölümüne dayalı olarak yapılabilir, önce den olabilir, fiilin işlenmesi sırasında olabilir fakat fiilden sonra olmaz.

* kaç tane müşterek fail varsa her biri suç icrasına ayrı ayrı katkı sunmalı.

* her müşterek fail suçun icrasına yönelik etkili ve fonksiyonel bir katkı sunması gerekir.

* her bir fail, fiil üzerinde fiili hakimiyet tumuyabilir.

* dışarıdan yardım etme gibi görülen katkı suçun başarıyla gerçekleşmesi

bakımından suçun uyarılması bir şartı ya da çok önemli bir unsur ise suç ortağı müşterek fail sayılacaktır.

- * Suça katkılarının aynı zamanda gerçekleşmesi gerekmez, fiilden önce veya fiil esnasında da bu katkı sağlanabilir. Örneğin, adam inşaatta bekçilik yapıyor demirlerin çalınması hususunda diğerleriyle anlaşır ve o saatte o bölgeye gitmiyor ve bu şekilde hırsızlığa müsaade ediyor veya kapıyı açık bırakıyor gündüz, hırsız gecenin rahat girsin diye kapıyı kilitlemiyor veya A, C'yi soyacak ama C direniyor. B'de gelip A'ya yardım ediyor burada da sonradan katkı söz konusudur. B burada müşterek faildir.
  - * Fiilin unsurlarını faillerden biri gerçekleştirirken diğerini başkası gerçekleştirebilir.
  - * A ve B anlaşarak C'yi ayağın altına tuttular. Burada A'nın kurgunu C'yi öldürmeme olabilir, B'nin kurgunu öldürmüş olsa bile her ikisi de sorumlu olur. Çünkü önceden ikisi anlaşmış.
  - * İştirak mutlaka iradelerin birliği olmalı.
  - * Suanın icrasına yönelik hazırlık ve planlama yapmanın müşterek faillik için yeterli olup olmayacağı hususu tartışmalıdır.
  - * Kural olarak hazırlık hareketleri cezalandırılmaz, yalnız bazı suç tiplerinde hazırlık hareketleri suç sayılmıştır. Örneğin, sahte para basma makinesinin bulundurulması, örgüt kurma gibi.
- ## 2) Birlikte suç işleme kararı
- * Belli bir fiilin icrasına ilişkin bir iradenin olması gerekir (tek bir fiil olmalı, birden fazla fiil olmamalı).
  - * Suanın işlenmesi konusunda irade birliği olmalı.
  - * Faillerin, müşterek olarak hazırlanması, müşterek olarak karar vermeleri zorunlu değildir. Bilinli ve iradi olarak karşılıklı hareket etme durumu söz konusu olması yeterlidir.
  - * Faillerin tamamının kasten hareket etmesi gerekir.
  - * Belirli bir amaç ve saik varsa, bu amaç ve saik her bir failde olmalı.

- * A'nın elinde kurusıkı var yanındaki B'ye bu tüfeği veriyor ve C'yi öldürecekleri C'yi gördüklerinde C kaçıyor ve B bu tüfeğiyle kaçan C'yi vuruyor. Burada B adam öldürmeden sorumlu, A ise B'ye bu tüfeği verdiği için aynı şekilde adam öldürmeden sorumlu olur.
- * Suun nitelikli halinin ya da neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinin gerçekleşmesi durumunda kasta göre değerlendirme yapılır.
- * İrade edilen fiilin sınırlarının bilinali olarak müşterek faillerden biri tarafından aşılması halinde diğeri sorumlu olmaz. Örneğin, iki kişi hırsızlık üzerine anlaştı ama içeri girince biri yağma yaptı, burada kim sınır aşmışsa o sorumludur veya bir kişinin cuntasını çalacaklar ama faillerden biri o sırada kadına tacizde bulunuyor, sadece taciz eden tacizden sorumludur, diğeri değil.
- * 2 kişi birini yaralamak istiyor fakat kişi öldü, burada her iki müşterek failde en azından toksinin bulunması gerekir.

Müşterek Faillığın Diğer Görünüm Biçimleri

- Özgü suçlar:** failin belli sifata sahip olması gereken suç tipleridir. Özgü suçlara, özgü suun failinin dışındakiler müşterek fail olmazlar azmettiren ya da yardım eden olabilirler. Örneğin, çocuk düşürme suuna müşterek faillik olmaz, azmettiren veya yardım eden olabilir.
- biçimlenebilen özgü suçlar:** tipik fiilin mutlaka o kişi tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Örneğin, yalan tanıklık, buna müşterek faillik olmaz sadece seriklik olabilir.
- kısmi müşterek faillik:** bir fiili gerçekleştirmek için birlikte hareket eden 2 kişiden birinin diğeriyle ilgili olmayan başka bir suç tipini gerçekleştirmesidir. Örneğin, hırsızlık esnasında faillerden birinin diğेरinin bilgisi dışında taciz suçunu işlemesi
- seriklikte müşterek faillik:** azmettirme ve yardım etme bakımından birlikte suç işleme kararına dayanan hareket sebebi konusu olabilir.
- ihmali suçlarda müşterek faillik,** olabilir. Yalnız faillerinin ilusinin de bu garantörlük, yükümlülük altında olması gerekir. Öm; anne babanın birlikte çocuğunu beslememesi

Dolaylı Faillik

- * Bir suçun bizzat değil başkasını araç olarak kullanmak suretiyle işlendiği hallerde dolaylı faillik söz konusudur. (m. 37/2)
- * Dolaylı fail, araç durumundaki kişi üzerindeki hakimiyetini, bu kişideki bildiği veya sebebiyet verdiği bir nedenden faydalanarak kurmaktadır.
- * Dolaylı faillikte arka plandaki kişi, araç durumundaki kişinin iradesi üzerinde kurduğu hakimiyet yoluyla davranışlarını yönlendirmekte suçun işleniş sürecine hükmetmektedir.
- * Aracı olan kişiye bir suç işleme kararının verdirilip, iradesini de sıhhatli bir şekilde o suçun işlenmesine yönlendirilmişse bu azmettirmedir, dolaylı faillik değildir.
- * Dolaylı faillik zorlama yoluyla ortaya çıkar.
- * Şerhlikte, şerik failin tipik ve hukuki aykırılığından dolayı katkı sunduğu için sorumludur.
- * Failin, mutlak fail tarafından gerçekleşmesi gerekmez. Örneğin, A ve B hepiste A, B üzerinde hakimiyet kurmuş ve onu korkutmuş. A, B'ye "kendini as, yoksa ben seni öldürürüm" B kendini asmaya çalışıyor ve etraftakiler tarafından fark edilip kurtarılıyor. İntihar suçu değildir B tipik bir fail gerçekleştirmemiş ama burada B'yi tehdit eden A dolaylı fail durumunda olduğundan cezalandırılır.

Dolaylı Faillığın Görünüm Şekilleri

- zorlama yoluyla iradeye hakimiyet
- aracının hareketinin tipik olmadığı hallerde iradeye hakimiyet
- araç durumundaki kişinin yanıtıldığı haller
- organize suç örgütlerinin gücünden yararlanma yoluyla iradeye hakimiyet
- kusur yeteneğinin yolluğundan yararlanma yoluyla iradeye "
- hatadan yararlanmak suretiyle iradeye hakimiyet

- * Hatadan yararlanmak suretiyle dolaylı faillik hali u şekilde gerçekleşir; a) aracı olan kişinin kastının olmaması; A, B'ye su kütüğe atar et diyor. halbuki orada insan var. A bunu biliyor B bilmiyor. B taksirden sorumlu. A, B'yi hataya düşürme sebebiyle dolaylı fail olarak kasten öldürmeden sorumludur.

b) fiili icra edenin üstüğü haklılık yönünden yararlanma. **İhtilaf, ihtilaf**

c) fiili icra edenin kusurluluğu tabii zorunluluk halinde şarttır. **İhtilaf, ihtilaf**
 yönünden yararlanma. Örneğin, ortada bir sabır, yok ama sabırın
 olmasına beni mandırarak kapıyı kırdırtıyor.

* Dolaylı failin sorumlu olabilmesi için aracının davranışının cezalandırılabilirlik düzeyine gelmiş olması gerekir. Bu da tesebbüsk başlar.

* Kusur yeteneğinin yokluğundan faydalanma. Örneğin, B, akıl hastası olan A'ya diyor ki C'yi döv. A, C'yi dövüyor. A akıl hastası olduğundan kusur yeteneği yok ama B, C'yi kasten yaralama suçundan dolayı fail olarak sorumlu olur. Çünkü B, A'nın akıl hastası olduğunu biliyor. Eğer B, A'nın akıl hastası olduğunu bilmiyorsa o zaman işleme kararını verdiğini düşünürse azmettiren olur.

İhmali Suçlarda Dolaylı Faillik

* Bu husus tartışmalıdır.

* Doktrinde ihmal suretiyle dolaylı faillik kabul edilmemektedir.

* Hocamın göre ise ihmali suçlara dolaylı faillik mümkündür. Örneğin, çocuk bağuluyor babası onu tutaracak ama bir baskası geliyor onu engelliyor. Burada baba garantör, kişi buna engel olduğundan kasten öldürmede sorumlu olur (hocamın görüşü)

* Aracı sınırı aşarsa dolaylı fail nasıl sorumlu olur? Burada kastiya göre değerlendirilir. Dolaylı fail neyi kastetmiş aracı neyi gerçekleştirmiş, aracının gerçekleştirme ihtimali olan daha ağır bir neticeyi engellemiş ve kabul etmiş mi, yani aracının gerçekleştirdiği fiil ile kasti nedir? bu dikkate alınır. Aracı neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış bir suçu gerçekleştirmişse bu durumda dolaylı failin en azından taksirle hareket etmiş olması gerekir.

Dolaylı Faillikte Hata Halleri

* Dolaylı fail aracı kişinin kusur yeteneği konusunda hataya düşerse fiil üzerinde hakimiyet kuramamış demektir. Akıl hastası olduğunu bilmiyorum ve ona şu kişiyi döv diyorum. Bu durumda akıl hastası olduğunu

bilmediğinden azmettirmeden sorumlu olurum, dolaylı faillikten değil:

Yan Yanaya Faillik

* Birbirleriyle trade birliği içerisinde olmayan birden fazla kişinin aynı yönüde yönelik davranışlarda bulunmasıdır. Burada failler birbirinden bağımsız hareket ettiklerinden her biri ayrı ayrı sorumludur.

Örneğin, birbirinden habersiz olan A ve B aynı anda C'ye atış ediyor. A'nın silahından çıkan kurşunun C'yi öldürdüğü, B'nin silahından çıkan kurşunun ise isabet etmediği ortaya çıkarsa, A'yı öldürmeden, B'yi öldürmeye teşebbüsten sorumlu tutarız.

ŞERİKLİK

* Şeriklik, bir suçun işlenmesine kattılda bulunan fakat işi gerçekleştirilmeye olduğu katkı suçun kanunî tanımında yer alan fiil üzerinde hakimiyet kurmaya yetmeyen katılmalarıdır.

* Şerikliğin 2 türü vardır; azmettirme ve yardım etme.

Şerikliğin cezalandırılmasının esası hakkındaki teoriler

- **sebebiyet verme veya canlandırma teorisine göre**, şerikliğin cezalandırılmasının sebebi, şerik vasıtasıyla neticeye sebebiyet verilmesine dayanmaktadır.

- **kusurun veya haksızlığın karışması teorisine göre**, şerikliğin haklılığı kusurda ya da haksızlıkta failine karışmasına dayanmaktadır. Bu teori sınırlı bağıllık kuralıyla bağlanmaktadır.

- **kusura iştirak teorisine göre**, şerik failin kusurluluğunun sorumludur. Şerik, faili kendi kusuruna buluşturmakta, onun kusurlu hale gelmesinde sorumluluk taşımaktadır.

* Kanunumuz şeriklerin cezalandırılabilmesi için kasten ve hukuka aykırı bir fiilin varlığını yeterli görmüştür.

* Hukukumuz bakımından şeriklerin cezalandırılmasının esası, bağıllık kuralının gereklerinin gösterilmesi taşıyla sebebiyet vermeye (bağıllığa yönlendirilmiş neden olma) dayanmaktadır.

* Bağıllık kuralı olmadan şeriklik açıklanamaz, şerikliğin sorumluluğu gidilemez.

Bağlılık Kuralı: Şeriklerin bir suanın işlenişine katkıda bulunmaktan dolayı cezalandırılabilirliklerinin ortak sortını oluşturmaktadır. **eski kural**

Tipik haksızlığı bizzat gerçekleştirmediği halde bu fiili oluşturan failin, bu fiiline katkıda bulunması (azmettirme veya yardım etme) şeklinde meyhana çıkması, onunla bağlantılı olmasının dolayı sorumlu tutulması.

* Özgü suçlarda, özel fail sıfatı olmasa da şerik sorumlu olur buna "bağlılık kuralının aifte fonksiyonu" diyoruz.

Bağlılık kuralının görünüm biçimleri

asgari bağliik kuralı, şeriklerin sorumluluğu için kanuni tanıma uygun fiilin varlığı yeterlidir. Bu görüşün hukukumuzda yeri yoktur.

sınırlı (limit) bağliik kuralı, şeriklin cezalandırılması için failin fiilinin tipik ve hukuka aykırı olması yeterlidir. Hukukumuzda bu kural geçerlidir.

asıri bağliik kuralı, şeriklin cezalandırılması için failin fiilinin, tipik, hukuka aykırı olması ve kusurluluğun bulunması gerekir. (kusur suçun unsuru olmadığından bu görüş kabul görmüyor).

kati bağliik kuralı, şeriklin cezalandırılabilirliği için; tipiklik, hukuka aykırılık, kusurluluk ve cezalandırılabilirliğin diğer sortlarının bulunması gerekir.

Sınırlı Bağliik Kuralının Gereklere

* İştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.

* Kusur bağliik kuralının dışında bırakılmıştır.

* Kusurluluğu ettüleyen sebepler hangi suç ortaklığı bakımından söz konusu ise bu durum sadece onun suçundan sonucu doğurur, diğer ortakların sorumluluğu deşer eder.

* Fiilin cezalandırılabilirliği için en azından teşebbüs aşamasına gelmiş olması.

Nitelikli Hallerin Şeriklere Sırayeti

* Şeriklerin sorumluluğu failin şahsına ve işlediği fiile bağliik orz etmektedir.

* Şerikler icrasına kasten katıldıkları fiile göre sorumlu tutulurlar.

* A ve B epli, C, B'nin sevgilisi A'yı öldürecekler. Eğer B, C'ye A'yı öldürmesini söylese ve C, B'nin eşi olan A'yı öldürürse

C 81. maddeden sorumlu tutulur. Öbürten esir fiili azmettirme olubğu için B şerik durumunda ve bağıllık kuralı gereği B'de m. 81'den sorumlu olur.

* Aynı obyektin C B'ye A'yı öldürmesini söylese ve B, A'yı öldürürse burada fail B, m. 82'den yani nitelikli tablen sorumlu tutulur çünki öldürdüğü için. Azmettiren C ise bağıllık kuralı gereği aynı şekilde m. 82'den sorumlu olur. Bu ilki örnek karşılaştırıldığında ortaya adil bir sonuç çıkmamaktadır.

* Bir kişiyi önce azmettirdik, sonra gidip fiili beraber işledik. Burada hem azmettirme hem de müsterek faillik söz konusu. Bu durumda "faillığın şerikliğe göre asillığı" prensibi gereği faillikten sorumlu oluruz.

* Azmettirmenin cezası failin cezasıyla bir tutulmuştur (m. 38).

* m. 38/2 → önemli ∇ 38/2 ve 81. maddeleri karşılaştır.

* Doğru sulara iştirak durumunda faillerden birinin özel sıfatı yoksa azmettiren veya yardım eden olabilir, müsterek fail olamaz. m. 40/2

AZMETTİRME

* Azmettirme, belli bir suu işleme hususunda henüz fikri olmayan bir kişinin baskılı tarafında bu suu işlemesine karar verdirilmesidir.

* Azmettirmede fiile madde olarak katkı sunulmuyor, irade olarak katkı sunuluyor.

* Azmettirmenin suu sınırlı katılımı onu müsterek faillikten ayırmaktadır.

Azmettirmenin Şartları

- bir kişiye suu işleme kararının verdirilmesi, eğer bir kişi suu işlemeye karar vermiş ise azmettirme söz konusu olamaz, henüz kararız olan fail azmettirilebilir. Bu tesvile veya suu kararını güçlendirme olabilir.

* azmettirme esas fiilin işlenmesine azmettirmeye azmettirme şeklinde de olabilir (zincirleme azmettirme).

* birlikte azmettirme ve yön azmettirme de mümkündür.

* yardım etmeye azmettiren yardım eden olarak sorumlu tutulur.

- **azmettirilen fiilin işlenmiş olması**, azmettirmeden dolayı sorumluluğun doğabilmesi için bu fiilin ya tamamlanması ya da teşebbüs aşamasına ulaşması gerekir. Suç işleme kararını verdikten kişinin sorumlu tutulabilmesi için failin tipe uygun ve hukuken aykırı hareketinin varlığı yeterlidir, ayrıca onun kusurlu hareket etmiş olması gerekli değildir (m.140).

- **azmettirenin kasten hareket etmesi**, azmettirenin oası kastla hareket etmesi yeterlidir.

* taksirle azmettirme cezalandırılmaz, ancak taksirli bir suçtan faillik dusturulabilir.

* suç işlenmesi istenen kişinin belli olmaması halinde, diğer şartların da gerçekleşmesi kaydıyla suç işlemeye "tahrik suçu" (m.214) söz konusu olur.

* azmettirenin delü unsur yanilgısı kasti kaldırırken, haksızlık yanilgısı ise doğrudan azmettirenin kusurluluğu üzerinde etkilidir.

* faile işlemeyi düşündüğü bir suç yerine başka bir suç işletirsek azmettirme söz konusu olur. (örneğin kişi hırsızlık yapmayı düşünüyor ama biz diyoruz ki dolandırıcılık yap, bu azmettirme olur).

* fail daha ağır bir suç işleyecekken, daha hafif bir suç işletirsek azmettirme olmaz, çünkü zaten önceden verilmiş bir karar vardır.

* fail daha hafif bir suç işleyecekken, daha ağır bir suç işletirsek bundan sorumluluğumuz doğar.

* suçun; zaman, yer ve işleniş biçiminin değiştirilmesi durumunda azmettirme olmaz, suçun işlenmesine fi gösterme olur ve jüri etme içerisinde değerlendirilir.

* karar verildikten tamamen başka bir suç işlenmişse azmettirme söz konusu değildir.

* azmettirenin sorumluluğu kastiına göre belirlenir.

* azmettirilen, işlemeye azmettirildiği suçtan tamamen başka bir suç tipini işlemiş olabilir (nitelik yönünden sınır aşımı).

* azmettirilen, azmettirildiği suçun sınırını nicelik itibarıyla aşmış yani azmettirenin kastettiğinden daha fazlasını gerçekleştirmiş olabilir (nicelik yönünden sınır aşımı).

Azmettirmede Özel Haller

- * Kişi birisini öldürmeye azmettirdi yalnız kişinin sıfatında bir hata oldu, burada azmettiren sorumludur. (örnek, sayfa 491)
- * daha ağır ceza gerektiren bir suç işlenirse, azmettirenin olası kast niteliğinde de olsa bir kastının olması gerekir.
- * hedeften sapma olursa azmettirenin sorumluluğuna bir etkisiz etmez
- * bir başkasına ihmali bir hareketle herhangi bir suç işleme kararı verdirilemeyen bir baskını ihmali suca azmettirmek mümkündür. Yani ihmali azmettirme mümkün değil iken, ihmali suca azmettirmek mümkündür.
- * Suç işleme düşüncesi olmayan bir kişiye suç işleme kararının verdirildiği ancak azmettirilen fiil teşebbüs aşamasına varamadığı hallerde "sonvasuz (akim) kalması azmettirmeden" söz edilir.
- * Kanun koyucu, azmettirenin işlenen suçun cezasıyla cezalandırılmasını öngörmüştür.

YARDIM ETME

- * Şerhliğin diğer şeklidir, yardım eden, hareketleriyle failin suç tipini gerçekleştirilmesini teşvik etmekte ve kolaylaştırır.
- * faillik ve azmettirme olarak nitelendirilemeyen her türlü katkı yardım etme kapsamında değerlendirilir.
- * bağlılık kuralı gereğince, yardım etmeden dolayı ceza sorumluluğunun doğabilmesi, teşebbüs aşamasına varmış esas failin varlığına bağlıdır.

Yardım Etmenin Şartları ve Türleri

- suç işleme kararını kuvvetlendirmek Türleri
- suçun işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak
- suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak işcrasını kolaylaştırmak
- suç işleme teşvik etmek
- suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek
- failin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek

sorum

- yardım etme şeklinde bir kısım davranışların olması gerekir.
- fiile hakimiyet düzeyine gelmeyecek ama suça bir katkı sağlanacak.
- yardımda bulunma kasten gerçekleştirilecek.
- * Bir suçun icrasına yardım eden olarak katılan şerik, işlenen suçun gerektirdiği cezaya göre 39. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen oranlarda indirilmiş ceza alır.

İştirakte Özel Durumlar

* Neticesi sebebiyle ağırlanmış suçlarda, sorumluluğu düzenleyen 23. maddeye göre şerikün de en azından toksirle hareket etmiş olması gerekir.

* Suçun işlenişine katılanların tamamı kasten gerçekleştirmiş oldukları net. seb. ağı. suçtan sorumlu davacılarıdır.

* İştirak halinde işlenen suçlarda da tesebbüs söz konusu olabilir.

* İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazeame (m.41), iştirak halindeki faillikte tek başına "vaze ettim, ben gidiyorum" demek yeterli değildir. Suçun işlenmesine verdiğimiz katkıyı ortadan kaldıracak çabayı da sarfetmek gerekir (m.41). Çabayı sarfedecetsin çabayı sarfetmene rağmen suçun işlenmiş olup olmamasının önemi yoktur.

İÇTİMA (TOPLANMA, BİRLEŞME)

* Ceza hukukunda, "kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır" kuralı geçerlidir. (ne kadar ceza varsa o kadar infaz vardır → haramın görüldü).

* Cezaların ictiması yoktur.

* Cezaların ictiması (gerçek ictima) kuralı, suçların ictiması istisnadır.

* Birden çok suç işlenmiş olmasına rağmen fiile tek suçtan dolayı ceza verilen hallerde suçların ictimainden söz edilir.

* TCK'da suçların ictiması başlığı altında bileşik suç, zincirleme suç (m.43) ve filri ictima (m.44) konuları düzenlenmiştir.

* Filri ictima; aynı nedenden filri ictima ve farklı nedenden filri ictima.

- * Birtık suç gerçekte suçların itimata şartlarından birisi değildir. Zira birtık suç halinde ortada birden çok suç yoktur, tek suç vardır.
- * Suç çokluğu yalnızca fikri itimata ve zincirleme suç hallerinde söz konusudur. Bundan dolayı fiillerin tekliliği ve çokluğu önemlidir.
- * Zincirleme suç halinde, hem birden çok fiil hem de birden çok suç vardır. Buna karşılık fikri itimata, birden çok suç tek fiille işlenmektedir.
- * Fiilin tek olduğu her durumda suçun da tek olduğu söylenemez.

Fiil Tekliği - Fiil Çokluğu Ayırımı

- * Fiilin tekliliğini ve çokluğunu hareket belirler. Örneğin; A, B'nin kolundan geldi (1. hareket), itti (2. hareket), bir de vurdu (3. hareket), doğal anlamda bunların hepsi bir harekettir.
- * Hareket tekliliği, doğal ve hukukî anlamda hareket tekliliği olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

A) Doğal Anlamda Hareket Tekliği

- * Verilen iradî kararın sonucu olarak gerçekleştirilen bedeni durumların sayısını esas alarak hareketin tekliliğini belirlemektir.
- * Doğal anlamda hareket tekse, bunun sebebiyet verdiği tipik neticelerin sayısı önemli değildir.
- * Doğal anlamda tek hareket varsa hukukî anlamda birden fazla hareket olmaz. Doğal anlamda birden fazla hareket varsa, hukukî anlamda bir hareket olabilir.
- * Klasik suç teorisinde fiil denilince bundan hareket, netice ve nedensellik bağı anlaşılmaktadır.
- * Alman ekolünde hareket, davranış ve fiil her biri başlı başına neticeden soyut bir hareket, fiil ve davranış gerçekleştirir.
- * A, B'ye bir kurşun sıktı ve kurşun B'yi delip C'ye de isabet etti. Klasik suç teorisine göre iki fiil vardır; A, B'yi kasten yaralamadan, C'yi de taksirle yaralamadan sorumludur. Modern öğretti (Alman) der ki; burada tek hareket vardır, kanunun ilü ayrı hükümü ihlal edilmiştir.

B) Hukuki Anlamda Hareket Tekliği

- * Doğal anlamda birden fazla hareketin, hukuki nedenlerden dolayı değerlendirilmede birlik oluşturdugu hallerde, tek hareketin varlığını kabul etmek gerekmektedir. Buna hukuki anlamda hareket tekliği denir.
- * Birden fazla harekete ne zaman hukuki anlamda tek hareket diyeceğiz?
  - birlik arz eden iradenin ortaya konması
  - aynı türdeki davranışlar (tekrarlayan)
  - hareketler arasında zaman ve mekan birlikteliği
  - objektif olarak her biri bir gözlemlenici tarafından bütün, hepsinin bir tek hareket olarak görülmesi.
- * Geraek iatima, her bir fiil için ayrı cezanın verilmesidir. Suçlar için bir iatima söz konusu değildir.
- * Suçun kanuni tanımında amaç yer verilen haller vardır; TCK m. 112 "bir suçun delillerini ortadan kaldırmak için kişi öldürülürse."
- * İnsan ticareti suçunda, fuhuş amacıyla insan ticareti yapılırsa insan ticareti yapılmaktan ayrı, fuhuş yaptırmaktan ayrı ceza alınır.

Zincirleme Suç (müteselsil) 4311

- * Bir suç işleme kararı çerçevesinde, aynı suçun aynı kişiye karşı değişik zamanlarda birden fazla işlenmesidir.
- * Zincirleme suçun oluşabilmesi için en az iki suçun gerçekleşmesi gerekir.
- * Zincirleme suçun hukuki esasını açıklamak için 3 görüş ileri sürülmüştür;
  - farazi bir birlik, görüşüne göre zincirleme suç, suç işleme kararındaki birlik ortak unsuru etrafında toplanan bir kişi tarafından işlenmiş aynı suçların oluşturduğu bütündür.
  - suç tekliği, zincirleme suç hakkında kanunda hüküm bulunmuyorsa aynı suçun birden çok defa işlenmesine tek ceza verilmesi.
  - suç çokluğu, zincirleme suç gerçekte herbiri bağımsız nitelikte olan birden çok suçtan meydana gelmiştir. Türk doktrininde hüküm olan görüş budur.

* Zincirleme suca ilişkin hükümler sadece kanunda gösterilen haller bakımından sonuç doğurur.

* Zincirleme suata, ortada her biri aynı suçu oluşturan birden çok fiil ve birden çok suç bulunmasına rağmen fiile tek ceza verilmesinin sebebi olarak, zincirleme suata failin suç işleme kararındadır birlik gösterilmiştir.

m.43/3

- kasten öldürme	} bu suçlar zincirleme suç kuralının dışında tutulmuştur. Bu suçlara gerek icatima kuralı uygulanır !
- kasten yaralama	
- işkence	
- yağma	

* A şahsı market çalışanıdır. 30 kg şeker çalacaktır ama dikkat çekmemek için hepsini aynı anda almıyor, her gün azar azar alıyor → zincirleme suç.

Zincirleme suanın şartları

* Objektif şartlar : birden fazla fiilin bulunması, bu fiillerin aynı suçu oluşturmaları ve farklı zamanlarda birden fazla işlenmesi, bu suçların aynı kişiye karşı işlenmesi

* Sübjektif şart : birden çok suanın, bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesidir.

1) birden çok fiilin bulunması

* zincirleme suanın varlığı için ortada birden çok fiilin ve birden çok suanın bulunması gerekir.

* zincirleme suçlarda fiil çokluğu zorunlu bir unsurdur (hukukî anlamda)

* her fiil bakımından suanın tipiklik ve hukuka aykırılık unsurları gerçekleşmiş olmalıdır.

* bu fiillerden her birisi hakkında oluşturulabilirlik şartlarının gerçekleşmesi gerekir.

* her fiilin başlı başına suç oluşturmaları gerektiğinden suçlarla kabahet teşkil eden fiiller arasında zincirleme suç hükmü uygulanmaz.

* zincirleme suç, icrası hareketle işlenebilen suçlarda mümkün olduğu gibi ihmalî suçlarda da söz konusu olabilir.

- Örn: polis memurunun önceden aldığı karar neticesinde o hafta işlenecek hırsızlık suçlarına müdahale etmemesi, ihmalî hareketle işlenen görevi karşıya kullama suçunu oluşturur, tabii bu suç aynı kişiye karşı olmalı.

* birden fazla suçtan hepsinin teşebbüs durumunda bulunması veya bazılarının tamamlanmasına karşılık diğer bazılarının teşebbüs derecesinde kalması halinde de zincirleme suç gerçekleştirilir.

2) fiillerin her birinin aynı suç oluşturması

* birden fazla fiillerin hepsinin aynı suç oluşturmasıdır.

* bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az ceza gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. (TCK m. 43)

* A şahsı ilk gün marketten para çaldı, başka bir gün gelip aynı market sahibinin arabasından bir şey çalması durumunda zincirleme suç vardır.

* teşebbüs aşamasında kalmış; basit haller, nitelikli haller ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış halleri aynı suç sayılır.

3) aynı suçun birden çok defa aynı kişiye karşı işlenmesi

* mağdur belliyse, fiilin aynı mağdura karşı işlenmesi gerekir.

* mağduru belli olmayan suçlarda zincirleme suç mümkündür.

4) birden çok suçun bir suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleştirilmesi

* failin sonraki fiilleri öncekinin devarı niteliği taşıyorsa ve böylece failin tüm hareketleri arasında tek subjektif bağlantı varsa, aynı suç işleme kararının kabulü söz konusudur.

* kararın belirlenmesinde suçun işleniş biçimi de dikkate alınmalıdır. suçun yeri ve zamanı önemlidir, özellikle suçlar arasında zaman aralıkları çok önemlidir.

- * bir suç nitelikli hal, diğeri basit hal ise nitelikli halden ceza verilir. Ceza 1/4'ten 3/4'e kadar arttırılır.
- * birisi temel şekil, diğeri teşebbüs ise temel şekilden ceza verilir. 1/4'ten 3/4'e kadar arttırılır.

Fikri İÇTİMA

- * failin bir (aynı) fiille farklı suçları veya aynı suuu birden fazla işlemesidir.
- * burada gerçek bir birleşme yok, biz onu fikren birleştiriyoruz.
- * fikri iatimonun 2 şartı vardır; failin tek olması ve tek fiille birden çok suunun işlenmesi.
- * suçların farklı olması halinde "farklı neüiden fikri iatima", aynı olması halinde "aynı neüiden fikri iatima" vardır.

Aynı Neüiden Fikri İatima (m. 4312)

- * bir fiille aynı suunun birden fazla kişiye karşı aynı anda işlenmesidir.
- * mahkemede müebbet olan A şahsının salondaki herkese aynı anda hakaret etmesi gibi.
- * hukukî konular birden fazla kişiye ait ise, kast önem verilmesi gerekir. Bilme hususu önemlidir, bunun farklı kişilere ait olduğunu biliyorum, bilmiyorum meselesidir.
- * Örneğin, hırsızın sürüklen çaldığı konuların sadece bir kişiye ait olduğunu düşünmesi durumunda ona tek bir suattan ceza vermek gerekir.

Farklı Neüiden Fikri İatima

- * bir failin birden fazla farklı suunun oluşmasına neden olmasıdır, en azından iki farklı suunun bulunması zorunludur.
- * fail bu suçların hepsinden değil, sadece en fazla ceza gerektiren suattan cezalandırılır.
- * Örneğin, A, göbelüklü olan B'ye yumruk atıyor ve hem göbelüğünü kırıyor hem de yaralanmasına neden oluyor. Tek fiille mala zarar verme ve kasten yaralama suununu işlemiş oluyor. Burada hangisinin cezası daha fazla olursa o suattan cezalandırılır.

- * Saptmayı fikri iatima durullarına göre adarecegi2
- * A şahsi, B şahsini hedef almıştır, fakat isabet etmemesi ya da elinin titremesi sonucu C şahsini ve yanında bulunan D'ye vurmuştur. 4 atış yapıyor. B'ye vuruyor bir kurşun başa gidiyor diğer 2 kurşunda C ve D'ye isabet ediyor. Bu durumda A'nı hepsini uurtmayı amaçlamışsa bir tuzminin tearebbils aşamasında talmasının bir önemi yok, aynı neviden fikri iatima. Fakat sadece B şahsini hedef ablı Cue D'ye kurşun sekmesi sonucu isabet etti, B öblü, Cue D yarabıldı. A, B'ye kasti kasten Cue D'ye kasti taksirle sorumlu olur. Burada ise farklı neviden iatima söz konusu dur.

GÖRÜNÜŞTE İQTİMA (KANUNLARIN İQTİMAI)

- * Sualların çokluğu sadece görünüşte olup, gerçekte ortada fiile uygulanacak tek norm bulunmaktadır. Bir fiilin ihlal ettiği birden fazla ceza normundan birisinin uygulanması, fiilin haksızlık fiirliğini taşıyorsa, diğerlerinin uygulanmasından kaçınılacaktır.

Özel normun önceligi ilkesi: bir normun hem özel hem de genel normu ihlal etmesi durumunda özel normun önceligi söz konusudur. Örneğin, kasten yaralama sonucu ölümün meydana gelmesi halinde (m:8714) ölümün meydana gelmesinde fiilin taksiri bulunuyorsa olaya 85. madde değil, özel hüküm olan 8714 uygulanır.

bir normun diğeri tarafından tüketilmesi: bir ceza normunun diğer bazı normların bulunduğu hükül değerleri ortak bir selülde korumak ve bu değerlere zarar veren fiillere tek ceza döndürmek suretiyle diğer normların uygulanmasını gereksiz kılması. Bilesik suç bunun örneğidir.

Bilesik suç: ilü suçun biraraya gelerek tek bir bağımsız suç oluşturmasıdır. Bu ilü suçtan ya bir bağımsız suç oluşturur ya da suçun nitelikli halini oluşturur. Örneğin yağma suç, cebir veya tehditle malın alınmasından oluşan çok hareketli bir suçtur. burada 2 bağımsız suç birleşerek bir suç oluşturmuştur.

kanunda bileşik suabta iatima hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir

* bileşik suabın ilk görünüm şekli, bir suabın diğerinin unsurunu oluşturmalarıdır. örn: cebir veya tehditle hirsulük suabının birleşmesinden meydana gelen yağma suabı oluşturur.

* bileşik suabın ikinci görünüm şeklini, bir suabın diğer bir suabın cezası arttıran nitelikli unsurunu olarak kabul edilmesi oluşturur ve nitelikli unsur durumunda bulunan suç bağımsızlığını kaybeder.

örneğin, yağma suabının nitelikli unsurlarından birisi de bu suabın konut veya işyerinde işlenmesidir.

yardımcı normun sonralığı ilkesi: asli norm-tali norm ilişkisinin bulunduğu hallerde obyektif olarak uygulanacak tek norm vardır, o da asli normdur.

sua ve kobahatlerin iatiması: kobahatler kanunu gerçek iatima kurallarını benimsemiştir (m.15), zincirleme suçta kabul etmez her bir suçta ayrı ayrı ceza verilir görüşünü kabul eder.

?? bir fiilde birden fazla kobahatin işlenmesi durumunda en ağırından idari para cezası verilir.

* kasti ve taksirli fiiller fikri iatima halinde bulunabilirler. Özellikle hedefte sapma halinde bu durum gerçekleşmektedir.

* icrai suçlar arasında fikri iatiman mümkün olduğu savunulmaktadır.

* İhtimali suç bir mütemadi suç teşkil ediyorsa ve icrai suç bu durumun devamına hizmet ediyorsa fikri iatima mümkündür.

sayfa 107 bak

- * Yaptırım teorisinin konusunu, suça teşkil eden haksızlıklara bağlanan hukuki sonuçlar, bunların çeşitleri ve uygulanma şartları, ceza ve ceza dışı sebepler oluşturmaktadır.
- * m. 51-52 → cezalar   m. 53-60 → güvenlik tedbirleri
- m. 61-63 → cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesi
- m. 64-75 → cezanın ve cezanın düşürülmesi
- * TCK'da suçlar için "iki izli" bir yaptırım öngörülmüştür.
- * Birinci iz → ceza   ikinci iz → güvenlik tedbirleri bununla birlikte üçüncü iz olarak mağdurun korunmasına ilişkin hükümlere de yer verilmiştir.
- * Cezanın temelinde kusur prensibi, güvenlik tedbirlerinin temelinde ise toplumu ve faile koruma amacı vardır.
- * Güvenlik tedbirlerinin ilk ortaya çıkışı → Lombroso
- * Kusursuz suç olur ama kusursuz ceza olmaz.
- * Haksızlık teşkil eden fiil bakımından failin kusurlu sayılmadığı hallerde sadece güvenlik tedbirleri uygulanır. (İstisnaları var).
- * Kanunilik prensibi bütün yaptırımlar için geçerli (güvenlik tedbirleri-ceza) yani bu yaptırımlar konusunda açıkça gösterilmelidir.

YAPTIRIM TÜRLERİ

- * TCK'da 2 tür yaptırım vardır: cezalar ve güvenlik tedbirleri
- * ^{sınava} **ceza**: toplumu, büyük ölçüde zarar veren fiiller (suç) nedeniyle bu fiilin işlenmesinden önce kanun tarafından belirlenen, suç işleyenleri belli yoksunluklara tabi kılan, yargı kararı ile de infaz şekli belirtilen, failinin kusuruyla orantılı, korkutucu ve caydırıcı olan ıslahi amaçlı bir kınama yargısını somutlaştıran bir müeyyidedir. Cezanın özellikleri:
  - fiil suç sebebiyle verilecek
  - kanun ile belirtilecek
  - yoksunluklara tabi kılma
  - yargı kararlarına dayanma
  - orantılı olma
  - korkutucu ve caydırıcı olma
  - ıslahi amaçlıdır
  - kınama yargısını somutlaştırma.
  - * ceza bölünebilir

- * Ceza belirlenebilir olmalıdır.
- * Ceza geri alınabilir (yani hata varsa telafisi mümkün olması)
- * Ceza devlete en az yük getirmelidir. (en az yük getiren para cezasıdır)

Mutlak Ceza Teorileri: cezanın geçmişe yönelik olduğunu söyleyen teorilerdir. Cezalandırmanın esasını adalet düşüncesine dayandırmaktadır.

adalet teorisi: Kant, kişi suça işlemiştir, cezası verilir.

kefaret teorisi: cezanın amacı ödettir, öder. varsa ziyahtır.

Nisbi Teoriler: cezanın amacı geleceğe yönelik olarak suç işlenmesinin önlenmesidir, genel önleme ve özel önlemeyi amaçlar.

genel önleme: bir kişiye ceza verilerek toplumun diğer kesiminin suç işlemesini önlemektir, burada ceza şiddeti önemlidir.

özel önleme: suç işleyene ceza vererek bir daha suç işlemesini önlemektir.

- suç işleyeni toplumdaki uaklastırma

- kişiyi islah etme

- kişiye acı verme

özel önlemin 3 şekli.

* özel önleme cezanın daha hafif olmasını gerektirir.

Karma Teoriler: hem kefaret hem de islah ve önleme amaçları göz önüne alınır. Ceza hem adleti yerine getirmek hem de toplumu savunmak için verilmelidir.

CEZALARIN SINIFLANDIRILMASI

* Hukuki niteliklerine göre cezalar;

a) asli cezalar

b) ek (fer'i) cezalar

* Yoksun biraktığı değerden hareketle cezalar;

a) yaşama yönelik (ölüm)

b) hürriyete yönelik (hapis)

c) malvarlığına yönelik (adli para cezası)

* Niteliklerine göre;

a) seçimsizlik ceza (asli ceza)

b) tamamlayıcı ceza (asli cezaya eklenen ceza)

- * TCK m. 15'e göre cezalar 2 türdür; hapis cezası ve adli para cezası
- * Kanunda düzenlenme şekline göre bir suç karşılığı;
  - sadece adli para cezası olabilir
  - " " hapis " "
  - adli para cezası veya hapis cezası olabilir.
  - hapis cezası ve adli para cezası "

Hapis Cezası Türleri

- ağırlaştırılmış müebbet hapis
- müebbet hapis
- süreli hapis

a) ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

- * hükümlünün hayatı boyunca devam eden ve mevzuatta belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre cezaya ağırlaştırılmış müebbet h. cezası denir.
- * infaz kurumunda otuz yıllarını iyi halli olarak geçirenler "kısıllı salıverilme" den yararlanabilirler.
- * birden fazla ağırlaştırılmış müebbet veya ağırlaştırılmış müebbetle birlikte müebbet hapis cezasına mahkumiyet durumunda infaz kurumunda geçirilmesinde gereken süre 36 yıldır.
- * Eğer mahkumiyet, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyetleri çerçevesinde işlenen bir suçla ilişkin ise ilk durumda 36 ilincisi durumda 40 yıl infaz kurumunda geçirilir.

b) müebbet hapis cezası

- * hükümlünün hayatı boyunca devam eden ceza müebbet hapis cezası denir.
- * bu ceza mahkum edilene iyi halli olarak 24 yıllarını ceza infaz kurumunda geçirdikleri takdirde kısıllı salıvermeden yararlanabirektlerdir.
- * birden fazla müebbet h. cezasına mahkum edilmiş olursa 30 yılını infaz kurumunda iyi halli olarak geçirdikleri takdirde kısıllı salıvermeden yararlanır.
- * örgüt kurmak veya yönetmek durumunda 30 yıl, birden fazla müebbet hapis cezasına mahkumiyet durumunda bu süre 34 yıldır.
- * müebbet hapis + süreli hapis cezasında ise en fazla 34 yıl

c) süreli hapis cezası

- * bir aydan az yirmi yıldan fazla olmayan hapis cezalarına denir.
- * süreli hapis cezasının üst sınırı kanunda aksi belirtilmeyen durumlarda yirmi yıldır.
- * suun temel şekli için öngörülen cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli hallerin uygulanması durumunda yirmi yıllık üst sınır aşılabilir ama bu süre 30yılı
- * bir yıl veya daha az süreli hapis cezası "kıs süreli h. cezasıdır." olarak
- * bir yıldan fazla ise "uzun süreli h. cezasıdır." bahsedilir.
- * birden fazla mahkumiyetin söz konusu olduğu hallerde toplam ceza değil her bir suç kapsılığı verilen cezanın süresine bakılır.
- * Cezaların, özellikle de kıs süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların diğer bir yaptırıma çevrilmesine "seçenek yaptırım" denilmektedir.
- * TCK m.50'de seçenek yaptırımlar düzenlenmiştir. (sayfa 572 bak 7)
- * seçenek yaptırımlara çevirme bir yıl ve daha az süreli h. cezası bakımından söz konusudur.

Adli Para Cezası

- * bir suç tipi bakımından hapis cezası ile adli para cezası seçenek olarak öngörülmüş hakim hapis cezasını öngörmüşse, artık bu cezanın adli para cezasına çevrilmesi mümkün değildir, bunun dışındaki güvenlik tedbirii niteliğindeki seçenek yaptırımlara çevrilebilir.
- * adli para cezasının avantajları
  - cezasının dumsuzluluğu yoktur
  - bölünebilir (para cezası taksit olarak ödenebilir)
  - etkilidir (kişinin ekonomik durumuna göre verilirse)
  - devlete gelir sağlayıcıdır
  - fail normal hayatındaki faaliyetlerine devam eder.
- * adli para cezasının sakıncaları:
  - zengin-fakir eşitliğine aykırıdır
  - bireyselleşme yapmaz, etlasi tartışmalıdır
  - infazında püklük olabilir (adli para cezasını hapse çevirmede püklük olabilir)

klasik para cezası : sabit bir miktar belirtilir.

nisbi para cezası : kaldırılmıştır, ama bazı kanunlarda hala var.

gün para cezası : kişinin kusuruna, suuna göre belirlenir. Gün

miktarını belirlerken kişinin ekonomik durumu asla dikkate alınmaz,

suu ve kusuru dikkate alınır. Bir gün karşılığı 10 TL ödenmesi

gerektigi konusunda ise kişinin ekonomik ve sosyal durumuna bakılır.

Yani adli para cezasını gün olarak belirliyoruz, günün karşılığı para

miktarını belirlerken sadece ekonomik ve sosyal duruma bakıyoruz.

* Adli para cezasının ödenmeyen kısmı hapse çevrilir.

Cezanın Belirlenmesi

* Kanun koyucu bir ceza belirlemiştir, hakim de bu cezayı alıp somut
obje taahhüt eder.

* Kanun koyucu soyut ve genel olarak cezayı belirler.

* Soyut - özel belirleme suç tipindeki cezadır, örneğin m. 80/2 →
4 aydan 5 yıla kadar der bu soyut - özel belirlemedir. Faile
bu ceza ne zaman verilirse o zaman ceza somutlanmış olur.

* Soyut - genel belirleme; bütün suç tipleri için geçerli olan ve
kanun koyucunun genel hükümlerden belirlediği suçlardır. Örneğin
madde 47-48-49-52'deki ceza miktarları.

* Soyut - özel belirleme; özel kanun hükmünde, yani bir suç tipinde
belirlenmiş olan ceza miktarıdır, o suç tipi için özel olarak belirlenmiştir.
ama soyuttur çünkü faile ne kadar verileceği belirlenmemiştir bu
hakime bırakılmıştır.

* soyut belirleme → kanun koyucunun görevi

* somut belirleme → hakimün görevi, kanun koyucunun belirlemiş
olduğu sınırlar içinde olarak somut obje kişiye hakettiği cezası verilmesi

* hakim cezayı belirlerken;

- ilkelere uygun davranacak ( ) keyfiliğe taarrüf edecek

- cezayı neden belirlediğini gerekçelenecek (any m.141, cmk m.34, 230)

- kriterlere uygun davranacak

Gıfte değerlendirme yasağı: eğer bir husus suanın unsuru veya nitelikli sebebi ise bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz (TCK m. 61/3)

Cezanın Belirlenmesinin Aşamaları

- 1- Önce cezanın türünü belirleyeceğiz. Yani o suç için kanunda tespit edilmiş olan adli para cezası mı var yoksa hapis cezası mı var ona bakacağız. Örn: TCK m. 58/3
- 2- Temel ceza miktarını belirleyeceğiz. Eğer sabit bir ceza varsa zaten temel ceza miktarını belirleme diye bir şey olmayacak. TCK m. 61/1 → cezanın belirlenmesinde kriterler.
- 3- Olası kast - bilinali taksir'in cezap etkisini belirleyeceğiz.
  - * Olası kast varsa indirim yapılır (m. 61/1'e göre belirlenen temel ceza üzerinden indirim yapılır.
  - * taksirle işlenebilen bir suç bilinali taksirle işlenmişse m. 61/1'e göre temel ceza belirlenecek ve m. 22/3'ten abayı arttırım yapılır.
- 4- Nitelikli Hallerin Uygulanması
  - * bir olaya hem arttırım gerektiren nitelikli hal, hem de indirim gerektiren nitelikli hal varsa temel cezada önce arttırım uygulanır sonra indirim yapılır. (m. 61/4)
  - * oransal arttırım varsa pes peşe uygulanır.
  - * birden fazla nitelikli hal varsa ve her biri için arttırım yapılmıyorsa yani nitelikli haller aynı fıkra içerisinde değerlendirilmiş ise nitelikli hallerin her birinden ayrı ayrı arttırım yapılmaz. (Sevimsiz nitelikli haller)
- 5- Cezaya etkili eden diğer hallerin uygulanmasıyla sonuç cezanın belirlenmesi
  - * TCK m. 61/5'e göre sırasıyla; teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeblere ilişkin hükümler ile takdirli indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.
  - * teşebbüs aşamasında kalmış suçlar için m. 35/2'ye göre indirim yapılır.
  - * temel ceza üzerinden teşebbüsten sonra iştirak hükümleri uygulanır.

* arttırmada bir üst birime geçme hususu → önemli / 20

- * İştirak halinde cezada indirim de olabilir, arttırım da olabilir.
- * zincirleme suata, arttırım vardır.
- * haksız tahrikte, indirim vardır.
- * yaş küçüklüğünün ceza etkisi 31. maddede iki yaş grubuna göre farklı şekilde düzenlenmiştir.
- * akıl hastalığının ceza etkisi 32. maddede gösterilmiştir.

6) Takdiri İndirim Nedeni (m.62)

- * cezanın belirlenmesinde son aşamadır.
- * bütün suç tiplerinde mümkündür.
- * Takdiri indirim nedenleri;
  - failin geçmişi (failin geçmişi cezanın belirlenmesinde etkili değildir, takdiri indirimde etlidir. Geçmişi iyiyse indirim uygulanabilir ama arttırım olmaz.
  - failin sosyal ilişkileri
  - failin fiilden sonra ve yargılama sürecindeki davranışları
- * takdiri indirim, hakim in takdirindedir ama keyfilikte değildir.
- * takdiri " ", cezanın bireyselleştirilmesinde önemlidir.
- * takdiri indirim için herhangi bir talebe gerek yoktur.
- * neden uygulanıp - uygulanmadığı gerekçelendirilmelidir.
- * birden fazla takdiri indirim nedeni olsa da bir kere tak. indirim uygulanır.
- * takdiri indirim nedeni için uygulan kriterler cezanın belirlenmesi için kullanılmaz.

Mahsup (düşürme, indirme) : sanık gözaltında kalmışsa, tutuklu kalmışsa bu süreyi mahkumiyetten düşürmedir.

- * mahkumiyetle neticelenen suçun sanığın şahsı hürriyetinin kusitıldığı suçtan dolayı verilerek hükmün kesinleşmesinden önce işlenmiş olması gerekir.
- * adli para ceza, hapis cezasına mahsub edilemez.
- * gözaltı ve tutukluluk adli para cezasına mahsub edilebilir.
- * TK m. 6116'da hapis cezasının nasıl hesaplanacağı belirtilmiştir.
- * bir günden az hapis cezası hesaba katılmaz.

Adli Para Cezasinin Hesaplanması (m. 52)

- * para cezasını gün olarak belirliyoruz.
- * adli para cezası ile hapis cezası aynı maddede düzenlenmişse ve hakim adli para cezasına hükmetmişse; a) hapis cezasında altını seçemez (m. 56/2'deki 4 aya denk gelen günü seçecek). b) seçenekte hapis cezasını seçmişse onu artık paraya çeviremez.
- * para belirlenmesi sanığın ekonomik ve sosyal durumuna göre yapılır. (20-100 TL arası).
- * gün miktarı ile para miktarı çarpılır.
- * para cezası taksitde bağlanabilir (taksit 4'ten az 24'ten fazla olmaz).
- * hakim para cezasının ödenme tarihini erteleyebilir.
- * ödenmeyen adli para cezasının yerine kamuya yararlı bir işte çalışma tedbirini vardır, kişi bu işte çalışmazsa hapis cezası verilir.

Hapis Cezasının Sakıncalarını Gidermeye Yönelik Kurumlar

- seçenek yaptırımlara çevirme
- hükmün açıklanmasının geri bırakılması
- koşullu salıverme
- ulaşma.

1) Seçenek yaptırımlara çevirme

- * bir yıl veya daha az hapis cezasına mahkum olma halinde hapis cezası yerine adli para cezası ya da güvencilik tedbirini niteliğindeki yaptırımlar uygulanabilir.
- * hakim'in takdirine bağlıdır.
- * kısa süreli hapis cezasının yerine uygulanır.
- * taksitli suçlarda 1 yıl sınırı yoktur (bilinçli taksit dahil değil).
- * suçlunun sosyal ve ekonomik durumu, yargılama sürecindeki davranışları göre seçenek yaptırıma çevirme olur.
- * daha önce hapis cezasına mahkum olmuş 30 gün ve daha az süreli hapis cezası var ise "mecburi (zorunlu çevirme)" vardır.
- * m. 52/2 ↔ 58/3

- * 18 yaşından küçükler ve 65 yaşından büyüklerde ilgili durumlarda bu otuz yıllık süre bir yıl olarak hesaplanır.
- * 18 yaşından küçükken alınmış mahkumiyet sonraki işlenen suç tekrarı esas olmaz.
- * 18 yaşından küçüklerin adli para cezası asla hapis cezasıdır.

Erteleme

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi: Cumhuriyet savcısının, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda dahi yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasını 5 yıl süreyle erteleyebilmesine kamu davasının açılmasının ertelenmesi denir (CMK m.171/2).

- * erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır.
- * erteleme süresince zamanı işlemez (CMK m.171/4).

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması: Ceza yargılaması sonucunda tutulmuş hükümlü sanık hakkında bir hükümlü sonuç doğurmasına denir (CMK m.231/5) burada hüküm veriliyor ama hüküm sonuç doğurmuyor.

- * 2 yıla kadar olan hapis cezalarında **peşinlik cezası** (cezanın infazının ertelenmesi): Ceza infaz Kanunu m.16-17, TCK. m.11

Ertelemenin Şartları (sayfa 592)

- 1- mahkumiyet türü ve ağırlığı itibarıyla ertelemeye elverişli olmalıdır.
- 2- hükümlünün daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı 3 yıldan fazla hapis cezasına mahkum edilmemiş olması
- 3- mahkemede hükümlünün gelecekte suç işlemeyeceği kanununda tartışılması
- 4- işlenen suçun sebebiyet verdiği zararın giderilmesi

- * Erteleme sadece hapis cezası bakımından uygulanabilen bir kurumdur.